

Hallituksen esitys Eduskunnalle lihaihygienialaiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esitys sisältää ehdotuksen lihaihygienialaiksi. Ehdotetun lain tarkoituksena on yhdenmukaistaa lihan ja lihatuotteiden elintarvikehygieenistä laatua sekä näiden käsittely- ja tuotantolosuhteille asetettavia hygieniavaatimuksia koskevat säännökset Euroopan talousalueesta tehtyyn sopimukseen (ETA-sopimus) sisältyvien Euroopan yhteisöjen (EY) lihaa ja lihatuotteita koskevien direktiivien kanssa. Samalla varaudutaan lihan ja lihatuotteiden osalta ETA-sopimuksen lisäpöytäkirjan täytäntöönpanoon. Ehdotetun lain tarkoituksena on muutoinkin saattaa lihan tarkastusta sekä lihan ja lihatuotteiden tuotannolle asetettavia elintarvikehygieenisiä vaatimuksia koskeva lainsäädäntö nykyolojen vaatimuksia paremmin vastavaksi.

Ehdotettua lakia sovellettaisiin kotieläiminä pidettävien nauta- ja kavioläinten sekä sian, lampaan ja vuohen lihaan. Lakia sovellettaisiin myös lihatuotteisiin, joiden valmistamisessa on käytetty edellä mainittujen eläinten lihaa. Asetuksella voitaisiin säätää ehdotetun lain soveltamisesta myös muiden eläinlajien lihaan ja tällaisesta lihasta valmistettuihin lihatuotteisiin.

Ehdotettu laki koskisi sekä lihan tarkastamista että lihan ja lihatuotteiden vähittäismyyntiä edeltäviä käsittely-, varastointi- ja kuljetusvaiheita. Laki koskisi myös lihan ja lihatuotteiden maahantuontia ja maastavienttiä. Ehdotettua lakia sovellettaisiin lisäksi yleiseen kulutukseen tarkoitettulle lihalle ja lihatuotteille ennen vähittäismyyntiä asetettaviin elintarvikehygieenisiin vaatimuksiin.

Teurastamoilla ja teurastuspaikoilla sekä muilla lihaa ja lihatuotteita käsittelevillä laitoksilla tulisi olla toimintaansa varten ehdotetussa laissa määritelty lupa ja ne olisi rekisteröitävä. Lupa- ja rekisteriviranomaisena toimisi teuras-

tamojen ja niiden yhteydessä olevien laitosten osalta eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos sekä teurastuspaikkojen ja muiden laitosten osalta kunta. Laitosten olisi kustannuksellaan laadittava ja toteutettava laitoksen toiminnan hygieniavalvontaa varten omavalvontajärjestelmäksi kutsuttu laitoksen sisäinen seurantaohjelma, jonka toteuttamista valvontaviranomaisen valvoisi.

Ehdotetun lain yleisestä toimeenpanosta huolehtisi maa- ja metsätalousministeriö. Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos johtaisi lain valvontaa valtakunnallisesti sekä lääninhallitukset läänitasolla. Paikallisella tasolla valvonnasta huolehtisi teurastamojen ja niiden yhteydessä olevien laitosten osalta eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos. Teurastuspaikkojen ja muiden laitosten osalta valvonnasta huolehtisi kunta.

Laitoksilta voitaisiin erikseen yksilöidyissä tapauksissa periä maksuja ehdotetun lain mukaisten viranomaistehtävien suorittamisesta. Maksut perittäisiin valtiolle tai kunnalle, sen mukaan kumpi edellä mainituista tehtävistä huolehtisi.

Lihaa ja lihatuotteita koskevien EY:n säästösten yksityiskohtainen voimaansaattaminen tapahtuisi esityksen mukaan maa- ja metsätalousministeriön päätöksillä. Ministeriö antaisi määräykset muun muassa lihalle ja lihatuotteille, näitä käsitteleville laitoksille ja sekä näiden toiminnalle asetettavista elintarvikehygieenisisistä vaatimuksista sekä viranomaisvalvonnan ja -tarkastuksen järjestämisestä.

Esitys liittyy Euroopan talousalueesta tehtyyn sopimukseen. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti ETA-sopimuksen muiden eläinlääkintämääräysten kanssa eli 1 päivänä heinäkuuta 1994.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1	6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	18
YLEISPERUSTELUT	3	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	19
1. Johdanto	3	1. Lakiehdotuksen perustelut	19
2. Nykytila	3	1 luku. Yleiset säännökset	19
2.1 Tausta	3	2 luku. Viranomaiset	21
2.2. Lainsäädäntö ja käytäntö	3	3 luku. Laitoksille ja niiden toiminnalle asetet-	
2.3. Sopimus Euroopan talousalueesta	7	tavat vaatimukset	22
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset ...	11	4 luku. Lihantarkastus ja laitosten valvonta .	26
3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi	11	5 luku. Muutoksenhaku	30
3.2. Keskeiset ehdotukset	13	6 luku. Rangaistussäännökset	32
4. Esityksen vaikutukset	14	7 luku. Erinäiset säännökset	32
4.1. Taloudelliset vaikutukset	14	8 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset .	37
4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset ..	17	2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	38
4.3. Ympäristövaikutukset	17	3. Voimaantulo	38
5. Asian valmistelu	17	LAKIEHDOTUS	39

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen (ETA-sopimus) liitteessä I luetellaan ne Euroopan yhteisöjen (EY) eläinlääkintä- ja kasvin-suojelualan säädökset, jotka on otettu osaksi ETA-sopimusta. Lihaa ja lihatuotteita koskee yhdeksän direktiiviä muutoksineen. Ehdotettu laki on laadittu yhdenmukaiseksi näiden direktiivien kanssa.

Tässä esityksessä on lisäksi otettu huomioon ne ETA-sopimuksen allekirjoituspäivän jälkeen annetut lihaa ja lihatuotteita koskevat direktiivit, jotka sisältyvät ETA-sopimusta täydentävään lisäpöytäkirjaan. Ne muodostavat ETA-sopimuksen liitteessä I mainittujen lihaa ja lihatuotteita koskevien direktiivien kanssa yhden kokonaisuuden. Lihaa ja lihatuotteita koskevat lisäpöytäkirjan direktiivit on tarkoitus panna täytäntöön ehdotetun lain nojalla annettavilla asetuksilla ja maa- ja metsätalousministeriön päätöksillä.

Edellä mainittuja EY-säädöksiä selostetaan yksityiskohtaisesti tämän esityksen alajaksossa 2.3.

Lihaa ja lihatuotteita koskevissa direktiiveissä asetetaan elintarvikehygieeniset vaatimukset lihan ja lihatuotteiden laadulle, käsittelylle ja tuotannolle. Vaatimukset koskevat muun muassa lihan ja lihatuotteiden puhtautta, mikrobiologisia ominaisuuksia ja vieraita aineita. Direktiivit sisältävät niin ikään lihantarkastusta sekä lihaa ja lihatuotteita käsittelevien laitojen rakenteita ja toiminnan järjestämistä koskevat vaatimukset. Direktiiveissä on säännökset myös viranomaisvalvonnasta. Direktiivien tarkoituksena on varmistaa, että mainittuja elintarvikkeita käsitellään puhtaissa oloissa siten, että niiden laatu säilyy hyvänä.

2. Nykytila

2.1. Tausta

Lihan ja lihatuotteiden sekä niiden käsittelyolosuhteiden elintarvikehygieniää koskevat säännökset sisältyvät pääasiallisesti kolmeen lakiin, nimittäin lihantarkastuslakiin (160/60), terveydenhoitolakiin (469/65) ja elintarvikelaikiin (526/41), sekä niiden nojalla annettuihin säännöksiin ja määräyksiin. Lihantarkastuslaki

on näistä ensisijainen. Se koskee pääasiallisesti lihan ja lihatuotteiden vähittäismyyntiä edeltäviä käsittelyvaiheita. Terveystarkastuslakia ja elintarvikelakia sovelletaan silloin, kun tietystä lihaa tai lihatuotteita koskevasta elintarvikehygieenisestä seikasta ei lihantarkastuslaissa säädetä.

Lihantarkastuslain mukainen toiminta kuuluu eläinlääkintähuoltolain (685/90) soveltamisalan piiriin. Kunnan on eläinlääkintähuoltoon kuuluvina velvollisuuksina huolehdittava muun muassa kunnan tehtäväksi säädetystä lihantarkastuksesta. Kunnan järjestettävänä olevalla lihantarkastuksella on tällöin tarkoitettu kaikkea sitä lihantarkastuslain mukaista toimintaa, joka lihantarkastuslaissa on säädetty joko kunnan tai kunnaneläinlääkärin tehtäväksi.

2.2. Lainsäädäntö ja käytäntö

2.2.1. Lihantarkastuslaki

Lihantarkastuslain soveltamisala

Lihantarkastuslaki koskee elintarvikkeeksi tarkoitettun lihan tarkastamista sekä teurastamojen toimintaan liittyvää elintarvikehygieenistä valvontaa. Lihantarkastuslaki koskee myös lihan leikkaamista ja muuta käsittelyä sekä lihavalmistajien valmistusta muissa liha-alan laitoksissa.

Lihantarkastuslain mukaan on yleiseen kulutukseen tarkoitettu liha tarkastettava lihan kuluttajan ja muun käyttäjän suojaamiseksi terveydellisiltä haitoilta ja taloudellisilta vahingoilta. Lihantarkastuslain mukainen lihantarkastuspakko on voimassa koko maassa. Se sisältää kiellon säilyttää, varastoida, pitää kaupan, myydä ja käyttää ihmisravinnoksi tarkoitettujen lihavalmistajien valmistukseen lihaa, jota ei ole lain mukaisesti tarkastettu ja hyväksytty. Lihantarkastuspakko ei kuitenkaan koske tuottajan omaan yksityistalouteen tarkoitettua lihaa eikä lihaa, jonka kuluttaja hankkii omaan käyttöönsä suoraan tuottajalta ilman kaupan välitystä.

Lihantarkastuslaki koskee naudan, sian, lampaan, vuohen ja hevosen lihaa. Lihantarkastuspakko on lihantarkastuslaissa säädetyn valtuutuksen nojalla annetuilla asetuksilla ulo-

tettu koskemaan myös poron, siipikarjan, hirven ja valkohäntäpeuran lihaa sekä karhun, villisian, mäyrän, nutrian ja muiden triikiinin mahdollisina väli-isäntinä toimivien eläinten lihaa.

Lihan leikkaaminen ja muu käsittely sekä lihavalmisteen valmistus

Lihantarkastuslain 12 §:n mukaan lihan leikkaaminen ja muu käsittely sekä lihavalmisteen valmistus kuuluvat jäljempänä mainituin poikkeuksin lihantarkastuslain nojalla säädellyn erityisvalvonnan piiriin. Erityisvalvonnasta on säädetty tarkemmin lihavalmisteen valmistuksen valvonnasta annetulla asetuksella (211/60). Asetuksen säännökset koskevat laitoksia, jotka valmistavat makkaroita, lihasäilykkeitä ja muita lihavalmisteen. Asetus koskee lisäksi lihan jäädytys-, jäädytys- ja muita käsittelylaitoksia.

Laitoksissa on valvottava, että niissä käsitellään ja lihavalmisteen käytetään vain tarkastuksessa hyväksyttyä lihaa sekä sallittuja valmistus- ja lisäaineita. Laitoksessa, joka toimii hyväksytyn teurastamon yhteydessä, suorittaa valvontaa valtion tarkastuseläinlääkäri. Muiden laitosten valvonnasta huolehtii kunta. Kunnan on järjestettävä valvonta niin, että valvontaa johtaa kunnan palveluksessa oleva tai eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen määräämä eläinlääkäri.

Ravitsemusliikkeissä tapahtuva lihavalmisteen valmistus sekä lihaainesvalmisteen valmistus ei kuulu lihantarkastuslain nojalla säädellyn erityisvalvonnan piiriin, vaan näitä valvotaan elintarvikelain ja terveydenhoitolain nojalla.

Lihantarkastuslain 14 §:n 3 momentin mukaan voidaan asetuksella antaa säännöksiä lihan ja lihavalmisteen käsittelystä ja elintarvikehygieenisestä laadusta niiden säilyttämisen, varastoinnin, kuljetuksen ja kaupan pitämisen yhteydessä sekä tätä koskevasta valvonnasta. Tällaisia vähittäismyyntiin saakka ulottuvia säännöksiä on annettu liha-asetuksella (898/88), joka on annettu sekä lihantarkastuslain että elintarvikelain nojalla.

Lihan ja lihavalmisteen vienti ja tuonti

Lihan ja lihavalmisteen viennistä ja tuon-

nista on säädetty lihan ja lihavalmisteen viennistä ja tuonnista annetulla asetuksella (220/60). Asetuksen mukaan eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen on tarkastettava maahan tuodut liha ja lihavalmisteen. Lihan ja lihavalmisteen viennille on säädetty omat edellytyksensä, jotka ovat pitkälti riippuvaisia ostajavaltion asettamista vaatimuksista.

Maasta vietävien lihan ja lihavalmisteen käsittelyä ja valmistusta valvoo valtion tarkastuseläinlääkäri tai muu eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen määräämä eläinlääkäri. Jokaista maasta vietävää liha- ja lihavalmisteen erää on seurattava vientilaitosta valvovan eläinlääkäriin allekirjoittama terveystodistus.

Valvonnan johto

Lihantarkastuslain mukaisen valvonnan johto on jakaantunut eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen sekä elintarvikeviraston kesken. Elintarvikevirastosta annetun lain (111/90) nojalla elintarvikevirasto johtaa muiden kuin teurastamon yhteydessä toimivien tai vientiin hyväksyttävien lihantarkastuslain 12 §:ssä tarkoitettujen laitosten valvontaa. Muiden laitosten, mukaan lukien teurastuspaikkojen, valvonnan johto kuuluu eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselle. Lääkinhallitukset johtavat valvontaa läänitasolla.

Laitosten hyväksyminen ja valvonta

Lihantarkastuslain mukaan on teurastamot, lihan käsittelylaitokset, lihavalmistelaitokset ja lihanjalostustehtaat ennen niiden käyttöönottoa hyväksyttävä. Teurastamoiden, niiden yhteydessä olevien laitosten sekä erillisten vientiin tarkoitettujen laitosten osalta rakentamissuunnitelmat vahvistaa eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos. Rakennustöiden päätyttyä laitos hyväksytään toimintaansa, jos se on rakennettu vahvistetun rakentamissuunnitelman mukaisesti. Teurastamoiden osalta hyväksymisasian käsittelee eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos ja muiden edellä mainittujen laitosten osalta asianomainen kunta.

Elintarvikevirasto puolestaan hyväksyy teurastamosta erillisten ainoastaan kotimaahan tuotteita myyvien lihavalmistelaitosten ja lihanjalostustehtaiden rakentamissuunnitelmat samoin kuin sellaisten lihan käsittelylaitosten

rakentamissuunnitelmat, jotka toimittavat lihaa edellä mainittuihin laitoksiin. Kunnan viranomainen tarkastaa, että laitokset on rakennettu hyväksytyn rakentamissuunnitelman mukaisesti ja antaa niille luvan toiminnan aloittamiseen. Jos nämä laitokset myöhemmin haluavat tulla hyväksytyiksi vientilaitoksiksi, on niiden haettava vientiin hyväksymistä eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselta.

Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen toimialalle kuuluvien laitosten valvonta on järjestetty siten, että teurastamoita ja niiden yhteydessä olevia laitoksia sekä Turun, Vantaan ja Helsingin seudulla sijaitsevia vientiin hyväksytyjä laitoksia valvovat eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen palveluksessa olevat tarkastuseläinlääkärit. Muita teurastamosta erillisiä vientilaitoksia valvovat eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen määräämät eläinlääkärit. He saavat laitoksilta eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen määräämän palkkion. Palkkion suuruus riippuu laitoksen koosta ja toiminnan laadusta. Vientilaitosten osalta valvontajärjestelyistä säädetään lihan ja lihavalmisteen viennistä ja tuonnista annetussa asetuksessa.

Elintarvikeviraston toimialalle kuuluvien laitosten osalta käytännön valvontaa johtavat kunnaneläinlääkärit lihavalmisteen valmistuksen valvonnasta annetun asetuksen mukaisesti.

Siipikarja- ja poroteurastamojen osalta laitosten hyväksyminen ja valvonta poikkeavat osittain edellä esitetystä yleisestä järjestelmästä. Siipikarjateurastamoiden rakentamissuunnitelmat hyväksyy eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos ja niitä valvovat eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen määräämät eläinlääkärit, jotka kuitenkin ovat kyseisen teurastamon palveluksessa.

Poroteurastamot hyväksyy muista teurastamoista poiketen lääninhallitus. Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos hyväksyy poroteurastamot vientiin. Poroteurastamoita valvovat lääninhallituksen palvelukseensa ottamat eläinlääkärit.

Liha tarkastaminen

Liha tarkastetaan hyväksytyssä teurastamossa. Tietyissä tapauksissa liha voidaan tarkastaa muuallakin. Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos voi antaa kunnalliselle lihan tarkastamolle luvan tarkastaa lihaa lihan tarkastuslain 5 § 2 momentissa tarkoitettussa muussa teurastamossa

eli teurastuspaikassa. Lupa koskee vain kyseisessä teurastuspaikassa teurastettujen eläinten lihaa. Luvan edellytyksenä on, että kunnan viranomaiset ovat hyväksyneet teurastuspaikan elintarvikehuoneistoksi. Teurastuspaikkoja valvoo niissä lihan tarkastuksen suorittava eläinlääkäri. Muualla kuin teurastamossa tai teurastuspaikassa teurastetun eläimen liha voidaan myös tuoda tarkastettavaksi kiinteisiin lihan tarkastamoihin. Kiinteät lihan tarkastamot ovat kunnan ylläpitämiä. Niitä on noin 10 kappaletta.

Maksut

Lihan tarkastuslain mukaan laitoksilta peritään lihan tarkastuksesta ja laitosten valvonnasta maksu. Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen valvomien laitosten osalta lihan tarkastus- ja valvontamaksut peritään valtion maksuperustelain (150/92) mukaisesti siten, että maksut kattavat tarkastuksen ja valvonnan järjestämisestä aiheutuvat kustannukset. Kunnallisten lihan tarkastamojen osalta maksu peritään kunnan hyväksymän takson mukaisesti. Maksu saadaan määrätä enintään sellaiseksi, että se kattaa lihan tarkastuksen järjestämisestä kunnalle aiheutuvat kustannukset. Kunta voi periä maksun myös lihavalmisteen valmistavien laitosten valvonnasta.

Liha ja lihavalmisteen tuontitarkastuksista eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos perii maksun niin ikään valtion maksuperustelain nojalla. Maksut ovat omakustannusarvon mukaiset.

Poronlihan tarkastuksesta lääninhallitus perii tarkastettujen ruhojen lukumäärän mukaan määräytyvän maksun. Hirven ja valkohäntäpeuran tarkastavan eläinlääkärin on oikeus saada tarkastuksesta maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkintä- ja elintarvikeosaston vahvistamien perusteiden mukaan määräytyvä maksu.

Lihan tarkastuslain nojalla hyväksytyjen laitosten lukumäärä

Lihan tarkastuslain nojalla hyväksytyjä laitoksia on yhteensä noin 220 kappaletta. Näistä on teurastamoja 28 kappaletta ja siipikarjateurastamoja 8 kappaletta. Joidenkin teurastamoiden yhteydessä on myös lihan käsittelylaitos, lihavalmistelaitos tai lihanjalostustehdas.

Teurastamoista erillisiä vientilaitoksia on noin 60 kappaletta. Teurastuspaikkoja on noin 60 kappaletta.

Poroteurastamoiden lukumäärästä ei ole tarkkaa tietoa, sillä nykyisten säännösten mukaan saa poron lihaa tarkastaa missä tahansa tarkastuseläinlääkärin hyväksymässä paikassa. Vientiin hyväksyttyjä poroteurastamoita on tällä hetkellä 29 kappaletta.

2.2.2. *Terveydenhoitolaki*

Terveydenhoitolaissa on yleiseen terveyden-suojeluun liittyvät elintarvikkeiden käsittely- ja valmistusolosuhteita koskevat säännökset. Niiden mukaisesti myytäväksi tarkoitettuja elintarvikkeita tuotettaessa, valmistettaessa, kuljetettaessa, säilytettäessä, kaupan pidettäessä, tarjoiltaessa ja muutoin käsiteltäessä on meneteltävä niin, että tautien tartunnan leviäminen ja muiden terveydellisten epäkohtien syntyminen estetään. Terveydenhoitolaissa on myös säännökset talousveden laatuvaatimuksista.

Terveydenhoitolain elintarvikesäännöksissä on lisäksi vaatimuksia, jotka kohdistuvat niihin elintarvikehuoneistoihin, joissa elintarvikkeita valmistetaan tai muutoin käsitellään. Laissa on asetettu elintarvikehuoneistoille rakenteellisia ja toiminnallisia vaatimuksia sekä säädetty, että elintarvikehuoneistot on ennen niiden käyttöön ottoa esitettävä toimintakunnossa asianomaisen kunnan toimielimen, lähinnä terveyslautakunnan, hyväksyttäväksi. Terveydenhoitolain 47 §:n mukaan ei terveydenhoitolain mukaista elintarvikehuoneistoksi hyväksymistä tarvita silloin kun muualla lainsäädännössä on säädetty toisenlaisesta hyväksymismenettelystä. Näin ollen lihan tarkastuslain tai sen nojalla annettujen asetusten mukaisesti hyväksytyt laitokset eivät enää tarvitse terveydenhoitolain mukaista hyväksyntää.

Terveydenhoitolain nojalla elintarvikehuoneistoksi hyväksyttävistä laitoksista ovat ehdotetun lain kannalta merkityksellisiä lihan tarkastuslain 12 §:ssä tarkoitettuja lihaesineksiä valmistavat laitokset.

Terveydenhoitolain mukaan terveydenhoidon yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluu sosiaali- ja terveysministeriölle. Elintarvikevirastosta annetun lain mukaan elintarvikeviraston asiana on suunnitella, ohjata ja valvoa terveydenhoitolain elintarvikesäännös-

ten noudattamisen valvontaa. Lääninhallitus johtaa valvontaa alueellaan ja kunta vastaa paikallisesta valvonnasta.

Terveydenhoitolain uudistaminen on parhaillaan vireillä (HE 42/1994 vp).

2.2.3. *Elintarvikelaki*

Vuonna 1941 annettu elintarvikelaki on valtuuslaki, jossa on hyvin laajat asetuksenanto-valtuudet. Lain nojalla voidaan asetuksella säädellä elintarvikkeita ja niiden kaikkinaista käsittelyä pitäen silmällä paitsi yleistä terveyttä myös kuluttajan turvaamista ala-arvoisten elintarvikkeiden myynniltä ja siitä johtuvilta taloudellisilta tappioilta.

Elintarvikelaki ei koske lihan tarkastusta. Elintarvikelain nojalla annetuista asetuksista osa koskee kaikkia elintarvikkeita ja osa tiettyjä elintarvikeryhmiä. Lihan ja lihavalmisteiden osalta merkityksellisiä ovat elintarvikelisiä aineista annettu asetus (521/92), pakasteasetus (165/94) ja elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä annettu asetus (794/91), jotka koskevat kaikkia elintarvikkeita sekä lihavalmisteasetus (902/88), jossa säädetään jauhelihan ja lihavalmisteiden valmistuksesta, käsittelystä, merkitsemisestä, koostumuksesta ja myynnistä.

Elintarvikelain mukaista valvontaa johtaa elintarvikevirasto, lääninhallitus omalla alueellaan ja paikallisesta valvonnasta vastaa kunta. Lääninhallitus voi määrätä lihavalmisteiden valmistuksen valvonnasta laitoksessa huolehtivan tarkastuseläinlääkärin toimimaan myös elintarvikelain mukaisena elintarviketarkastajana, joka valvoo elintarvikelain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista.

Myös elintarvikelaki on parhaillaan uudistettavana.

2.2.4. *Tartuntatautilaki*

Tartuntatautilaki (583/86) sisältää ihmisten tartuntatautien vastustamista ja ennalta ehkäisemistä koskevat säännökset. Tartuntatautilaissa säädetään sellaista työtä, jossa tartuntataudin leviämisen edellytykset ovat tavallista suuremmat, tekevien henkilöiden terveydentilasta vaadittavista selvityksistä. Jos henkilön voidaan perustellusti epäillä aiheuttavan tartuntataudin leviämistä, terveyslautakunta voi mää-

rätä henkilön olemaan poissa ansiotyöstään sinä aikana, jolloin taudin leviämisen vaara on olemassa.

Tartuntatautien vastustamistyön yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluu sosiaali- ja terveysministeriölle. Asiantuntijalaitoksena toimii kansanterveyslaitos. Läänin alueella lain täytäntöönpano kuuluu lääninhallituksille ja kunnan alueella kunnalle.

2.2.5. Eläintautilaki

Eläintautilain (55/80) tarkoituksena on vastustaa ja ennakolta ehkäistä eläintauteja. Eläintautilaissa eläintaudilla tarkoitetaan sellaista sairautta tai tartuntaa, joka suoraan tai välillisesti voi siirtyä eläimestä toiseen eläimeen tai ihmiseen. Maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkintä- ja elintarvikeosastolla on mahdollisuus antaa eläintautien ennalta ehkäisemiseksi määräyksiä muun muassa eläinkunnan tuotteita käsittelevien laitosten toiminnan järjestämisestä sekä eläinkunnan tuotteiden kuljettamista koskevia rajoituksia.

Eläintautilain toteuttamisen ylin johto kuuluu maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkintä- ja elintarvikeosastolle. Lääninhallitus huolehtii lain täytäntöönpanosta läänin alueella. Teurastamoissa teurastamon tarkastuseläinlääkärin on muun muassa seurattava eläintautien esiintymistä teurastettavaksi tuotavissa eläimissä ja valvottava eläintautisäännösten noudattamista. Eläintautilain muu paikallinen toimeenpano on kunnaneläinlääkärin tehtävänä. Tästä huolimatta eläintautien vastustaminen on valtion toimintaa, jonka toteuttamiseen kunta ei taloudellisesti ota osaa.

2.2.6. Eläinsuojelulaki

Eläinsuojelulain (91/71) mukaan teurastamon tarkastuseläinlääkäri valvoo eläinsuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista teurastamossa. Eläinsuojeluasetuksessa (333/71) on säädetty teurastamiselle asetettavat eläinsuojelulliset vaatimukset. Suomi on liittynyt myös Euroopan neuvoston euroopalaiseen yleissopimukseen teuraseläinten suojelusta (Sops 48/92). Sopimus sisältää määräyksiä teurastamisesta ja teuraseläinten käsitteilyssä noudatettavista menettelytavoista.

2.2.7. Laki eläinten lääkitsemisestä

Eläinten lääkitsemisestä annetun lain (402/90) tarkoituksena on suojata eläimistä saatavien elintarvikkeiden käyttäjää eläinten lääkitsemisestä aiheutuvilta terveyshaitoilta. Laki sisältää säännökset tiettyjen lääkkeiden käytön rajoittamismahdollisuudesta, lääkkeiden käyttötavasta, lääkittyjen eläinten tunnistamisesta ja tietojen antamisesta lääkitsemisestä.

2.3. Sopimus Euroopan talousalueesta

ETA-sopimuksen liite I ja sopimuksen lisäpöytäkirja sisältävät seuraavat direktiivit sopimuksessa sovitulla tavalla mukautettuina:

1. *Terveyttä koskevista ongelmista yhteisön sisäisessä tuoreen lihan kaupassa annettu neuvoston direktiivi (64/433/ETY), muutettuna neuvoston direktiivillä 91/497/ETY, jäljempänä tuorelihadirektiivi.*

Tuorelihadirektiivissä tuoreella lihalla tarkoitetaan lihaa, joka on ainoastaan kylmäkäsitelty ja mahdollisesti pakattu tyhjiöön tai suojakaasuun.

Direktiivi koskee kotieläiminä pidettävien nauta- ja kavioiden sekä sian, lampaan ja vuohen teurastusta, lihan tarkastusta sekä mainituista eläimistä saadun lihan leikkaamista, merkitsemistä, pakkaamista, kylmävarastointia ja kuljetusta. Lihantarkastuspakko koskee kaikkea lihaa lukuunottamatta lihan tuottajan yksityistaloudessaan käyttämää lihaa.

Direktiivi koskee myös teurastamoiden, leikkaamoiden ja kylmävarastojen hyväksymistä, niille ja niiden toiminnalle sekä laitoksissa käsiteltävälle lihalle asetettavia vaatimuksia, laitosten omavalvontaa, valvontaviranomaisten pätevyysvaatimuksia sekä viranomaisvalvonnan suorittamista. Laitoksia valvova viranomainen on määritelty virkaeläinlääkäriksi, jota voi avustaa henkilö, jolla on direktiivissä määritelty ammatillinen pätevyys.

Pienimuotoisten laitosten rakenteille asetettavat vaatimukset ovat lievemmät kuin suuremmilla laitoksilla. Direktiivissä tarkoitetaan pienimuotoisella teurastamolla eli teurastuspaikalla laitosta, jossa saadaan teurastaa korkeintaan 12 eläinyksikköä viikossa ja 600 eläinyksikköä vuodessa. Nauta- ja kavioiden vastaat yhtä yksikköä, sika 0,33 yksikköä ja lammas 0,15 yksikköä. Pienimuotoisissa leikkaamoissa

saa tuottaa enintään 3 000 kiloa leikattua lihaa viikossa. Jäljempänä kohdassa 4 selostetulla ETA-sopimuksen lisäpöytäkirjaan otettavalla direktiivillä muutetaan edellä tarkoitettuja enimmäismääriä väliaikaisesti siten, että teurastuspaikoissa voidaan 1 päivään tammikuuta 1995 saakka teurastaa 20 eläinyksikköä viikossa ja pienimuotoisissa leikkaamoissa tuottaa 5 000 kiloa leikattua lihaa viikossa.

EFTA:n valvontaviranomaisen on hyväksyttävä teurastuspaikat ja pienimuotoiset leikkaamot, ennen kuin ne voivat aloittaa toimintansa.

Pienimuotoisista laitoksista saadaan lihaa myydä ainoastaan paikallisesti. Lisäksi näistä laitoksista peräisin olevaa lihaa saadaan käsitellä muissa kuin pienimuotoisissa liha-alan laitoksissa vain, jos se pidetään täysin erillään muusta lihasta. Vuoden 1996 alusta lukien pienimuotoisista laitoksista peräisin olevaa lihaa ei saa lainkaan tuoda muihin kuin pienimuotoisiin lihanjalostustehtaisiin. Myös tilalla tainnutettujen ja pistettyjen, lihan tarkastuksessa hyväksyttyjen eläinten lihaa saadaan myydä ainoastaan paikallisesti.

Direktiivi koskee kaikkea yleiseen kulutukseen toimitettavaa lihaa ja siten myös ainoastaan kotimaan markkinoille lihaa toimittavia laitoksia.

Direktiivi ei koske vähittäismyymälän eikä suurtalouksien yhteydessä suoritettavaa lihan leikkaamista eikä säilytystä silloin kun liha myydään tai tarjoillaan suoraan kuluttajalle.

Tuorelihadirektiivin yksityiskohtaiset säännökset sisältyvät direktiivin liitteisiin. Ne koskevat muun muassa eri laitosten yleisiä hyväksymisehtoja, laitoksen henkilökunnan, tilojen ja laitteiden hygieniää, teurastus-, leikkaus- ja lihankäsittelyhygieniää, lihan tarkastusta ja siihen liittyvää eläimen elävänä tarkastamista, leikattavaksi tarkoitettua lihaa koskevia vaatimuksia, leikatun ja varastoidun lihan valvontaa, terveystarkastuksia ja -todistuksia, tuoreen lihan käärimistä ja pakkaamista sekä lihan ja lihatuotteiden varastointia ja kuljetusta.

2. *Väliaikaisten ja rajoitettujen poikkeuksien myöntämisen edellytyksistä tuoreen lihan tuotantoa ja kaupan pitämistä koskevasta yhteisön erityisistä terveysmääräyksistä annettu neuvoston direktiivi (91/498/ETY).*

ETA-sopimuksen lisäpöytäkirjan mukaan direktiiviä sovelletaan siten mukautettuna, että laitoksille voidaan myöntää oikeus 1 päivään tammikuuta 1998 saakka poiketa eräistä tuorelihadirektiivin vaatimuksista. Poikkeukset

myöntää direktiivin mukaan komissio, ETA-sopimuksen mukaisessa järjestelmässä EFTA:n valvontaviranomainen kunkin jäsenvaltion toimivaltaisen keskusviranomaisen esityksestä. Poikkeuslupan saaneet laitokset voivat toimittaa tuotteita ainoastaan kotimaan kulutukseen.

3. *Terveyttä koskevista kysymyksistä yhteisön sisäisessä lihatuotteiden kaupassa annettu neuvoston direktiivi (77/99/ETY) muutettuna direktiivillä 92/5/ETY, jäljempänä lihavalmistedirektiivi.*

Mainittu perusdirektiivi 77/99/ETY sisältyy ETA-sopimuksen liitteeseen I. Muutosdirektiivi 92/5/ETY sisältyy ETA-sopimuksen lisäpöytäkirjaan.

Lihavalmistedirektiivi koskee lihavalmisteita, lihaa sisältäviä ruokavalmisteita ja eräitä muita eläimistä saatavia tuotteita kuten lihauutteita ja eläinrasvaa käsittelevien sekä verta jatkojalostavien laitosten hyväksymistä. Direktiivi sisältää säännökset mainittujen tuotteiden valmistuksessa käytettävän lihan laadusta, tuotteiden käsittelystä, pakkaamisesta, merkitsemisestä, säilytyksestä ja kuljetuksesta sekä laitoksen omavalvonnasta ja viranomaisvalvonnasta.

Direktiivissä tarkoitetaan lihavalmistetuilla sellaisia lihaa sisältäviä tai lihasta valmistettuja tuotteita, jotka on valmistettu kuumentamalla, savustamalla, suolaamalla, marinoimalla tai kuivaamalla ja joiden leikkauspinnalla ei enää ole tuoreen lihan ominaisuuksia.

Myös lihavalmistedirektiivi asettaa pienimuotoisille laitoksille lievemmät rakenteelliset vaatimukset kuin muille laitoksille. Direktiivi ei määrittele pienimuotoista laitosta niin selkeästi kuin tuorelihadirektiivi ja jäljempänä kohdassa 6 käsiteltävä siipikarjanlihadirektiivi. Lihavalmistedirektiivin mukaiseksi pienimuotoiseksi laitokseksi voidaan katsoa laitos, joka käyttää lihatuotteiden valmistukseen alle 5 000 kiloa lihaa viikossa.

Perusdirektiivi 77/99/ETY koski vain vientiin tarkoitettuja lihatuotteita valmistavia laitoksia. Muutosdirektiivi 92/5/ETY laajensi perusdirektiivin soveltamisalaa siten, että lihavalmistedirektiivi koskee kaikkia kulutukseen toimitettavia lihavalmisteita ja näin ollen myös pelkästään kotimaan markkinoille lihavalmisteita toimittavia yrityksiä.

Lihavalmistedirektiivi ei koske tuotteiden valmistusta ja säilytystä vähittäismyymälässä tai suurtaloudessa silloin kun tuote myydään tai tarjoillaan suoraan kuluttajalle.

Lihavalmistedirektiivissä on säännökset lai-

toisten yleisistä hyväksymisehdoista ja hygieniavaatimuksista. Direktiivissä asetetut erityisehdot koskevat muun muassa lihavalmisteita valmistavien laitosten erityisiä hyväksymisehtoja ja hygieniavaatimuksia, lihavalmisteiden valmistuksessa käytettäville raaka-aineille asetettavia vaatimuksia, tuotannon valvontaa, lihavalmisteiden käärimistä, pakkaamista ja etiketöintiä, terveystarkkailuja ja -todistuksia sekä lihavalmisteiden varastointia ja kuljetusta. Direktiivissä on asetettu erityisehdot myös ilmatiiviisti suljetuissa astioissa oleville pastöroiduille tai steriloiduille valmisteille sekä lihapohjaisille valmisaterioille ja muiden eläimistä saatavien lihavalmisteiden valmistukselle. Direktiiviä ei kaikilta osin sovelleta alle 10 prosenttia lihaa sisältäviin lihavalmisteisiin. Poikkeukset on määritelty komission direktiivissä 83/201/ETY.

ETA-sopimuksen lisäpöytäkirjan mukaan lihavalmistedirektiivin muutosdirektiiviä sovelletaan siten, että kunkin jäsenvaltion toimivaltaisella keskusviranomaisella on oikeus myöntää 1 päivään tammikuuta 1998 saakka lihavalmisteita ja lihaa sisältäviä ruokavalmisteita valmistaville laitoksille poikkeuksia direktiivissä asetetuista laitosten rakenteellisista vaatimuksista. Poikkeuslupan saaneista laitoksista saadaan toimittaa tuotteita vain kotimaan kulutukseen.

4. *Ehdoista, joilla voidaan myöntää tilapäisiä ja rajoitettuja poikkeuksia tiettyjen eläimistä saatavien tuotteiden tuotantoa ja markkinoille saattamista koskevista yhteisön erityisistä terveysäänneistä annettu neuvoston direktiivi (92/120/ETY).*

Direktiivi sisältyy ETA-sopimuksen lisäpöytäkirjaan.

Direktiivi koskee muita eläimistä saatavia tuotteita kuin lihavalmistedirektiivissä tarkoitettuja lihavalmisteita. Näitä muita tuotteita ovat esimerkiksi lihauutteet, eläinrasva ja veren jatkojalostustuotteet. Direktiivin mukaan on niiden laitosten, jotka eivät täytä lihavalmistedirektiivin rakenteellisia vaatimuksia, mahdollisuus anoa toimivaltaisilta keskusviranomaisilta poikkeuksia lihavalmistedirektiivissä asetetuista vaatimuksista. Poikkeukset voivat olla voimassa 1 päivään tammikuuta 1998 asti. Poikkeuslupan saaneet laitokset voivat toimittaa tuotteita vain kotimaan kulutukseen.

Direktiivi muuttaa väliaikaisesti myös tuorelihadirektiivissä määriteltyjä teurastuspaikoissa teurastettavien eläinten ja pienimuotoisissa leikkaamoissa käsiteltävän lihan enimmäismää-

riä. Direktiivin mukaan teurastuspaikoissa voidaan 1 päivään tammikuuta 1995 saakka teurastaa 20 eläinyksikköä viikossa ja pienimuotoisissa leikkaamoissa tuottaa 5 000 kiloa lihaa viikossa.

5. *Jauhetun lihan, vähemmän kuin 100 grammaa painavien lihapalojen ja lihavalmisteiden tuotantoa ja kauppaa koskevista vaatimuksista sekä direktiivien 64/433/ETY, 71/118/ETY ja 72/462/ETY muuttamisesta annettu neuvoston direktiivi (88/657/ETY), muutettuna direktiivillä 92/110/ETY, jäljempänä jauhelihadirektiivi.*

Perusdirektiivi 88/657/ETY sisältyy ETA-sopimuksen liitteeseen I. Muutosdirektiivi 92/110/ETY sisältyy ETA-sopimuksen lisäpöytäkirjaan.

Jauhelihadirektiivissä säädetään jauhelihan, alle 100 gramman painoisten lihapalojen sekä raakalihavalmisteiden valmistuksesta, pakkaamisesta, merkitsemisestä, varastoinnista ja kuljetuksesta. Lisäksi direktiivissä säädetään näitä tuotteita käsitteleville laitoksille asetettavista hygieniavaatimuksista, laitosten omavalvonnasta sekä viranomaisvalvonnasta. Laitoksia valvovan viranomaisen on oltava virkaeläinlääkäri.

Perusdirektiivi 88/657/ETY koski vain vieniin toimitettavia tuotteita. Muutosdirektiivi 92/110/ETY muuttaa perusdirektiiviä siten, että jauhelihadirektiivi koskee kaikkea markkinoille toimitettavaa jauhelihaa, alle 100 gramman painoisia lihapaloja ja raakalihavalmisteita ja näin ollen myös yksistään kotimaan markkinoille tuotteita toimittavia laitoksia.

Jauhelihadirektiivi sisältää yksityiskohtaiset säännökset laitosten hyväksymisen erityisehdoista, alle 100 gramman painoisten lihapalojen, jauhelihan sekä raakalihavalmisteiden tuotantoa koskevista vaatimuksista, viranomais-tarkastuksista, mikrobiologisista tutkimuksista, tuotteiden merkitsemisestä ja päällysmarkkinöistä sekä kuljetuksista.

ETA-sopimuksen lisäpöytäkirjaan otetun muutosdirektiivin mukautus mahdollistaa sen, että kunkin valtion toimivaltaisella keskusviranomaisella on mahdollisuus myöntää laitoksille poikkeuksia direktiivissä asetetuista laitoksista koskevista rakenteellisista vaatimuksista. Poikkeukset voivat olla voimassa 1 päivään tammikuuta 1997 saakka. Poikkeuslupan saaneista laitoksista saadaan toimittaa tuotteita vain kotimaan kulutukseen.

6. *Terveyttä koskevista ongelmista tuoreen siipikarjanlihan kaupassa annettu neuvoston di-*

rekhtiivi (71/118/ETY) muutettuna direktiivillä 92/116/ETY, jäljempänä siipikarjanlihadirektiivi.

Perusdirektiivi 71/118/ETY sisältyy ETA-sopimuksen liitteeseen I ja muutodirektiivi 92/116/ETY sisältyy lisäpöytäkirjaan.

Siipikarjanlihadirektiivi sisältää kanan, kalkunan, helmikanan, ankan ja hanhen osalta vastaavat säännökset kuin mitä tuorelihadirektiivissä on säädetty muiden kotieläinten osalta.

ETA-sopimuksen lisäpöytäkirjan mukaan laitoksilla on mahdollisuus saada 1 päivään tammikuuta 1996 saakka poiketa siipikarjanlihadirektiivin asettamista laitosten rakenteellisista vaatimuksista. Poikkeuslupan saaneista laitoksista saadaan toimittaa tuotteita ainoastaan kotimaan kulutukseen.

Pienimuotoiset laitokset, eli laitokset, joissa teurastetaan alle 150 000 lintua vuodessa, voidaan hyväksyä alhaisemmillä vaatimuksilla. Tällaisista laitoksista peräisin olevaa lihaa saadaan myydä ainoastaan paikallisesti. Kullekin jäsenvaltiolle on annettu mahdollisuus päättää itse, saavatko pieniä määriä lintuja tuottavat tuottajat myydä tarkastamatonta lihaa suoraan kuluttajalle.

Siipikarjanlihadirektiivi ei koske vähittäismyymälöiden eikä suurtalouksien yhteydessä suoritettavaa lihan leikkaamista eikä säilytystä silloin kun liha myydään tai tarjoillaan suoraan kuluttajalle.

7. *Kansanterveyttä ja eläinten terveyttä koskevista ongelmista kanin lihan ja tarhatun riistan lihan tuotannossa ja saattamisessa markkinoille annettu neuvoston direktiivi (91/495/ETY)*, jäljempänä tarhatun riistan lihaa koskeva direktiivi.

Direktiivissä tarkoitetaan tarhatun riistan lihalla luonnonvaraisiin lajeihin kuuluvien, vankeudessa syntyneiden, kasvatettujen ja teurastettujen maanisäkkäiden ja lintujen lihaa.

Tarhatun riistan ja kanin lihalle asetetaan tässä direktiivissä vastaavanlaiset vaatimukset kuin mitkä sisältyvät tuorelihadirektiiviin ja siipikarjanlihadirektiiviin. Laitosten, joissa kanit ja tarhatut riistalinnut teurastetaan, tulee täyttää siipikarjanlihadirektiivin vaatimukset. Vastaavasti tarhatut sorkkaeläimet tulee teurastaa laitoksissa, jotka täyttävät tuorelihadirektiivin vaatimukset.

Direktiivissä annetaan kullekin valtiolle mahdollisuus antaa kansallisia säännöksiä kotimaassa myytävän lihan osalta.

ETA-sopimuksen lisäpöytäkirjassa on soviti-

tu siitä, että direktiiviä sovelletaan myös poron lihaan.

8. *Luonnonvaraisen riistan tappamiseen ja luonnonvaraisen riistan lihan myyntiin toimittamiseen vaikuttavista terveydellisistä ja eläintauteihin liittyvistä ongelmista annettu neuvoston direktiivi (92/45/ETY)*, jäljempänä luonnonvaraisen riistan lihaa koskeva direktiivi.

Direktiivi sisältyy ETA-sopimuksen lisäpöytäkirjaan.

Direktiivi sisältää luonnonvaraisen riistan lihan osalta vastaavanlaiset säännökset kuin mitkä sisältyvät tuorelihadirektiiviin ja siipikarjanlihadirektiiviin. Direktiivi ei koske metsästäjien suoraan kuluttajille myymiä pieniä lihamääriä eikä vähittäismyymälän tai suurtalouden yhteydessä suoritettavaa lihan leikkaamista ja säilytystä silloin kun liha myydään suoraan kuluttajalle.

Direktiivissä annetaan kansallisille viranomaisille mahdollisuus myöntää 1 päivään tammikuuta 1997 saakka voimassa olevia poikkeuksia luonnonvaraisen riistan lihan käsittelylaitosten rakenteellisista vaatimuksista. Poikkeuslupan saaneista laitoksesta saadaan toimittaa lihaa ainoastaan kotimaan myyntiin.

9. *Eläimissä ja tuoreessa lihassa olevien jäämien tutkimisesta annettu neuvoston direktiivi (86/469/ETY)*, jäljempänä jäämädirektiivi.

Jäämädirektiivissä on säädetty lihan tutkimisesta hormonien, lääkejäämien ja ympäristöstä peräisin olevien vieraiden aineiden varalta sekä menettelytavoista silloin, kun lihasta todetaan sallittujen pitoisuuksien ylityksiä. Osa hormonien varalta tutkittavista näytteistä on otettava eläintenpitoyksikössä kasvatettavista elävistä eläimistä. Direktiivissä säädetään myös eläinten merkitsemisestä siten, että niiden alkuperä voidaan tunnistaa.

10. *Yhteisön sisäistä kauppaa varten hyväksytyistä tuoreen lihan tuotantolaitoksissa suoritettavissa tarkastuksissa noudatettavista säännöistä annettu komission suositus (89/214/ETY)*.

Komission suositus 89/214/ETY sisältyy ETA-sopimuksen liitteessä I kohtaan "säädos, johon sopimusosapuolten on kiinnitettävä huomiota". Suositus sisältää yksityiskohtaiset ohjeet tuorelihadirektiivin 64/433/ETY tulkinnasta. Tarkastaessaan Suomessa olevia teurastamoita, leikkaamoita ja kylmävarastoja ovat komission tarkastajat pitäneet tämän suosituksen tarkkaa noudattamista edellytyksenä sille,

että laitokset on hyväksytty viemään lihaa Euroopan Unionin (EU) alueelle.

11. Muut ETA-sopimukseen kuuluvat ehdotetun lain kannalta merkitykselliset EY-säännökset.

ETA-sopimukseen sisältyy lisäksi eräitä muita lihan tarkastuksen ja laitosten valvonnan kannalta merkityksellisiä direktiivejä ja päätöksiä, jotka koskevat hormonaalisten aineiden käyttöä tuotantoeläimillä sekä laitoksissa käytettävälle talousvedelle asetettavia vaatimuksia. Nämä on tarkoitus saattaa voimaan hormonaalisten aineiden osalta eläinten lääkitsemistä annetun lain ja talousveden osalta terveydenhoitolain nojalla.

ETA-sopimukseen sisältyy lisäksi sellaisia lihaa koskevia direktiivejä, joiden tarkoituksena on eläintautien vastustaminen, mutta jotka sisältävät myös ehdotetun lain kannalta merkityksellisiä, lihan tarkastukseen liittyviä säännöksiä. Siltä osin, kuin nämä direktiivit koskevat lihan tarkastusta, pantaisiin ne täytäntöön ehdotetun lihaohjelman nojalla. Lihan tarkastuksen suorittavan tarkastuseläinlääkärin olisi kuitenkin lihan tarkastuksen yhteydessä seurattava eläintautien esiintymistä ja ilmoitettava havaitsemistaan tai epäilemistään tautitapauksista asianomaisille viranomaisille. Varsinaisesta eläintautien vastustamisesta säädetään eläintautilaissa ja sen nojalla.

Lihaa ja lihatuotteita koskevien direktiivien täytäntöönpanoajankohta

ETA-sopimuksen liitteessä I mainittujen direktiivien määräyksiä sovelletaan ETA-sopimuksessa sovitulla tavalla mukautettuina 1 päivästä heinäkuuta 1994 lukien.

Kuten edellä on mainittu, sovitaan kuitenkin tuorelihadirektiivin, lihavalmistedirektiivin, jauhelihadirektiivin ja siipikarjanlihadirektiivin piiriin kuuluvien laitosten osalta lisäpöytäkirjassa mahdollisuudesta saada lupa määräajan poiketa laitosten rakenteille direktiiveissä asetetuista vaatimuksista. Lisäksi lisäpöytäkirjaan sisältyvä luonnonvaraisen riistan lihaa koskeva direktiivi antaa jäsenvaltioiden toimivaltaisille keskusviranomaisille mahdollisuuden myöntää poikkeuksia laitosten rakenteellisista vaatimuksista 1 päivään tammikuuta 1997 saakka.

Tuorelihadirektiivin osalta poikkeukset rakenteellisista vaatimuksista myöntää ETA-sopimuksen mukainen EFTA:n valvontaviran-

omainen kunkin jäsenvaltion toimivaltaisen keskusviranomaisen esityksestä. Sen sijaan lihavalmistedirektiivin, jauhelihadirektiivin, siipikarjanlihadirektiivin ja luonnonvaraisen riistan lihaa koskevan direktiivin sääntelyalueeseen kuuluvien laitosten osalta voi poikkeuksia myöntää kunkin jäsenvaltion toimivaltainen keskusviranomainen. Laitokset, joille on myönnetty lupa poiketa laitoksen rakenteellisista vaatimuksista, eivät saa viedä lihaa tai lihatuotteita muihin ETA-valtioihin.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Ehdotetun lain tavoitteena on ETA-sopimuksen mukaisesti varmistaa, ettei ETA-valtioiden väliselle lihan ja lihatuotteiden kaupalle aseteta niiden laatua tai tuotanto-olosuhteita koskevista elintarvikehygieenisistä vaatimuksista aiheutuvia esteitä. Lihaa ja lihatuotteita koskevien direktiivien täytäntöönpano aiheuttaa nykyiseen lihan tarkastus- ja laitosten valvontajärjestelmään niin paljon muutoksia, että alan lainsäädäntö on tarkoituksenmukaista uusia kokonaisuudessaan.

Ehdotetussa laissa pyritään lainsäädännöllisin keinoin varmistamaan vähittäismyyntiin toimitettavien lihan ja lihatuotteiden elintarvikehygieeninen laatu. Lihan ja lihatuotteiden vähittäismyyntiä edeltävillä tarkastus-, käsittely-, varastointi- ja kuljetusvaiheille asetettavien hygieniavaatimusten ensisijaisena päämääränä on turvata näiden eläimistä saatavien elintarvikkeiden käyttäjän terveys.

Lihaa ja lihatuotteiden elintarvikehygieenisen laadun turvaamisessa käytettävässä menetelyssä ovat keskeisellä sijalla toisaalta lihan tarkastaminen ja toisaalta laitosten hyväksyminen ja niiden säännöllinen valvonta. Direktiiveissä edellytetään tehokasta viranomaisvalvontaa, jonka lisäksi laitosten itsensä on toteutettava omavalvontaa, jolla varmistetaan tuotteiden hyvät elintarvikehygieeninen laatu. Omavalvonta toteutettaisiin viranomaisen hyväksymän ohjelman mukaisesti ja viranomainen valvoisi tämän ohjelman toteutusta. Laitoksissa havaittujen epäkohtien korjaamisen varmistamiseksi olisi viranomaisella mahdollisuus antaa tarvittavia määräyksiä ja kieltoja. Tarvittaessa näitä voitaisiin tehostaa uhkasakolla sekä teet-

tämis- ja keskeyttämishallalla. Lisäksi ehdotettu laki sisältäisi sen rikkomista koskevat rangaistussäännökset.

Lihantarkastus ja laitosten valvonta ehdotetaan säilytettäväksi edelleen julkisen viranomaisen, valtion ja kuntien, tehtävänä. Kun voimassa olevaa lihatarkastuslakia muutettiin valtion lihantarkastustoiminnan eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokseen siirtämisen vuoksi, kiinnittivät valtioneuvoston raha-asiaivaliokunta ja eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta huomiota siihen, että jatkossa tulisi selvittää mahdollisuuksia soveltaa Teknillisen tarkastuksen komitea -91:n esittämiä periaatteita lihantarkastukseen (komiteamietintö 1992:30). Tämä tarkoittaisi sitä, että lihantarkastustoiminta pitäisi avata kilpailulle niin, että päteviksi todetut yksityiset eläinlääkärit voisivat suorittaa lihantarkastuksen. Tällä on katsottu olevan kustannuksia alentava vaikutus.

Tuorelihadirektiivin, siipikarjanlihadirektiivin sekä tarhatun riistan lihaa koskevan direktiivin mukaan lihantarkastuksen suorittaa virkaeläinlääkäri. Direktiiveissä virkaeläinlääkärillä tarkoitetaan asianomaisen toimivaltaisen viranomaisen tehtävään määräämää eläinlääkärää. Useissa Euroopan unioniin kuuluvissa valtioissa, kuten Hollannissa, Belgiassa, Saksassa, Isossa Britanniassa, Irlannissa ja Tanskassa määritelmää on tulkittu siten, että lihantarkastuksen suorittavan eläinlääkärin on oltava julkisen viranomaisen, valtion tai kunnan, palveluksessa. Ruotsista ja Norjasta saadun tiedon mukaan myös nämä valtiot tulkitsevat tuorelihadirektiiviä ja siipikarjanlihadirektiiviä samoin. Mainittujen valtioiden lähtökohtana on ollut, että lihantarkastus on terveydelliseltä kannalta siinä määrin tärkeä elintarvikehygieeninen tehtävä, että sen järjestäminen kuuluu yhteiskunnalle. Tarkastuseläinlääkäri käyttää myös tehtävässään julkista valtaa päättäessään siitä, hyväksytäänkö liha elintarvikkeena käytettäväksi.

Myös useat muut suomalaisen lihan ostajavaltiot, tärkeimpänä Yhdysvallat, Kanada ja Meksiko kiinnittävät tuontiehtoja asettaessaan huomiota siihen, että lihantarkastuksen suorittavien eläinlääkäreiden on oltava julkisen viranomaisen palveluksessa. Lihan tuontiehtoja asettaessaan nämä ostajavaltiot hyväksyvät ensinnäkin yksittäiset laitokset, joiden ne katsovat olevan rakenteeltaan ja toiminnaltaan sellaisia, että käsiteltävän lihan ja lihatuotteiden elintarvikehygieeninen laatu säilyy hyvänä. Li-

säksi ostajavaltiot edellyttävät, että viejävaltion lihantarkastus- ja valvontajärjestelmä on sellainen, että lihantarkastus- ja valvontahenkilökunta on riippumaton tarkastettavastaan. Suomessa teurastamojen tarkastuseläinlääkärit valtiollistettiin tämän vaatimuksen vuoksi vuonna 1976. Yhdysvaltojen asettamien vaatimusten vuoksi valtiollistettiin Yhdysvaltoihin lihaa vievien teurastamojen tarkastusapulaiset vuonna 1983. Muiden vientilaitosten tarkastusapulaiset valtiollistettiin paria vuotta myöhemmin. Loput tarkastusapulaiset valtiollistettiin vuonna 1987. Ostajavaltioiden asettamien vaatimusten vuoksi on viimeksi valtiollistettu poronlihan tarkastuksen suorittavat eläinlääkärit. Heidän osaltaan valtiollistaminen toteutettiin vuonna 1991.

Teknillisen tarkastuksen komitea -91 on mie-tinnössään tehnyt ehdotukset teknillisen tarkastustoiminnan ja siihen liittyvän lainsäädännön kehittämiseksi vastaamaan Suomen teknologisen ja yhteiskunnallisen kehityksen sekä Euroopan yhdentymiskehityksen vaatimuksia. Valtioneuvosto on 3 päivänä joulukuuta 1992 antamallaan periaatepäätöksellä vahvistanut teknillisen tarkastustoiminnan kehittämisen suunta-
viivat. Teknillisen tarkastuksen komitea -91 ei ole käsitellyt ETA-sopimuksen liitteen I eläinlääkintä- ja kasvinuojeludirektiiveissä tarkoitettuja tarkastustoimia. Komitea on kuitenkin todennut, että myös elintarvikkeiden tarkastus kuuluu sen toimeksiantoon. Lihantarkastusta koskevat direktiivit sisältyvät juuri ETA-sopimuksen liitteeseen I, joten lihantarkastuksen osalta ei näin ollen ole selvää, kuuluuko se lainkaan valtioneuvoston periaatepäätöksen piiriin.

Valtioneuvoston periaatepäätös jakaa teknillisen tarkastuksen toisaalta tuotevalvontaan ja toisaalta käyttö- ja olosuhdevalvontaan. Tuotevalvonnalla varmistetaan, että tuote on asetettujen vaatimusten mukainen. Käyttö- ja olosuhdevalvonnalla tarkoitetaan kaikkea muuta teknilliseen tarkastustoimintaan kuuluvaa valvontaa kuin tuotevalvontaa. Käyttö- ja olosuhdevalvonta kohdistuu esimerkiksi laitoksiin sekä työ- ja ympäristöolosuhteisiin, laitteiden ja tuotteiden käyttöolosuhteisiin ja käyttöön sekä toiminnan harjoittamiseen.

Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaan käyttö- ja olosuhdevalvonta on viranomaisteh-tävä. Käyttö- ja olosuhdevalvontaan sekä tuotevalvontaan liittyvät teknilliset tarkastus- ja testaustehtävät tulisi antaa päteviksi todettujen

julkisten tai yksityisten tarkastus- ja testauslaitosten tehtäväksi ja avata kilpailulle.

Lihantarkastus ei ole yksinomaan tuotevalvontaa, vaan siinä yhdistyvät myös käyttö- ja olosuhdevalvonta. Lihantarkastuksessa eläimen elävänä tarkastaminen, varsinainen teurastuksen jälkeen suoritettava lihantarkastus ja teurastuksen valvonta liittyvät niin kiinteästi toisiinsa, että ei ole tarkoituksenmukaista, että niitä suoritettaisiin eri viranomaiset. Esimerkiksi eläimen elävänä tarkastamisen yhteydessä saatetaan epäillä ihmisiin tarttuvia tauteja, jonka vuoksi teurastus on suoritettava erityisen huolellisesti, jotta mahdollinen tartunta ei leviä lihaan tai toisiin ruuhoihin. Samalla on myös pyrittävä suojelemaan teurastajia tartunnalta. Tilalla todetut eläintaudit tai eläimen elävänä tarkastamisen yhteydessä todetut tai epäillyt taudit voivat myöskin aiheuttaa muutoksia teurastusjärjestykseen. Koska teurastuksen yhteydessä voidaan tehdä virheitä, jotka vaikuttavat lihan kelpoisuuteen elintarvikkeeksi, tulee tarkastuseläinlääkäriin tuntea teurastustekniikka sekä saada tieto mahdollisista teurastuslinjassa sattuneista työvirheistä, koska niiden seurauksena voidaan joutua hylkäämään lihaa elintarvikkeeksi kelpaamattomana.

Eläinsuojelulain mukaan teurastamon tarkastuseläinlääkärille kuuluu eläinsuojeluvalvonta teurastamossa. Eläinsuojeluvalvontaa ei voida erottaa eri viranomaisille, sillä valvonta kohdistuu sekä eläinten käsittelyyn teurastamon navetassa ja eläimen elävänä tarkastamisen yhteydessä että eläinten tainnutukseen ja verenlaskuun.

Ehdotetun lain mukaan tarkastuseläinlääkäri hyväksyisi tuorelihadirektiivin mukaiset liha-eriä seuraavat kaupalliset asiakirjat ja antaisi tarvittaessa terveystodistukset. Tuorelihadirektiivin mukaan kulutukseen toimitettavia liha-eriä on seurattava virkaeläinlääkäriin hyväksymä kaupallinen asiakirja, johon sisällytettävä terveystarkintä osoittaa, että lihan elintarvikehygieenisen laadun lisäksi myös sen käsittelyolosuhteet vastaavat direktiivissä asetettuja vaatimuksia. Virkaeläinlääkäriin antamaa terveystodistusta edellytetään tietyissä tapauksissa muun muassa sen osoittamiseksi, että liha ei ole peräisin eläintautisyyden vuoksi annettujen rajoittavien määräysten alaiselta alueelta. Terveystodistuksia tarvitaan etenkin lihan ja lihatuotteiden vientiin ETA:n ulkopuolisiin valtioihin.

Tuorelihadirektiivin mukaan teurastamoja ja

teurastuspaikkoja on valvottava siten, että niitä valvotaan myös teurastuksen ajan. Jos lihan tarkastuksen suorittaisi joku muu kuin laitosta valvova viranomainen, aiheuttaisi tämä tilanteen, jossa laitoksessa toimisi yhtäaikaan kaksi eri henkilöä, joista toinen suorittaisi pelkän lihantarkastuksen ja toinen siihen liittyvän laitoksen olosuhdevalvonnan. Tämä lisäisi kustannuksia. Lisäksi tuorelihadirektiivin ja useiden ETA:n ulkopuolisten ostajavaltioiden edellyttämien terveystodistusten antaminen hankaloituisi. Todistuksen antava lihantarkastuksen suorittanut eläinlääkäri ei voi todistaa seikkoja, joita hän ei itse valvo.

Lihantarkastus perustuu tarkastavan eläinlääkäriin kokonaisarviointiin lihan kelpoisuudesta elintarvikkeeksi. Lihantarkastustoiminnassa voi huolimattomuudestakin aiheutua vaaraa terveydelle. Näihin liittyvien vastuukysymysten vuoksi oikeusministeriö on pitänyt perusteltuna, että tarkastuseläinlääkäri on virkasuhteessa.

Käyttö- ja olosuhdevalvonta on valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaan viranomais-tehtävä. Tuorelihadirektiivin mukaan teurastamoja, teurastuspaikkoja ja leikkaamoja on valvottava siten, että laitoksissa käydään niiden toiminnassa ollessa päivittäin. Jos lihantarkastuksen suorittaisi muu kuin julkinen viranomainen, aiheuttaisi tämä tilanteen, jossa laitoksessa toimisi yhtä aikaa kaksi eri tahoa, joista toinen suorittaisi pelkän lihantarkastuksen ja toinen siihen liittyvän laitoksen olosuhdevalvonnan. Tämä kaksinkertaistaisi myös kustannukset.

Edellä esitetyn vuoksi on ehdotetussa laissa päädytty siihen, että järjestelmän toimivuuden kannalta olisi parasta, että lihantarkastuksen suorittaisivat teurastamoissa ja teurastuspaikoissa virkasuhteiset eläinlääkärit. Lihan tarkastaisi teurastamossa eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen palveluksessa oleva eläinlääkäri ja teurastuspaikassa kunnan viranhaltijana oleva eläinlääkäri. Teurastamojen toiminta edellyttää erityistä lihahygieniaan perehtymistä, jonka vuoksi tehtävä olisi eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen tarkastuseläinlääkärillä.

3.2. Keskeiset ehdotukset

Ehdotetun lain soveltamisala koski lihan tarkastusta sekä yleiseen kulutukseen tarkoitettujen lihan ja lihatuotteiden vähittäismyyntiä

edeltäviä käsittely-, varastointi- ja kuljetusvaiheita. Näiden aikana olisi ryhdyttävä kaikkiin niihin toimenpiteisiin, joilla estetään terveydellisten epäkohtien syntyminen sekä lihan ja lihatuotteiden elintarvikehygieenisen laadun yleinen heikkeneminen.

Ehdotettu laki koskisi kotieläiminä pidettävien nauta- ja kaviaeläinten sekä sian, lampaan ja vuohen lihan tarkastusta ja siihen liittyvää valvontaa. Laki koskisi lisäksi sellaisten lihatuotteiden, joiden valmistamisessa on käytetty mainittujen eläinten lihaa, vähittäismyyntiä edeltävää valmistus- ja käsittelyhygieniää sekä siihen liittyvää valvontaa.

Asetuksella säädettäisiin ehdotetun lain soveltamisesta muiden eläinten, kuten siipikarjan, poron sekä tarhatun ja luonnonvaraisen riistan lihaan ja tällaisesta lihasta saataviin lihatuotteisiin. Asetuksella voitaisiin poiketa tietyistä ehdotetun lain säännöksistä. Tämä mahdollisuus olisi tarpeen siksi, että siipikarjan, poron, tarhatun riistan ja luonnonvaraisen riistan lihan tarkastukseen liittyvien direktiivien säännökset poikkeavat huomattavastikin muun lihan tarkastusta koskevien direktiivien vaatimuksista.

Ehdotetun lain yleisestä toimeenpanosta vastaisi maa- ja metsätalousministeriö ja valvonnan ylimmästä johdosta huolehtisi eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos. Lääninhallitus hoitaisi puolestaan valvonnan johtotehtävät läänin alueella. Teurastamoiden ja niiden yhteydessä olevien laitosten valvonnasta huolehtisi eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos. Kunta huolehtisi muiden laitosten valvonnasta alueellaan.

Lihalle ja lihatuotteille asetettaisiin laissa elintarvikehygieeniset perusvaatimukset. Liha ja lihatuotteet eivät saisi ominaisuuksiensa tai alkuperänsä puolesta aiheuttaa käyttäjälleen terveyshaittaa. Kaikki laitokset olisi hyväksyttävä toimintaansa varten. Sama koskisi laitoksiin tai niiden toimintaan tehtäviä muutoksia. Hyväksymisen ehtona olisi, että laitokset täyttävät tiloiltaan ja toiminnaltaan ehdotetun lain asettamat ehdot.

Laitosten itsensä olisi huolehdittava siitä, että niissä estetään tuotannon kaikissa vaiheissa terveydellisten epäkohtien syntyminen. Tätä varten laitoksella olisi valvontaviranomaisen hyväksymä omavalvontajärjestelmä.

Ehdotetun lain mukaan lihaa ja lihatuotteita saisi käsitellä vain hyväksytyissä laitoksissa.

Ehdotetussa laissa olisi säännökset valvontaviranomaisten toimivaltaoikeuksista. Näitä oli-

sivat tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus sekä oikeus näytteenottoon ja näytteiden tutkimiseen. Valvontaviranomainen voisi antaa elinkeinonharjoittajalle terveyshaittojen ehkäisemiseksi tarpeellisia kieltoja ja määräyksiä. Tarvittaessa niiden tehosteena voitaisiin käyttää uhkasakkoa sekä teettämis- ja keskeyttämisuhkaa. Äärimmäisessä tapauksessa valvontaviranomainen voisi ottaa lihan ja lihatuotteet haltuunsa, jos niistä on syytä epäillä aiheutuvan välitöntä terveyden vaaraa, eikä muita ehdotetun lain mukaisia turvaamiskeinoja voida pitää riittävinä.

Laitoksen hyväksyvän viranomaisen olisi mahdollisuuksiensa mukaan pyydettäessä annettava elinkeinonharjoittajalle neuvoja rakennettavan laitoksen saamiseksi ehdotetun lain vaatimuksia vastaavaksi.

Ehdotettu laki sisältäisi myös erilliset rangaistussäännökset ja säännöksen menettämisseuraamuksista.

Maksuja olisi mahdollista periä lihan tarkastuksesta sekä tietyiltä osin laitosten valvonnasta sekä laitosten hyväksymisistä.

Ehdotettu laki sisältäisi yksityiskohtaiset valtuudet antaa maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä asianomaisten EY-säädösten täytäntöönpanoa koskevat yksityiskohtaiset määräykset.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Valtiontaloudelliset vaikutukset

Ehdotetulla lailla ei olisi välittömiä valtiontaloudellisia vaikutuksia. Voimassa olevan lihan tarkastuslain mukaan on hyväksytyissä teurastamoissa ja muissa valtion tarkastuseläinlääkärin valvomissa laitoksissa suoritettu lihan tarkastus ja valvonta valtion maksullista palvelutoimintaa. Kustannukset peritään laitoksilta omakustannusarvon mukaisesti. Lihantarkastuksesta ja valvonnasta sekä laitosten hyväksymisiin liittyvistä eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen ja elintarvikeviraston päätöksistä peritään nykyisin valtion maksuperustelain mukaisesti määrätty maksut.

Ehdotetun lain mukaan valtion viranomaisten valvottavana olevien laitosten lukumäärä säilyy lähes ennallaan. Ehdotetun lain mukaan valtiolle lihan tarkastuksen järjestämisestä, lai-

tosten valvonnasta ja erilaisista hyväksymispäätöksistä perittävät maksut määräytyisivät nykyiseen tapaan valtion maksuperustelain mukaisesti. Maksuperustelain mukaan asianomainen ministeriö määrää muun muassa siitä, mitkä suoritteet ovat maksullisia, ja siitä, peritäänkö niistä omakustannusarvon mukainen vai kiinteä maksu. Asianomainen virasto päättää ministeriön päätöksen rajoissa suorittekohtaisista maksuista.

Ehdotetun lain mukaan siipikarjateurastamossa siipikarjanlihan tarkastuksen suorittavat tarkastuseläinlääkärit tulisivat valtiollistettaviksi. Nykyisin he ovat asianomaisen siipikarjateurastamon palveluksessa. Siipikarjanlihadirektiivi edellyttää, että myös siipikarjanlihan tarkastuksen suorittavat eläinlääkärit ovat virkaeläinlääkäreitä. Tämän vuoksi siipikarjateurastamojen tarkastuseläinlääkärit tulisi ottaa eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen palvelukseen. Laitoksella on käytettävissään valtiolistamisen vaatimat henkilötyövuodet. Valtiolistamisella ei olisi välittömiä valtiontaloudellisia vaikutuksia, koska myös siipikarjateurastamojen tarkastuseläinlääkärien suorittamasta lihan tarkastuksesta ja laitosten valvonnasta aiheutuvat kustannukset tulisivat perittaviksi asianomaisilta laitoksilta.

Kunnallistaloudelliset vaikutukset

Kuntien valvottavina olevien laitosten määrä säilyisi lähes entisellään. Valtion viranomaisten nykyisin valvomista laitoksista siirtyisi kunnan valvottaviksi viisi laitosta pääkaupunkiseudulla sekä yhdeksän laitosta Turun alueella.

Kuntien nykyinen valvontavelvollisuus perustuu lihan tarkastuslakiin ja terveydenhoitolakiin. Lihan tarkastuslain mukaan valvottavien laitosten osalta kunnat ovat voineet periä valvonnasta laitoksilta maksun. Terveydenhoitolain mukainen valvonta on maksutonta. Ehdotetun lain mukaan yleinen terveysvalvonta olisi maksutonta, mutta kunta voisi kuitenkin periä maksuja silloin, kun direktiivien vaatimusten johdosta edellytetään tiettyä valvontatiheyttä tai laitoksen pyynnöstä laitokseen kohdistuva valvonta ylittäisi yleisen terveysvalvonnan vaatimukset.

Ehdotetun lain mukaan kunta voisi nykyiseen tapaan periä maksun lihan tarkastuksesta sekä siihen liittyvistä tutkimuksista ja valvonnasta. Kunta voisi myös periä maksun teuras-

tamosta erillään olevien lihan käsittelylaitosten ja kylmävarastojen valvonnasta. Lihan käsittelylaitoksilla tarkoitettaisiin leikkaamoja sekä jauhelihaa, alle 100 gramman painoisia lihapaloja tai raakalihavalmisteita käsitteleviä laitoksia. Asianomaisissa direktiiveissä edellytetään virkaeläinlääkärien valvovan lihan käsittelylaitoksia päivittäin ja kylmävarastojakin säännöllisesti.

Kunta voisi periä laitokselta maksun myös silloin, kun ETA-valtioiden ulkopuolelle suuntautuva vienti aiheuttaa muita valvontatoimenpiteitä kuin mitä yleinen terveysvalvonta edellyttää. Maksu voitaisiin periä myös siinä tapauksessa, että laitokselle annettaisiin sen pyynnöstä tavanomaista laajempaa neuvontaa rakennuksen suunnittelu- tai korjausvaiheissa.

Lihan käsittelylaitosten valvonnasta kunnille koituvat kustannukset, jotka voitaisiin periä laitoksilta, olisivat arviolta 3,9 miljoonaa markkaa. Arvio perustuu lihan tarkastuksesta ja siihen liittyvästä valvonnasta sekä leikkaamojen valvonnasta perittävistä maksuista annetun neuvoston direktiivin (93/118/ETY) mukaisiin laskentaperusteisiin. Vaikka direktiivi ei kuulu ETA-sopimukseen, ovat direktiivin laskentaperusteet varsin käyttökelpoisia, sillä direktiivi kuvastaa EU:n käsitystä lihan käsittelylaitosten valvontatarpeesta.

Lihatuotteiden valmistuksen valvonnasta perittävän maksun osalta ei ole vastaavaa EY-säädöstä. Ehdotetun lain mukaisesta lihatuotteita valmistavien laitosten valvonnasta arvioidaan kunnille koituvan arviolta 2,8 miljoonan markan kustannukset. Kustannuksia arvioitaessa on lähtökohtana ollut, että lihatuotteita valmistaviin laitoksiin tulisi tehdä valvontakäynti arviolta kerran viikossa. Voimassa olevan lihan tarkastuslain perusteella hyväksytyjä teurastamosta erillään olevia laitoksia on 135 kappaletta. Näiden laitosten valvonnasta on kunnalla ollut mahdollisuus periä valvontamaksua.

Osa lihatuotteita käsittelevistä laitoksista on hyväksytty toimintaansa terveydenhoitolain nojalla. Nämä siirtyisivät ehdotetun lain soveltamisalan piiriin. Näiden laitosten valvontakustannukset eivät kuitenkaan muuttuisi, sillä niiden valvonnasta ei ole tällä hetkelläkään mahdollista periä maksua. Poikkeuksen muodostaisivat laitokset, joissa olisi leikkaamo tai joissa valmistetaan jauhelihaa. Niiden valvonnasta kunta voisi edellä esitetyn mukaisesti periä maksun.

Kunta voisi periä teurastuspaikoissa järjestettävän lihan tarkastuksen kustannukset täysimääräisinä. Kustannukset olisivat noin 2,5 miljoonaa markkaa vuodessa. Teurastuspaikojen lukumäärä on viime vuosina lisääntynyt nopeasti. Tällä hetkellä on lihan tarkastamoille annettu lupa tarkastaa lihaa noin 60 teurastuspaikassa, joista noin kolmasosa teurastaa siipikarjaa.

Kunta voisi ehdotetun lain mukaan periä myös kunnalle ETA-valtioiden ulkopuolelle suuntautuvan viennin edellyttämästä valvonnasta aiheutuvat lisäkustannukset. Näitä kustannuksia on vaikea määritellä, sillä ne riippuvat muun muassa laitoksen vientimääristä sekä vientimaiden asettamista vaatimuksista. Nämä voivat vaihdella suuresti.

Kokonaisuutena ottaen kuntien suorittamasta eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonnasta aiheutuvia kokonaiskustannuksia tulee merkittävästi alentamaan se, että maidontarkastuksen osalta kuntien kustannukset tulevat vähenemään arviolta 15 — 20 miljoonalla markalla. Vähennys johtuu ETA-sopimuksen lisäpöytäkirjan täytäntöönpanemiseksi annettavasta hallituksen esityksestä maitohygienialaiksi.

Elinkeinoelämään kohdistuvat vaikutukset

Elinkeinoelämään kohdistuvat taloudelliset vaikutukset aiheutuvat toisaalta ehdotetun lain mukaisesta viranomaisvalvonnasta aiheutuvista kustannuksista ja toisaalta ehdotetun lain mukaan laitoksille asetettavista rakenteellisista ja toiminnallisista vaatimuksista aiheutuvista kustannuksista.

Viranomaisvalvonnasta aiheutuvat kustannukset säilyisivät valtion valvottavina olevien laitosten eli teurastamoiden ja niiden yhteydessä olevien laitosten osalta entisellään. Lihantarkastuksesta ja laitosten valvonnasta aiheutuvat kustannukset perittäisiin laitoksilta omakustannusarvon mukaisesti. Vuosittaiset kustannukset ovat olleet yhteensä noin 25 miljoonaa markkaa.

Teurastamoista erillään olevia vientilaitoksia valvoville eläinlääkäreille maksetut palkkiot poistuisivat, sillä pääsääntöisesti laitoksia ei ehdotetun lain mukaan enää hyväksyttäisi erikseen vientiin. Valvonta siirtyisi kunnille ja siitä voitaisiin periä maksu jäljempänä mainituissa tapauksissa. Nykyisestä vientilaitosten valvon-

nasta on laitoksille aiheutunut kustannuksia vuosittain noin 1,4 miljoonaa markkaa.

Kunnat ovat voineet nykyisin periä lihan tarkastuslain nojalla valvomiensa laitosten valvonnasta maksun. Maksun suurus on vaihdellut eri kunnissa. Näitä maksuja ei ehdotetun lain mukaan perittäisi lukuun ottamatta teurastuspaikkoja, lihan käsittelylaitoksia ja kylmävarastoja, joiden valvonnasta kunnat voisivat periä maksun. Valvontamaksut olisivat yhteensä arviolta 6,4 miljoonaa markkaa.

Terveystietolain nojalla nykyisin valvottujen laitosten osalta ei valvontamaksua ole peritty eikä ehdotettu laki toisi tähän muutosta muiden kuin niiden laitosten osalta, joissa leikataan lihaa tai valmistetaan jauhelihaa.

Ehdotetun lain mukaan kunnat voisivat periä sellaisesta ETA-valtioiden ulkopuolelle suuntautuvasta viennistä aiheutuvat valvonnan lisäkustannukset, jotka johtuvat siitä, että osatajavaltio edellyttää laitoksilta tavanomaista laajempaa valvontaa.

Laitosten valvonta perustuisi osittain laitosten omavalvontajärjestelmään. Se puolestaan saattaa olla osa laitosten omaa laajempaa laadunvalvontaa. Tämän vuoksi lakisääteisen omavalvonnan kustannuksia on erittäin vaikea arvioida.

Ehdotettu laki asettaa laitoksille nykyistä tiukemmat elintarvikehygieeniset vaatimukset sekä rakenteiden että toiminnan osalta. Tällä hetkellä Suomessa on 15 EU:n hyväksymää teurastamo, leikkaamo tai kylmävarasto. Arviolta noin puolet nykyisin lihan tarkastuslain nojalla hyväksytyistä laitoksista voidaan saattaa direktiivien edellyttämän kuntoon ilman merkittäviä rakennuskustannuksia. Muissa laitoksissa saattaa olla huomattaviakin investointitarpeita.

Teurastamot, lihan käsittelylaitokset ja kylmävarastot sekä lihatuotteita valmistavat laitokset on saatettava ehdotetun lain mukaiset vaatimukset täyttäväksi 1 päivään tammikuuta 1998 mennessä. Siipikarjateurastamoilla tätä siirtymäaikaa on 1 päivään tammikuuta 1996 saakka ja jauhelihaa valmistavilla laitoksilla 1 päivään tammikuuta 1997 saakka. Siirtymäaikana laitokset saavat myydä lihaa ja lihavalmisteita kotimaassa, mutta eivät viedä muihin ETA-valtioihin.

Lihan tuottajiin kohdistuvat taloudelliset vaikutukset muodostuvat lähinnä maatilojen yhteydessä oleville teurastuspaikoille ja lihaa jalostaville pienimuotoisille laitoksille asetetta-

vista rakenteellisista vaatimuksista sekä eläimen elävänä tarkastamisen tulemisesta pakolliseksi muissa kuin siipikarjan teurastuspaikoissa. Pääosa teurastuspaikoista on kuitenkin rakennettu viimeisen kahden vuoden aikana, jolloin direktiivien teurastuspaikoille asettamat vaatimukset ovat olleet tiedossa. Tämän vuoksi suurin osa teurastuspaikoista täyttää direktiiveissä asetetut rakenteelliset vaatimukset.

Lihan tuottajien harjoittama tarkastamattoman lihan suoramyynti ei ehdotetun lain mukaan olisi enää mahdollista. Direktiivien mukaan kotieläinten lihaa ei saa myydä suoraan kuluttajalle ilman lihan tarkastusta. Kustannusten nousun tarkempi arvioiminen on erittäin vaikeaa. Tarkastamattoman lihan myynti lihan tuottajalta suoraan kuluttajalle on kuitenkin ollut varsin vähäistä.

Ehdotetun lain mukaan lihan tarkastukseen liittyvä eläimen elävänä tarkastaminen voidaan suorittaa jo tilalla silloin kun on kyse teurastuspaikassa teurastettava tai hätäteurastettava eläin. Tästä kulut perittäisiin eläimen tarkastettavaksi esittävältä.

4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Ehdotetun lain yleinen täytäntöönpano sekä sen mukainen yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluisi maa- ja metsätalousministeriölle.

Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos johtaisi ehdotetun lain noudattamisen valvontaa. Lihan tarkastuksen valvonta kuuluu nykyisinkin eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselle, mutta liha-alan laitosten valvonta on jakaantunut eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen sekä elintarvikeviraston kesken. Valvonnan johdon keskittäminen yhdelle viranomaiselle olisi tarkoituksenmukaisinta. Samoin Suomen viranomaisten ja ETA-sopimuksen mukaisen EFTA:n valvontaviranomaisen yhteistyötä helpottaa, että kansallisella tasolla on yksi viranomainen, joka vastaa EFTA:n valvontaviranomaiselle valvonnan johdosta ja lihadirektiivien täytäntöönpanosta.

Valvonnan johdon keskittäminen eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokseen olisi hoidettavissa laitoksen nykyisillä resursseilla. Elintarvikeviraston osalta ei ehdotetun lain mukainen järjestely aiheuttaisi muutosta elintarvikeviraston henkilöstötarpeisiin viraston muiden tehtävien suuren määrän vuoksi.

Aluetasolla ehdotetun lain mukaisesta val-

vonnasta huolehtisivat nykyiseen tapaan lääninhallitukset. Paikallisesti ehdotetun lain mukaisista tarkastus- ja valvontatehtävistä huolehtisivat teurastamoissa ja niiden yhteydessä olevissa laitoksissa edelleen valtion tarkastuseläinlääkärit ja muissa laitoksissa kunnan viranomaiset. Kunnat voisivat nykyiseen tapaan järjestää ehdotetun lain mukaisen toiminnan itse tai yhteistyössä muiden kuntien kanssa.

Siipikarjanlihadirektiivi edellyttää, että myös siipikarjanlihan tarkastuksen suorittavat eläinlääkärit ovat teurastamosta riippumattomia. Tämän vuoksi heidät ehdotetaan otettavaksi eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen palvelukseen. Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksella on käytettävissään valtiollistamiseen tarvittavat henkilöstövuodet. Muilta osin ehdotettu laki ei lisäisi viranomaistehtäviä niin paljoa, että se aiheuttaisi tarvetta henkilöstölisäyksiin.

4.3. Ympäristövaikutukset

Ehdotetulla lailla ei ole ympäristöön kohdistuvia vaikutuksia.

5. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriössä virkatyönä. Ensimmäisestä esitysluonnoksesta pyydettiin kesällä 1992 lausunto niiltä viranomaisilta ja järjestöiltä, joiden toimialaa asia koski tai joiden muutoin arvioitiin olevan asiasta kiinnostuneita.

Lausunnon antoivat kauppa- ja teollisuusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, valtiovarainministeriö, oikeusministeriö, sisäasiainministeriö, elintarvikevirasto, valtion eläinlääketieteellinen laitos (sittemmin eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos), tullihallitus, lääninhallitukset, Suomen Kunnallislitto, Suomen Kaupunkiliitto (jotka sittemmin ovat yhdistyneet Suomen Kuntaliitoksi), Eläinlääketieteellinen korkeakoulu, Helsingin yliopiston elintarviketeknologian laitos, Elintarviketeollisuusliitto, Lihakeskusliitto, Lihateollisuuden tutkimuskeskus, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund, Suomen Päivittäistavara-kauppayhdistys, Maaseutuelinkeinojen neuvottelukunta, Suomen Eläinlääkäriliitto, Suomen Kuluttajaliitto sekä Kotitalous- ja kuluttaja-

neuvottelukunta. Lisäksi lausuntonsa toimittivat Agronomiliitto, Terveys- ja ympäristöalan tekniset, Suomen Kemistiliitto sekä Kuluttajat — Konsumenterna ry.

Lausunnoissa esitetyt periaatteelliset huomautukset kohdistuivat lähinnä ehdotuksen soveltamisalaan ja hallinnon järjestämiseen. Muun muassa kauppa- ja teollisuusministeriö, elintarvikevirasto, tullihallitus sekä Agronomi- ja Kemistiliitot katsoivat, että ehdotus aiheuttaisi epäselvyyksiä elintarvikevalvonnan ja eläinlääkintähuollon välisessä rajanvedossa. Kuntien keskusjärjestöt katsoivat, että kuntien mahdollisuutta järjestää lain täytäntöönpanon edellyttämä hallinto ja valvonta oli tarpeettomasti rajoitettu ja että ehdotukseen sisältyvät määräystenantovaltuudet olivat liian yksilöimättömiä ja laajoja. Maa- ja metsätaloustuotajain Keskusliitto ja Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund huomauttivat erityisesti, että maatiloilta tapahtuva lihan ja liha- tuotteiden suoramyyntimahdollisuus tulisi turvata. Lisäksi lausunnoissa tuotiin esille useita yksityiskohtia koskevia huomautuksia.

Esityksen laadintaa jatkettiin lausuntojen pohjalta. Esityksestä neuvoteltiin sen eri valmisteluvaiheissa useaan otteeseen muun muassa kauppa- ja teollisuusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, elintarvikeviraston, eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen, Suomen Kuntaliiton ja Elintarviketeollisuusliiton kanssa.

Esitystä saatujen lausuntojen ja käytyjen neuvottelujen perusteella lopulliseen muotoonsa saatettaessa on pyritty siihen, että esitys noudattaa mahdollisimman tarkkaan asianomaisten lihaa ja liha- tuotteita koskevien direktiivien säännöksiä. Tästä periaatteesta on poikettu vain silloin kun on kyse sellaisista seikoista, joista ei EY:n lainsäädännössä ole säädetty, mutta jotka ovat Suomen lainsäädännössä säädeltyjä. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi säännökset lihasikojen sairauksien tutkimisesta teurastamolla sekä tutkimustuloksien kirjanpito ja ilmoittaminen. Kuntiin ja kunnal-

liseen valvontaorganisaatioon kohdistuvat maa- ja metsätalousministeriön määräystenantovaltuudet on rajattu koskemaan ETA-sopimuksen täytäntöönpanon edellyttämiä määräyksiä. Lausunnoissa ehdotetut teknisluonteiset tarkistukset on myös pyritty ottamaan huomioon.

Esityksen johdosta on käyty Suomen Kuntaliiton, maa- ja metsätalousministeriön ja sisäasiainministeriön kesken järjestelyasiakirjan mukaiset neuvottelut. Suomen Kuntaliiton edustajat katsoivat, että ehdotetun lain perusteluissa tulisi tarkemmin arvioida kuntien hyväksyttäväksi ja valvontaan siirtyvien laitosten aiheuttama lisätyö. Samoin tulisi tarkemmin arvioida kuntien valvontaan siirtyvien laitosten valvonnan vaatimat henkilöstövoimavarat ja kustannuslisäykset sekä osoittaa näihin voimavarat. Kuntaliiton mielestä maksullisen valvonnan lisääminen ei tule kattamaan aiheutuvia lisäkustannuksia. Kuntaliitto vastustaa kaikkia kunnan tehtävien ja niiden aiheuttamien menojen lisäyksiä. Suomen Kuntaliiton esille tuomia seikkoja on selvitetty esityksen taloudellisia vaikutuksia koskevassa jaksossa.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Esitys liittyy ETA-sopimuksen voimaansaatamiseen. Ehdotetulla lailla yhdenmukaistettaisiin ETA-sopimuksen mukaisesti lihaa ja liha- tuotteita koskevaa hygieenistä valvontaa koskeva lainsäädäntö EY:n vastaavien säännösten kanssa. Tässä esityksessä tarkoitettuihin direktiiveihin viitataan ETA-sopimuksen liitteessä I.

Ehdotetun lain johdosta elintarvikevirastosta annettua lakia olisi tarkennettava niin, että siinä otetaan huomioon tämän esityksen aiheuttamat muutokset laitoksen tehtäviin. Elintarvikevirastosta annetun lain muuttamisesta annettaisiin erillinen hallituksen esitys.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 luku. Yleiset säännökset

Lain tarkoitus ja soveltamisala

1 §. Ehdotetun lain tarkoituksena olisi turvata elintarvikkeeksi käytettävän lihan ja liha-tuotteiden elintarvikehygieeninen laatu. Nykyisin voimassa olevan lihan tarkastuslain tarkoituksena on lisäksi suojata lihan kuluttajaa tai muuta käyttäjää taloudelliselta tappiolta. Tämä jäisi ehdotetun lain soveltamisalan ulkopuolelle. Ehdotetun lain perustana ovat ETA-sopimukseen sisältyvät lihaa ja lihatuotteita koskevat direktiivit sisältävät vain elintarvikehygienian turvaamiseksi tarvittavia säännöksiä. Tarkoituksena on, että ehdotettu laki noudattaisi mahdollisimman tarkoin kyseisten direktiivien sääntelyalaa.

Liha ja lihatuote määriteltäisiin lain 7 §:ssä.

Liha ja lihatuotteen elintarvikehygieenisellä laadulla tarkoitetaan ominaisuuksia, jotka koskevat lihan ja lihatuotteen puhtautta, mikrobiologisia ja aistinvaraisesti havaittavissa olevia ominaisuuksia, vieraita aineita, lämpötilaa, happamuusastetta sekä mahdollisten loisten esiintymistä.

2 §. Ehdotettua lakia sovellettaisiin voimassa olevan lihan tarkastuslain 1 §:n 2 momentissa mainittujen nautaan, sian, lampaan, vuohen ja hevosen lihan lisäksi kaikkien muiden kotieläiminä pidettävien nauta- ja kavioläinten lihaan. Tuorelihadirektiivin mukaan nautaeläimiin luetaan myös biisoni ja vesipuhveli, joten ehdotettu laki koskisi myös niiden lihaa.

Ehdotettua lakia sovellettaisiin myös niiden lihatuotteiden, joiden valmistamisessa on käytetty edellä tarkoitettujen eläinten lihaa, vähittäismyyntiä edeltävään valmistus- ja käsittelyhygieniaan ja siihen liittyvään valvontaan.

Ehdotetun lain mukaan asetuksella voitaisiin nykyiseen tapaan säätää, että liha-hygieenialakia sovellettaisiin muidenkin kuin edellä mainittujen eläinten lihaan ja tällaisesta lihasta valmistettaviin lihatuotteisiin. ETA-sopimuksen niin edellyttäessä asetuksella voitaisiin antaa tietyissä tapauksissa myös ehdotetun lain säännöksistä poikkeavia säännöksiä. Tämä menettely on tarpeen siksi, että siipikarjan sekä tarhatun ja luonnonvaraisen riistan lihaa koskevat direktiivit ovat sisällöltään osittain tuorelihadirektiiv-

vistä poikkeavia. Kaikkien poikkeusten ottaminen huomioon jo ehdotetussa laissa tekisi siitä vaikeaselkoisen. Lisäksi siipikarjanlihadirektiivin sekä tarhatun riistan ja luonnonvaraisen riistan lihaa koskevien direktiivien ottamisesta ETA-sopimukseen sovitaan tietyiltä osin vasta ETA-sopimuksen lisäpöytäkirjassa.

Asetuksella ei voitaisi poiketa liha-hygienialain niistä säännöksistä, jotka koskevat valvontaviranomaisten tiedonsaanti-, tarkastus- ja näytteenotto-oikeuksia sekä pakkokeinoja ja rangaistuksia.

3 §. Ehdotettu laki koskisi kaikkea muuta elintarvikkeeksi tarkoitettua lihaa kuin lihan tuottajan yksityistaloudessa käytettävää lihaa. Liha tuottajalla tarkoitettaisiin tässä yhteydessä sellaista teuraseläimen kasvattajaa, jonka tilalta eläin toimitetaan teurastettavaksi. Liha tuottajana ei pidettäisi sellaista henkilöä, joka ostaa eläimen tuottajalta vain teurastettavaksi toimittamista varten.

4 §. Ehdotettu laki ei koskisi lihan ja lihatuotteiden vähittäismyyntiä muilta kuin lihan tarkastuspakkoa sekä eräitä lihan ja lihatuotteiden kaupanpidon alueellisia rajoituksia koskevilta osin. Vaikka voimassa olevan lihan tarkastuslain nojalla voidaan asetuksella antaa lihan ja lihavalmisteiden käsittelyä ja elintarvikehygienistä laatua koskevia säännöksiä myös kaupanpidon osalta, ehdotetaan liha-hygienialaissa soveltamisalan rajausta säädettäväksi ETA-sopimukseen sisältyvien lihaa ja lihatuotteita koskevien direktiivien mukaisesti.

Maa- ja metsätalousministeriölle ehdotetaan säädettäväksi valtuutus antaa määräyksiä lihan ja lihatuotteiden kaupanpidon alueellisista rajoituksista silloin, kun ETA-sopimus tätä edellyttää. Rajoitukset koskisivat ETA-sopimuksen mukaisesti pienimuotoisista laitoksista peräisin olevaa lihaa ja lihatuotteita, hätäteurastettujen eläinten lihaa sekä lihan tarkastuksessa ehdollisesti hyväksyttyä lihaa. Määräykset on tarkoitus antaa sellaisina, että kyseistä lihaa ja lihatuotteita saisi myydä kotimaassa, jollei ETA-sopimus aseta tiukempia alueellisia rajoituksia. Asianomaiset direktiivit ovat tässä suhteessa tulkinnanvaraisia. Tanska on tulkinnut direktiivejä siten, että edellä tarkoitettua lihaa ja lihatuotteita saadaan myydä koko maassa.

5 §. Ehdotettua lakia ei sovellettaisi yksityistalouksissa suoritettavaan lihan leikkaamiseen, säilyttämiseen ja varastointiin. Laki ei koskisi

lihatuotteiden valmistusta, käsittelyä, säilytystä ja varastointia yksityistalouksissa. Ehdotettua lakia ei myöskään sovellettaisi edellä mainittuihin toimintoihin vähittäismyyntitilojen yhteydessä, silloin kun liha tai lihatuotteet myydään kyseisistä myyntitiloista suoraan kuluttajalle, eikä suurталouksissa silloin, kun liha tai lihatuotteet toimitetaan suoraan lopulliselle käyttäjälle. Kyseistä toimintaa koskisivat terveydenhoitolain ja elintarvikelain säännökset. Lihan tulisi kuitenkin edellä tarkoitetuissakin tapauksissa olla ehdotetun lain mukaisesti tarkastettua, käytettiin se sitten sellaisenaan tai lihatuotteiden valmistukseen.

Suurталouksilla tarkoitettaisiin esimerkiksi pitopalveluita sekä sellaisia keskuskeittäjiä, jotka toimittavat lihaa tai lihatuotteita kouluihin, työpaikkaruokaloihin, sairaaloihin, ravintoloihin ja muihin vastaaviin laitoksiin asiakkaille tarjottaviksi.

Ehdotetun lain soveltamisalaan kuuluisi edellä esitetystä poiketen kuitenkin vähittäismyyntitilojen yhteydessä olevissa tiloissa tapahtuva lihan leikkaaminen ja lihatuotteiden valmistaminen silloin, kun tuotteet viedään toiseen vähittäismyymälään myytäväksi.

Ehdotettua lakia ei sovellettaisi lihan eikä lihatuotteiden kuljetuksiin tukkukaupoista. Jos tukkukaupassa kuitenkin jauhetaan, viipaloidaan, kääritään tai muutoin vastaavalla tavalla käsitellään lihaa tai lihatuotteita, olisi kysymyksessä ehdotetun lain mukaisesti hyväksyttävä ja valvottava laitos, josta tapahtuvat kuljetukset kuuluisivat ehdotetun lain soveltamisalaan.

Suhde eräisiin säädöksiin ja määritelmät

6 §. Pykälä sisältäisi viittaussäännöksen niihin lakeihin, jotka sivuavat ehdotetun lain soveltamisalaa. Näistä erityisesti tartuntatautilaki, terveydenhoitolaki ja eläintautilaki ovat merkityksellisiä. Lihaa ja lihatuotteita koskevat direktiivit sisältävät säännökset laitosten henkilökunnan terveydentilaan kohdistuvista vaatimuksista sekä laitoksissa käytettävän veden laatuvaatimuksista. Tarkoituksena on, että laitosten henkilökunnan terveydentilaa koskevat vaatimukset asetettaisiin ja niitä koskevat toimenpiteet suoritettaisiin laitoksissa tartuntatautilain ja terveydenhoitolain nojalla. Laitoksissa käytettävää vettä koskevat yleiset laatuvaatimukset on asetettu terveydenhoitolaissa ja

sen nojalla. Direktiiveillä on lisäksi merkittäviä yhtymäkohtia eläintautilainsäädäntöön.

7 §. Lihaa ja lihatuotteita koskevat direktiivit sisältävät suuren joukon yksityiskohtaisia määritelmiä. Pykälässä ehdotetaan määriteltäviksi vain ne, jotka ovat ehdotetun lain sisällön selvyuden kannalta välttämättömiä.

Lihalla tarkoitettaisiin nykyiseen tapaan kaikkia elintarvikkeeksi soveltuvia eläimen osia.

Lihatuohteella tarkoitettaisiin kaikkia lain soveltamisalaan kuuluvia, lihaa sisältäviä valmisteita tai tuotteita. Lihatuote on yleiskäsite, jota käytetään kuvaamaan yhdellä sanalla eri direktiiveissä määriteltyjä lihaa sisältäviä tuotteita. Ehdotetussa laissa olisi vain lihatuotteen yleinen määritelmä. Lihatuotteen tarkempi määritelmä annettaisiin määritelmän yksityiskohtaisuuden vuoksi maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä. Määritelmät olisivat ETA-sopimuksen mukaiset.

Lihatuohteita olisivat muun muassa lihavalmisteditrektiivissä tarkoitettut lihavalmistet. Direktiivin mukaan lihavalmistetia ovat sellaiset lihaa sisältävät tai lihasta valmistetut tuotteet, jotka on käsitelty kuumentamalla, savustamalla, suolaamalla, marinoimalla taikka kuivamalla tai näitä käsittelytapoja yhdistämällä ja joiden leikkauspinnalla ei enää ole tuoreen lihan ominaisuuksia.

Lihavalmisteditrektiivin mukaan lihavalmistet voi sisältää myös muita elintarvikkeita kuin lihaa. Lihatuotteita olisivat tämän mukaisesti myös liharuokavalmistet ja valmiit liharuokannokset, kuten maksalaatikko ja lihaa sisältävät pizzat. Lihatuotteita ovat lisäksi eräät muut elintarvikkeeksi tarkoitettut valmistetut kuten lihauutteet, sulatettu eläinrasva, lihajauhe, kamarajauhe, suolattu tai kuivattu veri, suolattu tai kuivattu veriplasma sekä eri tavoin käsitellyt mahat, virtsarakot ja suolet.

Lihatuohteita olisivat myös jauhelihadirektiivissä mainitut jauheliha, alle 100 gramman painoiset lihapalat ja raakalihavalmistet. Raakalihavalmistetilla tarkoitetaan tuoreesta lihasta tai jauhelihasta valmistettuja tuotteita, jotka on käsitelty muulla tavoin kuin lihavalmisteditrektiivissä tarkoitettut lihavalmistetia ja joihin on voitu lisätä mausteita, lisäaineita tai muita elintarvikkeita. Esimerkkinä mainittakoon kypsennettävät leivitetty pihvit.

Laitoksella tarkoitettaisiin teurastamoa, lihankäsittelylaitosta, lihan ja lihatuotteiden kylmävarastoa sekä sellaisia muita tuotantoyksi-

köitä, joissa käsitellään lihatuotteita. Lihan ja lihatuotteiden käsittelyllä tarkoitetaan kaikkea lihan käsittelyä, kuten esimerkiksi leikkaamista, pakkaamista, säilytystä ja varastointia sekä lihatuotteiden valmistusta, käsittelyä, pakkaamista, säilytystä ja varastointia.

Lihankäsittelylaitoksella tarkoitettaisiin leikkaamoja ja jauhelihadirektiivin mukaisia jauhe-lihaa, alle 100 gramman painoisia lihapaloja ja raakalihavalmisteita valmistavia laitoksia.

Pienimuotoinen laitos olisi sellainen laitos, jossa käsitellyn lihan tai lihatuotteiden viikottainen ja vuosittainen yhteismäärä ei ylittäisi maa- ja metsätalousministeriön asettamaa enimmäismäärää. Kyseiset enimmäismäärät määrättäisiin ensi sijassa direktiivien mukaisesti.

Teurastamojen osalta laitoksen määrittelemisen pienimuotoiseksi teurastamoksi eli teurastuspaikaksi määrää myös sen, mikä viranomaisen järjestää siellä lihan tarkastuksen ja valvonnan. Teurastuspaikkojen osalta vastuu olisi kunnalla. Teurastamoissa kyseisistä tehtävistä huolehtisi eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos. Asiasta säädettäisiin 24 ja 26 §:ssä.

Tuorelihadirektiivissä tarkoitetaan pienimuotoisella teurastamolla eli teurastuspaikalla sellaista laitosta, jossa saadaan teurastaa korkeintaan 12 eläinyksikköä viikossa ja 600 eläinyksikköä vuodessa. Nauta- ja karioeläimet vastaavat 1 yksikköä, sika 0,33 yksikköä ja lammas 0,15 yksikköä.

Pienimuotoinen leikkaamo on laitos, jossa saa tuottaa enintään 3000 kiloa leikattua lihaa viikossa. Pienimuotoisen lihatuotteita valmistavan laitoksen osalta ei direktiiveissä ole vielä määritelty selviä tuotantomäärille asetettavia rajoja.

ETA-sopimuksen lisäpöytäkirjaan sisältyvä direktiivi 92/120/ETY muuttaa väliaikaisesti teurastuspaikoissa teurastettavien eläinten ja pienimuotoisissa laitoksissa leikattavan lihan enimmäismääriä. Teurastuspaikoissa saadaan 1 päivään tammikuuta 1995 saakka teurastaa 20 eläinyksikköä viikossa ja 1000 eläinyksikköä vuodessa. Pienimuotoisissa leikkaamoissa saadaan vastaavasti 1 päivään tammikuuta 1995 saakka tuottaa 5 000 kiloa leikattua lihaa viikossa.

Pienimuotoiseen laitokseen sovellettaisiin ehdotetun lain laitoksia koskevia säännöksiä, jollei kyseisessä säännöksessä erikseen toisin säädetä. Pienimuotoiset laitokset voitaisiin di-

rektiivien mukaisesti hyväksyä hieman lievemillä vaatimuksilla kuin varsinaiset laitokset.

Laitoksen valvojalla tarkoitettaisiin laitosta ja sen toimintaa valvovaa valtion virkamiestä tai kunnan viranhaltijaa. Tuoreliha-, siipikarjanliha- ja jauhelihadirektiiveissä sekä tarhatun riistan lihaa koskevassa direktiivissä on teurastamoiden, lihan käsittelylaitosten ja kylmävarastojen valvojaksi määritelty virkaeläinlääkäri. Vaatimus virkaeläinlääkäristä laitoksen valvojana koskee edellä mainittujen laitosten osalta myös pienimuotoisia laitoksia.

Valvontaviranomaisella tarkoitettaisiin kaikkia ehdotetun lain yleisestä toimeenpanosta sekä valvonnan johtamisesta ja toteuttamisesta vastaavia valtion ja kunnan viranomaisia. Näitä olisivat maa- ja metsätalousministeriö, eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos, lääninhallitus, tulviviranomaiset, kunnan valvontaviranomainen ja laitosten valvojat.

2 luku. Viranomaiset

Yleinen toimeenpano

8 §. Ehdotetun lain yleinen toimeenpano kuuluisi maa- ja metsätalousministeriölle. Yleisen toimeenpanoon kuuluisivat toiminnan yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta.

Valvonnan johto ja toteutus

9 ja 10 §. Keskusvirastotasolla ehdotetun lain mukaisen valvonnan johto keskitettäisiin eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselle. Tällä hetkellä valvonnan johto on jaettu eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen ja elintarvikeviraston kesken. Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselle kuuluu nykyisin teurastamojen, niiden yhteydessä olevien laitosten sekä vientiin hyväksytyjen laitosten valvonnan johto. Elintarvikevirastosta annetun lain mukaan elintarvikevirastolle kuuluu muiden kuin teurastamon yhteydessä olevien tai vientiin hyväksytyjen laitosten sekä terveydenhoitolain nojalla elintarvikehuoneistoiksi hyväksytyjen laitosten valvonnan johto.

ETA-sopimuksen eläinlääkintämääräysten voimaantulon jälkeen hyväksytyjä uusia laitoksia ei hyväksytä enää erikseen vientiin, vaan kaikkien uusien laitosten tulee täyttää samat vaatimukset. ETA-sopimuksessa sovittujen siir-

tymäaikojen jälkeen ei laitoksia enää erotella kotimaan laitoksiin ja vientiin hyväksytyihin laitoksiin. Tällöin nykyinen jako eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen ja elintarvikeviraston valvottaviin laitoksiin poistuu. Tämän vuoksi olisi perusteltua keskittää valvonnan johto kaikkien laitosten osalta yhdelle viranomaiselle. Tehtävä sopisi parhaiten eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselle, jolla on tarvittava erityisasantuntemus myös lihantarkastukseen sekä suurten teurastamojen valvontaan liittyvistä elintarvikehygieenisistä seikoista.

Läänin alueella lääninhallitus hoitaisi, kuten nykyisinkin, ehdotetun lain mukaisen valvonnan johdon.

11 §. Muissa laitoksissa kuin teurastamoissa ja niiden yhteydessä olevissa laitoksissa suoritettava tarkastus ja valvonta olisi kunnan tehtävänä. Tehtävästä huolehtisi kunnan määräämä lautakunta tai muu monijäseninen toimielin, jota kutsuttaisiin ehdotetussa laissa kunnan valvontaviranomaiseksi. Lautakunta ja muu toimielin voisi olla myös useamman kunnan yhteinen. Kunnanvaltuusto voisi päättää, että toimielin voisi siirtää päätösvaltaansa alaiselleen viranhaltijalle. Jos toimielin olisi useamman kunnan yhteinen, päätös ratkaisuvallan siirtämismahdollisuudesta tehtäisiin kuntayhtymän perussopimuksessa sovitulla tavalla. Jos toimielin saisi oikeuden päätösvalan siirtämiseen, voisi se tämän toimivallan rajoissa päättää, mitä tehtäviä se haluaa siirtää alaisensa viranhaltijan päätettäväksi.

Kunnan viranomaisten kelpoisuusvaatimuksista säädettäisiin ehdotetussa laissa vain silloin kun ETA-sopimus tai ETA:n ulkopuolelle vietävän lihan tai lihatuotteiden vienti tätä edellyttää. Lihaa ja lihatuotteita koskevat direktiivit edellyttävät muun muassa, että lihantarkastuksen suorittaa ja tiettyjä laitoksia valvoo nimenomaan eläinlääkäri. Vastaavat säännökset sisältyvät ehdotettuun lakiin. Jotta kunnat ja kuntayhtymät voisivat mahdollisimman joustavasti järjestää ehdotetun lain mukaisten tehtäviensä hoitamisen myös silloin, kun laki säätää jonkin tietyn tehtävän nimenomaan eläinlääkärin suoritettavaksi, ehdotetaan pykälän 2 momenttiin otettavaksi säännös siitä, että kunnat ja kuntayhtymät voisivat sopia, että tehtävästä voisi huolehtia toiseen kuntaan tai kuntayhtymään virkasuhteessa oleva eläinlääkäri virkavastuulla. Näin kunta tai kuntayhtymä voisi päättää siitä, miten se tarkoituksen-

mukaisemmin järjestää ehdotetun lain mukaisen tehtävien hoitamisen.

Ehdotetussa laissa käytetyllä kunnan valvontaviranomainen-nimityksellä ei ole tarkoitus sitoa kunnan päätösvaltaa siitä, minkä niminen toimielin kunnassa huolehtii ehdotetun lain mukaisista tehtävistä. Nimitys on lakitekninen ja tarkoitettu yksinkertaistamaan ehdotetun lain niitä kohtia, joissa säädetään kunnan tehtävistä.

12 §. Teurastamoissa ja niiden yhteydessä olevissa laitoksissa ehdotetun lain mukainen tarkastus ja valvonta olisi nykyisen käytännön mukaisesti eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen tarkastuseläinlääkärin tehtävänä. Teurastamojen valvonta on erityistä ammattitaitoa edellyttävää, jonka vuoksi siitä huolehtiminen tulisi olla tarkastuseläinlääkärillä, jolla on tehtävän edellyttämä erityiskoulutus. Teurastamot ja niiden yhteydessä olevat laitokset puolestaan muodostavat toiminnallisen kokonaisuuden, jonka vuoksi saman viranomaisen tulisi huolehtia molempien laitosten valvonnasta.

3 luku. Laitoksille ja niiden toiminnalle asetettavat vaatimukset

Laitosten hyväksyminen ja laitoksille asetettavat vaatimukset

13 §. Lihaa ja lihatuotteita koskevat direktiivit edellyttävät, että kansallisten toimivaltaisten viranomaisten on hyväksyttävä laitokset ennen niiden käyttöönottoa. ETA-sopimuksen mukaan jäsenvaltioiden on toimitettava EFTA:n valvontaviranomaiselle, komissiolle ja muille jäsenvaltioille tiedoksi luettelo hyväksytyistä laitoksista.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että hyväksymistä olisi haettava ennen laitoksen toiminnan aloittamista tai ennen sen rakenteiden ja toiminnan muuttamista. Laitokset hyväksyttäisiin käyttöönsä sen jälkeen kun laitoksen hyväksyvä viranomainen on todennut, että ne täyttävät ehdotetun lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten vaatimukset. Nykyisestä laitosten rakentamissuunnitelmien ennakkohyväksymisestä luovuttaisiin.

Tuorelihadirektiivin mukaan on teurastuspaikkojen ja pienimuotoisten leikkaamojen osalta saatava myös EFTA:n valvontaviranomaisen hyväksyntä. Ehdotetussa laissa tämä järjestelmä toteutettaisiin siten, että kunnan

valvontaviranomainen toimittaisi hyväksyntää hakevan teurastuspaikan tai pienimuotoisen leikkaamon hakemusiakirjat eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselle, jotta eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos toimittaisi hyväksymishakemuksen edelleen EFTA:n valvontaviranomaiselle. Hakemus olisi mahdollista tehdä jo ennen laitoksen valmistumista.

EFTA:n valvontaviranomaisen päätös toimitettaisiin eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen kautta laitokselle ja kunnan valvontaviranomaiselle. Jos EFTA:n valvontaviranomainen olisi myöntänyt haetun luvan ennen laitoksen valmistumista, voitaisiin teurastuspaikka tai pienimuotoinen leikkaamo ottaa käyttöön sen jälkeen, kun kunnan valvontaviranomainen olisi laitoksen valmistumisen jälkeen tarkastanut, että se täyttää tämän lain ja sen nojalla asetettujen säännösten ja määräysten asettamat vaatimukset, ja jos näin olisi, hyväksynyt laitoksen.

Voimassa olevan lihan tarkastuslain mukaan eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos hyväksyy teurastamot ja niiden yhteydessä olevat laitokset. Tehtävä ehdotetaan säilytettäväksi eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksessa, sillä se vaatii teurastamoja ja niiden toimintaa koskevaa erityis-asiiantuntemusta. Teurastamoiden suhteellisen vähäisen määrän vuoksi voisi kunnallisen viranomaisen olla vaikeaa saada hankittua riittävää asiiantuntemusta ja kokemusta teurastamon hyväksymisessä. Toisaalta saman viranomaisen tulisi hyväksyä sekä teurastamo että sen yhteydessä oleva laitos siksi, että ne muodostavat useilta kohdiltaan toiminnallisesti vaikeasti toisistaan erotettavan kokonaisuuden. Teurastamoissa ja niiden yhteydessä olevissa laitoksissa lihan tarkastuksen ja valvonnan suorittaisi eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen palveluksessa oleva tarkastushenkilökunta.

Kunta hyväksyisi muut laitokset kuin teurastamot ja teurastamoiden yhteydessä olevat laitokset. Näin ollen kunnille siirtyisivät ne laitosten hyväksymistehtävät, jotka nykyisin ovat elintarvikevirastolla. Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselta siirtyisi kunnille niiden teurastamosta erillisten laitosten hyväksyminen, jotka nykyisin voimassa olevan lihan tarkastuslain mukaan on hyväksyttävä erikseen vientiin. Liharuokavalmisteita sekä valmiita liharuokannoksia valmistavien laitosten hyväksyminen säilyisi edelleen kunnan tehtävänä, mutta hyväksyminen tapahtuisi terveydenhoitolain sijasta ehdotetun lain nojalla.

Laitosten valvonta edellyttää, että laitoksen hyväksyneelle viranomaiselle ilmoitetaan myös laitoksen toiminnan lopettamisesta. Tätä koskeva säännös otettaisiin pykälän 4 momenttiin.

14 §. Pykälässä säädettäisiin laitoksille, niiden toiminnalle ja toimintaympäristölle asetettavista yleisistä vaatimuksista. Laitosten tulisi rakenteiltaan, välineiltään ja toiminnaltaan olla sellaisia, että laitoksesta toimitettavat liha ja lihatuotteet ovat laadultaan hyviä.

Laitosten rakenteelliset ja toiminnalliset vaatimukset on asianomaisissa direktiiveissä määritelty hyvin yksityiskohtaisesti. Tämän vuoksi tarkemmat vaatimukset ehdotetaan annettavaksi 56 §:n 1 momentin 1 kohdan valtuutussäännöksen mukaisesti maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä.

15 §. Muun muassa tuorelihadirektiivi ja lihavalmistedirektiivi edellyttävät, että laitokset itse valvovat säännöllisesti toimintaansa siten, että elintarvikehygieenisten epäkohtien syntyminen laitoksissa estetään. Valvonnassa voidaan käyttää muun muassa mikrobiologisia, fysikaalisia, kemiallisia ja aistinvaraisia tutkimuksia. Ehdotetun lain tarkoituksena on tämän mukaisesti asettaa laitokselle itselleen huomattava vastuu jatkuvan elintarvikehygieenisen valvonnan järjestämisessä.

Laitoksille ehdotetaan säädettäväksi velvoite laatia ja toteuttaa laitosta valvovan tarkastuseläinlääkärin tai kunnan valvontaviranomaisen hyväksymä omavalvontajärjestelmä. Omavalvontajärjestelmästä annettaisiin maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä tarkemmat määräykset. Tätä koskeva valtuutussäännös olisi 56 §:n 1 momentin 1 kohdassa. Tarkoituksena on määrätä, että laitoksen olisi omavalvontajärjestelmässä määriteltävä se, mitä elintarvikehygieenisia vaaroja laitoksen toimintaan liittyy ja miten niiden esiintymistä voidaan ennalta ehkäistä tai rajoittaa.

Omavalvontajärjestelmään kuuluisi niin sanottujen kriittisten pisteiden valvonta, valvonnassa käytettävien menetelmien toimivuuden varmistus ja valvonnan tulosten kirjaaminen. Omavalvontajärjestelmään kuuluisi myös velvollisuus ilmoittaa laitoksen valvojalle laitoksessa havaituista elintarvikehygieenisistä epäkohdista sekä epäkohtien välitön korjaaminen. Omavalvontajärjestelmään kuuluisi lisäksi näytteiden ottaminen sen selvittämiseksi, että laitoksen ja siellä käytettyjen välineiden puhdistus ja desinfiointi on onnistunut.

Omavalvontajärjestelmän sisältö ja laajuus

on riippuvainen laitoksen suuruudesta ja sen toiminnan luonteesta. Laitoksella tulisi lisäksi olla erikseen nimetty vastuuhenkilö, joka vastaa omavalvontajärjestelmän toimivuudesta.

Laitoksen olisi suunniteltava ja toteutettava omavalvontajärjestelmä omalla kustannuksellaan. Valvontaviranomaisen tulisi hyväksyä suunnitelma. Valvontaviranomaiset seuraisivat laitosten omavalvontajärjestelmien toimivuutta.

Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos avustaisi myös kunnan valvontaviranomaista omavalvontajärjestelmän hyväksymisessä, jos valvontaviranomainen tätä pyytää. Omavalvontajärjestelmän hyväksyminen saattaa joidenkin laitosten osalta edellyttää erityisasiantuntemusta. Tällöin kunnan valvontaviranomainen voisi saada eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselta tarvittavaa asiantuntija-apua.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännökset siitä, että omavalvonnan tulosten tulisi aina olla valvojan käytettävissä ja laitosten olisi välittömästi ilmoitettava valvojalle laitoksessa esille tulleista terveydellistä vaaraa aiheuttavista epäkohdista.

Lihassa ja lihatuotteissa havaitut elintarvikehygieeniset puutteet saattavat tulla esille vasta siinä vaiheessa, kun tietty tuote-erä on jo toimitettu laitoksesta eteenpäin. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös siitä, että laitoksen on poistettava markkinoilta sellaiset liha ja lihatuotteet, jotka voivat aiheuttaa vakavaa vaaraa ihmisen terveydelle.

16 §. Laitosten saattaminen ehdotetun lain mukaisiksi vaatii erityisasiantuntemusta, jonka hankkiminen varsinkin pienissä laitoksissa voi olla vaikeaa. Tätä varten ehdotetaan lakiin otettavaksi säännös siitä, että laitoksen hyväksyvän viranomaisen olisi mahdollisuuksien mukaan pyydettäessä annettava neuvoja laitoksen saattamiseksi ehdotetun lain mukaiseksi. Neuvontapalveluja tulisi kuitenkin järjestää vain käytettävissä olevien voimavarojen puitteissa. Laitosten rakentamissuunnitelmia koskevaa neuvontaa on saatavissa myös muuta kautta, esimerkiksi yksityisiltä yrityksiltä.

17 §. Pykälässä säädettäisiin laitoksen velvollisuutena olevasta laitoksen toiminnan valvonnan ja lihantarkastuksen edellyttämästä kirjanpidosta.

Teurastamojen ja teurastuspaikkojen osalta kirjanpitovelvollisuus koskisi myös teuraseläinten sairastavuustietoja. Teurastamolla ja teurastuspaikalla olisi velvollisuus ilmoittaa kustannuksellaan sairastavuudesta kerätyt tiedot

asianomaisille tuottajille. Sairastavuustiedoista ilmoittamisella voidaan kiinnittää lihan tuottajan huomiota lihantuotantoon tarkoitettujen eläinten terveydentilaan ja näin parantaa tuotavuutta ja lihan laatua. Sairastavuustiedoista ilmoittamisella voidaan myös tehostaa eläinten sairauksien ennalta ehkäisemistä sekä eläinsuojelumääräysten noudattamisen valvontaa.

Sairastavuustietoja kerätään nykyäänkin lihasioista ja maa- ja metsätalousministeriö on suositellut teurastamoa lähettämään tiedot muokattuna teurassikojen tuottajalle. Tulevaisuudessa teuraseläinten sairastavuuden seuranta tultaneen ulottamaan myös lihanautoihin.

Kirjanpitoa ja ilmoitusvelvollisuutta koskevat yksityiskohtaiset määräykset annettaisiin 56 §:n 1 momentin 2 ja 6 kohdan mukaisesti maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä.

Teurastus ja teuraseläimen käsittely

18 §. Eläimen teurastaminen olisi pääsääntöisesti sallittua vain hyväksytyssä teurastamossa tai teurastuspaikassa. Sairaiden ja loukkaantuneiden eläinten osalta on tainnutus, verenlasku ja sisäelinten poisto voitava tehdä muuallakin, tavallisimmin eläintenpitoyksikössä. Tarkoituksena on, että hätäteurastusta koskevista poikkeuksista määrättäisiin maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä.

Eläinten varomaton käsittely kuljetuksen aikana sekä teurastamossa voi aiheuttaa lihan laadun heikkenemistä eläimen loukkaantumisen tai rasittumisen vuoksi. Kuljetuksen ja käsittelyn haittavaikutukset tulisi minimoida. Varsinaiset teuraseläinten suojelua koskevat kuljetusmääräykset sisältyvät eläinsuojelulakiin ja sen nojalla annettuihin säännöksiin ja määräyksiin.

Tuorelihadiirektiivi ja jäämätarkastuksia varten otettavien näytteiden vastaavuudesta eläinten ja niiden alkuperätilojen suhteen annettu komission päätös (89/153/ETY) edellyttävät eläinten merkitsemistä niin, että teurastamossa tai teurastuspaikassa tiedetään, mistä eläintenpitoyksiköstä eläin ja ruho ovat peräisin. Nykyisin eläimet on teurastamoissa merkitty teurasruhojen punnituksesta annettujen määräysten nojalla. Selvyyden vuoksi otettaisiin ehdotettuun lakiin säännös siitä, että eläimen alkuperä olisi voitava tarvittaessa selvittää. Säännös koskisi myös teurastuspaikkoja. Maa- ja met-

säätalousministeriö antaisi 56 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla eläinten merkitsemisestä tarkemmat määräykset.

19 §. Jäämädirektiivi edellyttää, että eläimistä voidaan ottaa eläintenpitoyksikössä näytteitä kasvun edistämiseen käytettyjen hormonien käytön toteamiseksi. Vastaava säännös tulisi ottaa myös ehdotettuun lakiin. Samalla ehdotetaan, että näytteitä voitaisiin ottaa myös eläintiloista ja rehuista, koska siipikarjanlihadirektiivi edellyttää säännöllistä rehun ja veden tutkimista.

Näytteenotto-oikeus olisi läänineläinlääkärillä yleisenä alueellisenä valvontaviranomaisena sekä lääninhallituksen ja eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen määräämällä eläinlääkärillä. Näytteenotto-oikeus olisi näillä tahoilla sen vuoksi, että muiden vieraiden aineiden kuin lääkkeiden valvomista koskeva järjestelmä saataisiin samanlaiseksi kuin eläinten lääkityksen valvonta. Lääkkeiden ja muiden eläinten käsittelyyn käytettävien aineiden käytön valvomiseksi otettavista näytteistä säädetään eläinten lääkitsemisestä annetussa laissa. Mainitun lain mukaan näytteenotto-oikeus on läänineläinlääkärillä ja maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkintä- ja elintarvikeosaston määräämällä eläinlääkärillä.

Maa- ja metsätalousministeriö antaisi 56 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla näytteenoton käytännön toteuttamiseksi tarvittavat tarkemmat määräykset.

20 §. Lihan elintarvikehygieenisen laadun turvaamiseksi on tärkeää, että teurastamolle ja teurastuspaikalle ilmoitetaan eläimen sairaudesta ja lihan laatuun mahdollisesti haitallisesti vaikuttavista muista seikoista sekä samasta eläintenpitoyksiköstä aikaisemmin teurastettavaksi toimitetusta eläimestä löytyneistä vieraista aineista. Eläimen omistajalle ja haltijalle ehdotetaan säädettäväksi tätä koskeva ilmoitusvelvollisuus. Teurastamon tai teurastuspaikan on huolehdittava siitä, että omistajan ilmoittama tieto välitetään lihantarkastuksen suorittavalle eläinlääkärille.

Eläinten lääkitsemisestä johtuvasta ilmoitusvelvollisuudesta säädetään eläinten lääkitsemisestä annetussa laissa. Sen mukaan eläimen omistaja tai haltija on velvollinen ilmoittamaan vastaanottajalle eläimen lääkityksestä, jos eläin tai siitä saatava tuote luovutetaan elintarvikkeeksi lääkkeen varoajan kuluessa. Pykälään otettaisiin tätä koskeva viittaus.

Tarkemmat määräykset ilmoituksen tekemi-

sestä annettaisiin 56 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä.

Lihan ja lihatuotteiden elintarvikehygieeniselle laadulle sekä niiden käsittelylle, kuljetukselle ja merkitsemiselle asetettavat yleiset vaatimukset

21 §. Pykälässä säädettäisiin lihaa ja lihatuotteita koskevat yleiset vaatimukset. Lihan ja lihatuotteiden tulisi olla käyttötarkoitukseensa sopivia eikä niissä saisi olla ihmisen terveydelle haitallisia ominaisuuksia.

Terveydelle haitallisilla ominaisuuksilla tarkoitetaan ihmiselle vaarallisten mikro-organismien sekä loisten tai vieraiden aineiden esiintymistä. Lihassa ja lihatuotteissa ei saisi olla sellaisia määriä ihmiselle vaarallisia mikro-organismeja, loisia tai vieraita aineita, että terveydellisistä syistä asetetut raja-arvot ylittyvät. Tarkemmat määräykset lihan ja lihatuotteiden elintarvikehygieenisestä laadusta sekä lihan vieraiden aineiden enimmäismääristä annettaisiin 56 §:n 1 momentin 12 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä. Raja-arvot asetettaisiin ensisijassa direktiivien mukaisesti. Jos erityisiä raja-arvoja ei ole, voitaisiin raja-arvot vahvistaa Yhdistyneiden Kansakuntien erikoisjärjestöjen WHO:n ja FAO:n alaisen Codex Alimentarius-neuvoston ja sen komiteoiden suositusten mukaisina. Codex Alimentarius-neuvosto toimii asiantuntija-elimenä elintarvikkeita ja elintarvikehygieniää koskevista kysymyksistä.

Pykälä sisältäisi myös yleissäännöksen niistä olosuhteista, joissa lihaa saadaa käsitellä, säilyttää, varastoida ja kuljettaa sekä lihatuotteita valmistaa, käsitellä, säilyttää, varastoida ja kuljettaa. Pykälässä säädettäisiin myös lihan ja lihatuotteiden käsittelytavoista ja laatuvaatimuksista. Asianomaisten direktiivien edellyttämät yksityiskohtaiset määräykset annettaisiin 56 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä.

22 §. Direktiivit edellyttävät lihan ja lihatuotteiden merkitsemistä sekä merkitsemiseen käytettävien välineiden valvontaa. Liha on merkittävä myös leikkaamisen yhteydessä. Pykälä sisältäisi yleissäännöksen laitoksen velvollisuudesta merkitä liha ja lihatuotteet. Merkitsemisvelvoite koskisi laitoksen hyväksymisnumeron sisältävän terveystunnuksen käyttöä.

Merkitsemisessä käytettävät leimasimet ja

sinetit tulisi säilyttää laitosta valvovan viranomaisen hallussa. Tämä päättäisi myös niiden käytöstä ja olisi yksin oikeutettu tilaamaan niitä laitokseen. Viranomaisen valvoisi myös terveysmerkinnällä varustettujen etikettien ja kääreiden käyttöä.

Maa- ja metsätalousministeriö antaisi 56 §:n 1 momentin 10 kohdan nojalla yksityiskohtaiset määräykset lihan ja lihatuotteiden merkitsemisestä sekä tässä käytettävistä välineistä.

4 luku. Lihantarkastus ja laitosten valvonta

Lihantarkastus

23 §. Tuorelihadirektiivi sisältää yleisen lihantarkastuspakon. Poikkeuksena on ainoastaan lihan tuottajan yksityistaloudessaan käytämä liha. Pykälän 1 momentti sisältäisi yleistä lihantarkastuspakkoa koskevan säännöksen. Tuottajan yksityistaloudessa käytettävän lihan jäämisestä ehdotetun lain soveltamisalan ulkopuolelle säädettäisiin 3 §:ssä.

Pykälän 2 momenttiin otettaisiin säännös siitä, että asetuksella voitaisiin säätää poikkeuksia lihantarkastuspakosta siltä varalta, että EU:n lainsäädäntö tai sen tulkinta sallisi tällaisen menettelyn. Kysymyksessä olisi siis muu kuin lihan tuottajan yksityistaloudessa käytettävää lihaa koskeva poikkeus. Toistaiseksi nämä muut poikkeukset eivät tuorelihadirektiivin mukaan ole mahdollisia.

24 §. Pykälä sisältäisi ETA-sopimuksen edellyttämät säännökset lihantarkastuksen suorittamisesta. Tuorelihadirektiivin mukaan on kaikki eläimet tarkastettava elävinä ennen teurastusta. Lihantarkastus voidaan pääsääntöisesti suorittaa vain teurastamossa tai teurastuspaikassa. Direktiivit mahdollistavat kuitenkin sen, että teurastuspaikassa teurastettavan sekä sairaan tai loukkaantuneen eläimen elävänä tarkastus voidaan suorittaa muuallakin. Tätä koskeva poikkeus ehdotetaan annettavaksi maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä.

Ehdotetun lain mukaisten eläinten elävänä tarkastusta ja teurastusta koskevien säännösten vuoksi nykyinen lihantarkastamotoiminta lakaisi. Voimassa olevan lihantarkastuslain mukaan voidaan muualla valmiiksi teurastettu ruho ja elimet tuoda tarkastettaviksi lihantarkastamoon. Lihantarkastamon toimesta voidaan liha käydä tarkastamassa myös teurastus-

paikassa silloin kun kyse on kyseisessä teurastuspaikassa teurastetun eläimen lihasta.

Ehdotetussa laissa on tämän esityksen jaksossa 3.1. esitetty perusteiden päädytty siihen, että järjestelmän toimivuuden kannalta olisi tarkoituksenmukaisinta, että lihantarkastuksen suorittaisivat teurastamoissa ja teurastuspaikoissa virkasuhteiset eläinlääkärit. Lihan tarkastaisi teurastamossa valtion palveluksessa oleva eläinlääkäri ja teurastuspaikassa kunnan viranhaltijana oleva eläinlääkäri.

Muualla kuin teurastamossa tai teurastuspaikassa suoritettavan eläimen elävänä tarkastuksen järjestäminen olisi kunnan velvollisuutena.

Tarkemmat määräykset lihantarkastuksen suorittamisesta annettaisiin 56 §:n 1 momentin 6 kohdan nojalla maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä.

25 §. Pykälä sisältäisi viittaussäännöksen siitä, että lihantarkastuksen suorittavalle eläinlääkärille on säädetty tehtäviä myös eläintautilaisa ja eläinsuojelulaisa.

Laitosten valvonta

26 §. Direktiivit edellyttävät, että eläinlääkärin on suoritettava lihantarkastus. Tuorelihadirektiivin, siipikarjanlihadirektiivin, tarhatun riistan lihaa koskevan direktiivin ja jauhelihadirektiivin mukaan eläinlääkärin on myös valvottava teurastamoja, teurastuspaikkoja, lihankäsittelylaitoksia, pienimuotoisia lihankäsittelylaitoksia ja kylmävarastoja.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että teurastamojen ja niiden yhteydessä olevien laitosten valvonta olisi nykyisin voimassa olevan lain tapaan valtion tehtävänä. Kuten edellä on esitetty, ovat lihantarkastus ja teurastamon valvonta vaikeasti toisistaan erotettava kokonaisuus. Sama koskee myös teurastamoja ja niiden yhteydessä olevia muita liha-alan laitoksia. Tämän vuoksi valvontaviranomaisen tulisi näissä tapauksissa olla sama. Muiden kuin teurastamojen ja niiden yhteydessä olevien laitosten valvonnan järjestäminen olisi kunnan tehtävänä.

Maa- ja metsätalousministeriö antaisi 56 §:n 1 momentin 8 kohdan nojalla direktiivin mukaiset määräykset siitä, miten viranomaisten tulee laitoksia valvoa.

Teurastamoja ja niiden yhteydessä olevia laitoksia valvoisi eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen palveluksessa oleva valtion tarkas-

tuseläinlääkäri. Muita laitoksia valvoisi kunnan tehtävään määräämä kunnan viranhaltija. Kunnan olisi järjestettävä valvonta siten, että ehdotetun lain mukaisia teurastuspaikkoja, lihan käsittelylaitoksia ja kylmävarastoja valvoo eläinlääkäri, joka on kuntaan virkasuhteessa.

27 §. Lihantarkastuksessa ja laitosten valvonnassa voitaisiin käyttää apuna avustavaa henkilökuntaa.

Avustavan henkilökunnan pätevyysvaatimuksista on teurastamojen, lihan käsittelylaitosten ja kylmävarastojen valvonnan osalta määrätty tuorelihadirektiivissä. Tarkoituksena on, että maa- ja metsätalousministeriö määräisi ehdotetun lain 56 §:n 1 momentin 9 kohdan nojalla avustavan henkilökunnan kelpoisuusvaatimukset direktiivissä määrättyjen vaatimusten mukaisiksi.

28 §. Laitosten valvonta edellyttää, että laitos antaa laitosta valvoville viranomaisille valvonnan käytännön suorittamisessa tarvittavaa apua sekä valvontaa varten tarvittavat toimi- ja sosiaalililat. Valvonta edellyttää, että laitoksen edustaja tarvittaessa esittelee laitoksen tuotantotiloihin valvontaviranomaiselle ja huolehtii, että valvontaviranomainen pääsee kaikkiin valvottaviin kohteisiin. Pykälän 1 ja 2 momentteihin ehdotetaan otettavaksi laitoksen avunantovelvollisuutta koskeva säännös.

Jos eläin lihan tarkastukseen liittyen tarkastetaan elävänä muualla kuin teurastamossa tai teurastuspaikassa, tulisi vastaava avunantovelvollisuus olla eläimen tarkastettavaksi esittävällä. Tätä koskeva säännös otettaisiin pykälän 3 momenttiin.

Valvontaviranomaisten tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus sekä näytteen saanti- ja tutkimisoikeus

29 §. Valvonnan edellytyksenä on, että valvontaviranomaiset saavat asianomaiselta elinkeinonharjoittajalta ja muilta henkilöiltä, joita ehdotetun lain säännökset koskevat, valvontaa varten tarpeelliset tiedot. Näitä tietoja olisivat esimerkiksi laitoksen omavalvonnan yhteydessä tehdyt havainnot ja saadut mittaus- ja tutkimustulokset sekä tiedot laitoksen käyttämisestä valmistus- ja jalostusmenetelmistä. Tietojen antamista koskeva velvoite ehdotetaan otettavaksi pykälän 1 momenttiin. Valvontaviranomaisen oikeus tietojen saamiseen koskisi vain ehdotetun lain mukaisen valvonnan kannalta merkityksellisiä tietoja. Tiedot olisi annettava

valvontaviranomaisen määräämässä kohtuullisessa ajassa.

Myös muilla valtion ja kunnan viranomaisilla, kuten terveydensuojelu- ja rakennusvalvontaviranomaisilla, saattaa olla ehdotetun lain noudattamisen valvonnan kannalta merkityksellisiä tietoja. Valvonnan tehokkuuden vuoksi ja jotta välttyttäisiin esimerkiksi päällekkäisten tutkimusten tekemiseltä ehdotetaan, että ehdotetun lain mukaisilla valvontaviranomaisilla olisi oikeus saada valvontaa varten tarvittavia tietoja myös näiltä muilta viranomaisilta.

30 §. Valvonta edellyttää, että valvontaviranomainen pääsee tiloihin, joissa toimintaa harjoitetaan, sekä että viranomainen voi tehdä niissä tarkastuksia ja tutkimuksia. Tähän oikeuttava säännös ehdotetaan otettavaksi pykälän 1 momenttiin.

Lihantarkastusta ja laitosten valvontaa koskevat direktiivit edellyttävät, että komission asiantuntijat suorittavat jäsenvaltioissa tarkastuksia sen varmistamiseksi, että direktiivi on pantu asianmukaisesti täytäntöön. Tarkastukset suoritetaan yhteistyössä asianomaisen jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten kanssa.

ETA-sopimuksen 108 ja 109 artiklan mukaan sopimuksen velvoitteiden täyttämistä EFTA-valtioiden alueella valvoo EFTA:n valvontaviranomainen. Valvontamenettelyjen on oltava yhdenmukaiset EY:n noudattamien valvontamenettelyjen kanssa. Direktiiveissä olevat EY:n tarkastajia koskevat säännökset koskevat näin ollen EFTA:n valvontaviranomaisen palveluksessa olevia tarkastajia. ETA-sopimus edellyttää, että myös EFTA:n valvontaviranomaisen palveluksessa olevien virkamiesten on päästävä laitokseen tarkastuksia tekemään. Tätä koskeva säännös ehdotetaan otettavaksi pykälän 2 momenttiin.

31 §. Valvonta edellyttää, että valvontaviranomainen voi ottaa tutkittavakseen näytteitä lihasta ja lihatuotteista niiden eri käsittely- ja jalostusvaiheissa sekä tarkastaa toiminnassa käytetyt laitteet, välineet ja tilat. Toiminnan luonteesta johtuen valvontaviranomaisen tulisi saada ottaa näytteet maksutta. Viranomaisvalvonta tukee laitoksen omavalvontajärjestelmää ja tämän kautta laitoksen koko toimintaa. Näytteet tutkittaisiin ne ottaneen viranomaisen kustannuksella. Tuonti- ja vientitarkastuksiin liittyvien näytteiden tutkimisen maksullisuus määräytyisi valtion maksuperustelain mukaisesti, jollei ETA-sopimuksen pöytäkirjan 10 artiklan 4 kohdan mukaisesta ETA:n sekako-

mitean päätöksestä muuta johdu. Sekakomitea voi määrätä tarkastuksista perittävien maksujen suuruuden.

Elintarvikenäytteiden ottamista ja tutkimista koskevat yleiset säännökset sisältyvät elintarvikelain nojalla annettuihin säännöksiin. Ne soveltuvat muun kuin lihan tarkastukseen liittyvän näytteenoton osalta hyvin noudatettaviksi myös ehdotetun lain mukaisiin näytteisiin. Elintarvikenäytteitä koskevat säännökset sisältyvät näytteenottoasetukseen (385/83) ja tutkimuksen suorittavia laboratorioita koskevat säännökset elintarvikeasetukseen (408/52). Lihantarkastukseen liittyvästä näytteenotosta määrättäisiin tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä. Tarvittavat viittaussäännökset otettaisiin pykälän 2 ja 3 momenttiin.

Määräykset ja kiellot

32 §. Jos laitos taikka niiden toiminta ei täytä ehdotetun lain vaatimuksia, tulisi laitoksen valvojan antaa kehotus puutteen korjaamiseksi. Terveydellisten syiden edellyttäessä laitosta valvova tarkastuseläinlääkäri ja kunnan valvontaviranomainen voisivat tällöin antaa määräyksiä ja kieltoja, jotka ovat tarpeen terveyshaittojen ehkäisemiseksi.

Määräys tai kieltö voisi esimerkiksi koskea koneen, laitteen tai tuotantotilan käyttämistä. Se voisi olla voimassa niin kauan kunnes puute on korjattu.

Ehdotettu säännös on tarkoitettu sovellettavaksi esimerkiksi tilanteissa, joissa käsiteltävä liha tai lihatuote on laitoksen prosessissa aiheutuneen häiriön vuoksi joutunut kosketuksiin sellaisen aineen kanssa, että tuotteen elintarvikehygieeninen laatu heikkenee, tai joissa jäähdytyslaitteen rikkoutumisen vuoksi tuotetta ei ole säilytetty riittävän kylmässä. Annettavien määräysten ja kieltojen tulee perustua valvontaviranomaisen käytettävissä olevaan ja hankkimaan tietoon sekä olla oikeassa suhteessa vaarannettavan oikeushyvän laajuuteen ja merkitykseen.

Ehdotettu säännös on samansisältöinen kuin mitä terveydenhoitolaissa nykyisin säädetään terveysviranomaisten valtuuksista antaa määräyksiä terveyshaittojen syntymisen ehkäisemiseksi. Terveidenhoitolain 82 §:n mukaan terveyslautakunnalla on oikeus antaa terveysviranomaisen toimittaman tarkastuksen nojalla

määräyksiä, jotka ovat välttämättömiä terveydellisen haitan poistamiseksi.

33 §. Pykälässä säädettäisiin valtion tarkastuseläinlääkäriin ja kunnan valvontaviranomaisen mahdollisuudesta kieltää lihan tai lihatuotteen luovuttaminen elintarvikkeeksi ja niiden käyttäminen elintarvikkeen valmistukseen, jos ne tai niiden käsittelyolosuhteet eivät olisi tämän lain mukaisia.

Terveydellisten syiden niin edellyttäessä edellä tarkoitettu valvontaviranomainen voisi määrätä, miten kyseisten tuotteiden osalta on meneteltävä. Määräystä annettaessa on pyrittävä siihen, että elinkeinonharjoittaja voi käyttää tuotteet hyväkseen niin taloudellisella tavalla kuin mitä se terveydelliset seikat huomioon ottaen suinkin on mahdollista. Ihmisravinnoksi kelpaamattomat tuotteet ovat usein vielä käytettävissä esimerkiksi eläinten rehuksi.

Kiireitoimia edellyttävät sellaiset tilanteet, joissa on jo todettu terveyshaitta, tai joiden jatkuessa terveyshaitan syntyminen on niin ilmeinen, ettei voida odottaa kunnan valvontaviranomaisen kokoontumista päätöksentekoa varten. Tällöin laitosta valvova kunnan viranhaltija voisi antaa tilanteen edellyttämät terveyshaitan ehkäisemiseen tähtäävät määräykset ja kiellot. Tällaisia tilanteita olisivat esimerkiksi laitoksen rikkoutuneesta viemäriputkistosta lihan tai lihatuotteen päälle valunut likavesi tai tuotteissa todettu pilaantuminen tai myrkyllinen aine.

Määräyksen tai kiellon antaneen viranhaltijan olisi viipymättä ilmoitettava siitä kunnan valvontaviranomaiselle. Ilmoituksen saatuaan se voi päättää jatkotoimenpiteistä.

34 §. Pykälässä säädettäisiin valvontaviranomaisen velvollisuudesta kuulla elinkeinonharjoittajaa, ennen kuin laitosta koskeva määräys tai kieltö annettaisiin.

Ulkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka

35 §. Lääninhallitus voisi tehostaa valtion tarkastuseläinlääkäriin 32 tai 33 §:n nojalla antamaa määräystä tai kieltoa uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella. Oikeusturvan kannalta ei ole tarkoituksenmukaista, että kyseisten pakkokeinojen käytöstä voisi päättää yksittäinen virkamies.

Kunnan valvontaviranomaisella olisi vastaa-

va oikeus antamansa tai laitosta valvovan kunnan viranhaltijan antaman kiellon osalta.

Yleiset säännökset hallinnollisesta uhkasakosta sekä teettämis- ja keskeyttämisuhkasta on annettu uhkasakkolaissa (1113/90), minkä vuoksi se tulisi asiassa muutoin sovellettavaksi.

Lihan tai lihatuotteen haltuunotto

36 §. Laitosta valvova tarkastuseläinlääkäri tai kunnan valvontaviranomainen voisi ottaa lihan tai lihatuotteen haltuunsa, jos ne tai niiden käsittelyolosuhteet ovat olleet sellaiset, että tuotteista on syytä epäillä aiheutuvan välitöntä terveydenvaaraa, eikä valvontaviranomaisen käytettävissä olevia muita toimintakeinoja voida pitää riittävinä sen varmistamiseksi, että kyseisiä tuotteita ei joudu elintarvikkeena käytettäväksi.

Haltuunotto tulisi käytettäväksi äärimmäisenä keinona, jos tilanne arvioidaan niin vakavaksi, että valvontaviranomaisen määräys tai kielto uhkasakolla tai teettämis- tai keskeyttämisuhalla tehostettunakaan ei olisi riittävän tehokas keino estämään terveyden vaaraa aiheuttavaksi todetun tai epäillyn tuotteen joutumisen kulutukseen.

Kiireellisissä tapauksissa haltuunottopäätöksen voisi tehdä myös laitosta valvova kunnan viranhaltija. Kiireitoimien osalta noudatettaisiin muutoin 33 §:n 2 momentin ja 34 §:n säännöksiä.

37 §. Pykälä sisältäisi haltuunottoa koskevat tarkat menettelytapasäännökset, joilla pyritään varmistamaan elinkeinonharjoittajan oikeusturva.

Haltuun otetun omaisuuden säilyttäminen ja käyttäminen

38 §. Haltuun otetun omaisuuden säilytystäpa ja käyttöä koskevat päätökset tekisi valtion tarkastuseläinlääkäri tai kunnan valvontaviranomainen. Viranomaisen voi olla vaikeaa saada hankittua haltuun otetulle omaisuudelle asianmukaista säilytyspaikkaa, esimerkiksi sopivaa kylmäsäilytystilaa, muualta kuin asianomaisesta laitoksesta. Tämän vuoksi omaisuus voitaisiin säilyttää myös kyseisessä laitoksessa. Omaisuuden tulee olla siten merkitty tai säilytystilan sinetöity tai merkitty, että haltuun

otettu omaisuus voidaan vaivatta erottaa muusta laitoksen omaisuudesta. Kiireellisissä tapauksissa haltuun otetun omaisuuden säilytystapaa ja käyttöä koskevan päätöksen voisi tehdä myös laitosta valvova kunnan viranhaltija. Tällöin noudatettaisiin lisäksi 33 §:n 2 momentin ja 34 §:n menettelytapasäännöksiä.

Haltuun otetulle omaisuudelle voitaisiin tehdä sen elintarvikehygieenisen laadun selvittämiseksi tutkimuksia. Päätös omaisuuden käyttötavasta olisi tehtävä heti haltuunoton jälkeen tai, jos edellä tarkoitetut tutkimukset ovat tarpeen, heti tutkimustulosten selvittyä. Omaisuuden elintarvikehygieenisestä laadusta johtuvista terveydellisistä edellytyksistä riippuen käyttötapoja olisivat esimerkiksi käyttäminen elintarvikkeeksi siten kuumennettuna tai muutoin käsiteltynä, että omaisuudessa olleet elintarvikehygieeniset puutteet poistuvat, käyttäminen eläinten rehuksi tai äärimmäisessä tapauksessa hävittäminen.

Haltuun otetun omaisuuden säilytystä ja käyttöä koskevia päätöksiä tehdessään kunnan valvontaviranomainen tulisi menetellä siten, että omaisuuden omistajalle haltuunoton ja siihen liittyvien toimenpiteiden vuoksi aiheutuva taloudellinen menetys jäisi niin pieneksi kuin se omaisuuden elintarvikehygieeninen laatu ja sen mahdollistamat käyttötarkoitukset huomioon ottaen on mahdollista.

Viranomaisen määräämien toimenpiteiden toteuttaminen olisi ensisijaisesti omaisuuden omistajan tehtävänä. Jos tämä ei niitä annettussa määräajassa toteuttaisi, voisi lääninhallitus tai kunnan valvontaviranomainen määrätä kyseiset toimenpiteet teetetäväksi.

39 §. Esitutkintaviranomainen voi pakkokeinoin (450/87) nojalla takavarikoida omaisuutta muun muassa silloin, jos on syytä olettaa, että se voi olla todisteena rikosasiassa tai että tuomioistuin julistaa sen menetetyksi. Omaisuus on myytävä, jos se on helposti pilaantuva, pian häviävä, arvoltaan nopeasti aleneva tai erittäin kallishoitoinen. Myyntipäätöksen tekee poliisiipiirin päällikkö.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännökset siitä, että omaisuus voitaisiin myydä vain asianomaista laitosta valvovan valtion tarkastuseläinlääkärin tai kunnan valvontaviranomaisen hyväksymään tarkoitukseen ja terveydellisten syiden vaatiessa myymisen sijasta hävitettävä. Näin voitaisiin varmistua siitä, että takavarikoitu omaisuus tulisi käytettäväksi sen elin-

tarvikehygieenisen laadun mukaiseen tarkoitukseen.

40 §. Pykälässä säädettäisiin menettelystä haltuun otetun tai takavarikoidun omaisuuden suhteen silloin, kun syytetty ehdotetun lain rikkomisesta ei nosteta tai tuomioistuin ei julista takavarikoitua omaisuutta menetetyksi. Laitosta valvova valtion tarkastuseläinlääkäri tai kunnan valvontaviranomainen päättäisi käyttötavasta silloin, kun omaisuuden elintarvikehygieeninen laatu on niin huono, ettei sitä voida sellaisenaan luovuttaa omistajalle.

Laitoksen hyväksynnän peruutus

41 §. Jos laitos ei olosuhteiltaan tai toiminnaltaan ole tämän lain ja sen nojalla asetettujen vaatimusten mukainen eikä puutetta ole valvontaviranomaisen kehotuksesta huolimatta korjattu, olisi laitoksen hyväksyneen viranomaisen määrättävä laitos korjaamaan kyseinen epäkohta.

Jos kyseinen puute on niin vakava, että terveydelliset seikat edellyttävät laitoksen toiminnan keskeyttämistä puutteen korjaamisen ajaksi, voisi laitoksen hyväksynyt viranomainen tämän tehdä peruuttamalla laitoksen hyväksymisen joko osaksi tai kokonaan, kunnes valvontaviranomaisen edellyttämät korjaukset on tehty. Jos korjauskehotusta ei määräaikaan mennessä olisi noudatettu, olisi laitoksen hyväksyminen peruutettava. Puutteen korjaamiseen olisi varattava haittaan nähden kohtuullinen määräaika.

Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos toimisi ETA-sopimuksen mukaisena kansallisena viranomaisena, joka EFTA:n valvontaviranomaiselle vastaisi siitä, että laitoksia valvotaan ETA-sopimuksen mukaisesti. Tämän vuoksi eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksella tulisi olla toimivalta tarvittaessa kehottaa kuntaa ryhtymään laitoksen hyväksynnän peruuttamista koskeviin toimenpiteisiin, jos laitos ei täytä ehdotetun lain vaatimuksia eikä kunnan valvontaviranomainen ole oma-aloitteisesti kyseisiin toimenpiteisiin ryhtynyt. Kyseeseen tulevat lähinnä tapaukset, joissa eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen suorittamassa tarkastuksessa on havaittu epäkohtia laitoksen toiminnassa, mutta kunnan valvontaviranomainen on kuitenkin tulkinnut laitoksille asetettuja vaatimuksia siten, että se katsoo laitoksen olevan asetetut vaatimukset täyttävä.

Laitoksessa käytettävää vettä ja laitoksen henkilökunnan terveydentilaa koskevien säännösten valvominen

42 §. Ehdotetun lain 6 §:n mukaisesti laitoksessa käytettävää vettä ja henkilökunnan terveydentilaa koskevista vaatimuksista säädettäisiin veden osalta terveydenhoitolaissa ja henkilökunnan terveydentilan osalta tartuntatautilaissa. Jotta laitosta ja sen toimintaa valvottaisiin direktiivien edellyttämällä tavalla yhtenä kokonaisuutena, olisi laitoksia ehdotetun lain mukaan valvovan viranomaisen varmistauduttava siitä, että laitoksessa käytettävä vesi ja henkilökunnan terveydentila ja hygieniat ovat asianomaisissa laeissa asetettujen vaatimusten mukaiset. Jos vaatimuksia ei täytettäisi, voisivat ehdotetun lain mukaiset valvontaviranomaiset ryhtyä tilanteen korjaamiseksi tämän luvun mukaisiin toimenpiteisiin.

5 luku. Muutoksenhaku

Muutoksenhaku valtion tarkastuseläinlääkärin päätökseen

43 §. Voimassa olevan lihan tarkastuslain mukaan muutosta tarkastuseläinlääkärin lihan tarkastuspäätökseen haetaan lääninhallitukselta. Lisäksi lihan tarkastuslaissa on säädetty lihan omistajan tai haltijan oikeudesta vaatia erityisen asiantuntijalautakunnan asettamista tarkastamaan uudelleen lihan tarkastuksessa hylätty tai mahdollisesti hyväksytty liha. Tarkastuseläinlääkärin muista päätöksistä kuin lihan tarkastuspäätöksestä valittamisesta ei lihan tarkastuslaissa ole erityisiä säännöksiä, joten sen osalta noudatetaan muutoksenhausta hallintoasioissa annetun lain (154/50) yleistä muutoksenhakujärjestelmää.

Liha uusintatarkastusmenettelystä ehdotetaan luovuttavaksi, koska se on osoittautunut käytännössä erittäin vaikeaksi toteuttaa. Menettelyä onkin käytetty erittäin harvoin. Jotta uusintatarkastuksella olisi todellista merkitystä, olisi se tehtävä erittäin lyhyen ajan sisällä varsinaisen lihan tarkastuspäätöksen antamisen jälkeen. Tämä puolestaan on useimmiten hankalasti toteutettavissa. Lisäksi on tarkastuksessa hylätylle lihalle oltava erilliset säilytystilat, joiden järjestäminen voi olla vaikeaa.

Esityksessä ehdotetaan, että valtion tarkastuseläinlääkärin päätökseen haettaisiin valitta-

malla muutosta lääninoikeudelta muutoksenhausta hallintoasioissa annetun lain mukaisessa järjestyksessä. Tarkastuseläinlääkäri tekee ehdotetun lain mukaan lihan tarkastuspäätösten lisäksi laitoksen valvojan ominaisuudessa laitoksen toimintaa koskevia päätöksiä esimerkiksi kieltäessään jonkin tuotantolinjan käyttämisen ennen siinä havaittujen puutteiden korjaamista. Tämä toiminta on siinä määrin laillisuusvalvontaa, että päätöksistä olisi valitettava lääninoikeuteen. Tarvittavaa asiantuntija-apua lääninoikeuksien on saatavissa lääninhallituksilta.

Lihantarkastuspäätöksestä valittamista koskevat erityiset menettelytapasäännökset olisivat pykälän 2 momentissa. Erillinen kirjallinen lihan tarkastuspäätös annettaisiin vain, jos lihan omistaja, haltija tai tuottaja tätä pyytäisivät. Tämä vastaisi nykyistä käytäntöä. Lihan omistajana ja haltijana on lihan tarkastusvaiheessa yleensä teurastamo. Lihan tuottajalla on kuitenkin suurin intressi lihan tarkastuksen tulokseen, koska lihasta suoritettava hinta kytkeytyy siihen, hyväksytäänkö liha tarkastuksessa vai ei.

Liha tuottaja saa tiedon lihan tarkastuksen tuloksesta teurastamon tai teurastuspaikan tilityksen kautta. Jokaisesta lihan tarkastuspäätöksestä ei ole perusteltua tehdä erillistä kirjallista päätöstä, koska useimmiten kyseessä ovat pieniä ruhon osia koskevat hylkäyspäätökset. Näitä päätöksiä on lukumääräisesti erittäin paljon, mutta yksittäisen hylätyn ruhon osan taloudellinen merkitys on pieni.

Kirjallinen perusteltu päätös annettaisiin erillisestä pyynnöstä. Tarkastuseläinlääkäri olisi toimitettava teurastamolle tai teurastuspaikalle tieto lihan tarkastuksen tuloksesta samoin kuin nykyisenkin käytännön mukaan tehdään. Lihantarkastuspäätöstä olisi valituksesta huolimatta noudatettava, sillä terveydellisten syiden vuoksi lihan tarkastuspäätöksen täytäntöönpanoa ei voida viivyttää.

Muutoksenhaku kunnan viranomaisen päätökseen

44 §. Jos kunnan asianomainen lautakunta tai muu monijäseninen toimielin on 11 §:n 1 momentin mukaisesti siirtänyt tämän lain mukaista toimivaltaansa yksittäiselle viranomaiselle, haettaisiin viranomaisen päätökseen muutosta tekemällä toimielimelle oikaisuvaatimus.

Pykälässä säädettäisiin lisäksi oikaisuvaatimuksen tekemisessä noudatettavasta menettelystä. Toimielimen päätökseen haettaisiin edelleen muutosta valittamalla lääninoikeudelta.

Muutosta kunnan monijäsenisen lautakunnan tai toimielimen ehdotetun lain nojalla antamiin päätöksiin haettaisiin valittamalla lääninoikeudelta. Valitusaika olisi 30 päivää päätöksen tiedoksisaannista lukien. Valituksessa noudatettaisiin, mitä muutoksenhausta hallintoasioissa säädetään. Lääninoikeuden päätökseen voitaisiin hakea edelleen muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

Teurastuspaikoissa lihan tarkastuksen suorittaneen eläinlääkäriin sekä muualla kuin teurastamossa tai teurastuspaikassa eläimen elävänä tarkastaneen eläinlääkäriin lihan tarkastuspäätökseen haettaisiin yhdenmukaisuuden vuoksi muutosta samoin kuin valtion tarkastuseläinlääkäriin lihan tarkastuspäätökseen eli valituksella lääninoikeudelle. Muutoinkin lihan tarkastuspäätöksen osalta noudatettaisiin pääosin 43 §:ssä esitettyjä menettelytapoja. Jos eläin tarkastetaan elävänä muualla kuin teurastamossa tai teurastuspaikassa, annettaisiin elävänä tarkastamista koskeva tarkastuspäätös kuitenkin aina kirjallisena.

Tällaisissa tapauksissa eläimen elävänä tarkastava eläinlääkäri on useimmiten eri henkilö kuin lopullisen lihan tarkastuspäätöksen tekevä tarkastuseläinlääkäri. Eläimen elävänä tarkastamista koskeva päätös on perusta varsinaiselle lihan tarkastuspäätökselle.

Muutoksenhaku muun viranomaisen päätökseen

45 §. Pykälä sisältäisi viittaussäännöksen siitä, miten muiden ehdotetussa laissa tarkoitettujen viranomaisten kuin tarkastuseläinlääkäriin ja kunnan viranomaisten päätöksiin haetaan muutosta. Muutosta haettaisiin yleisen muutoksenhakujärjestelmän mukaisesti.

Täytäntöönpano

46 §. Pykälän mukaan voitaisiin siinä yksilöidyissä päätöksissä määrätä, että päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen tai oikaisuvaatimuksen käsittelevä viranomainen toisin määrää. Päätöksiä, jotka voitaisiin määrätä heti täytäntöön pantaviksi, olisivat muun muassa laitoksen

toiminnassa havaittujen terveydellisten puutteiden vuoksi annettavat määräykset ja kiellot, uhkasakko- sekä teettämis- ja keskeyttämisuhaa koskevilla asioilla annettavat päätökset, haltuunottoa koskevat päätökset sekä laitoksen hyväksynnän peruuttaminen.

Annettaessa elintarvikkeeksi käytettäviä tuotteita ja niiden valmistus- ja käsittelyolosuhteita koskevia päätöksiä ei päätöksen täytäntöönpano useinkaan voi elintarvikkeiden pilaantumisvaaran sekä terveydellisten haittojen välttämiseksi odottaa muutoksenhaun vaatimaa aikaa. Muutoksenhakuviranomaisen olisi käsiteltävä asia kiireellisenä.

6 luku. Rangaistussäännökset

Rangaistussäännökset

47 §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ehdotetun lain tahallisuudesta tai huolimattomuudesta tehdystä rikkomisesta rangaistukseksi sakko tai enintään kuusi kuukautta vankeutta.

Jos rikkomus olisi kokonaisuuden kannalta ilmeisen vähäinen, voisi valvontaviranomainen pykälän 2 momentin mukaan jättää ilmoittamatta siitä esitutkintaviranomaiselle. Valvontaviranomainen voisi jättää ilmoittamatta esimerkiksi vähäisen laiminlyönnin, josta ei aiheudu terveydellisiä epäkohtia. Säännös ei estäisi muuta tahoa, esimerkiksi mahdollista asianomistajaa, ilmoittamasta rikkomusta esitutkintaviranomaiselle.

Rikosoikeudellisten seuraamusten kasaantumisen välttämiseksi ehdotetaan pykälän 3 momenttiin otettavaksi säännös, jonka mukaan uhkasakolla tehostetun kiellon tai velvoitteen rikkomisesta ei voida samasta teosta tuomita rangaistukseen.

48 §. Ehdotetun lain 53 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisen olisi rangaistava sakolla tai enintään kuuden kuukauden vankeudella. Teko olisi asianomistajarikos, josta virallinen syyttäjä ei saisi nostaa syytettä, ellei asianomistaja ole ilmoittanut sitä syytteen pantavaksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua rangaistussäännöstä ei sovellettaisi virkamiehiin eikä julkisyhteisön työntekijöihin. Heidän osaltaan salassapitovelvollisuuden rikkomisesta säädetään rikoslain 40 luvun 5 §:ssä. Tätä koskeva viit-

taussäännös ehdotetaan otettavaksi pykälän 3 momenttiin.

Menettämisseuraamus

49 §. Pykälässä säädettäisiin ehdotetun lain rikkomisesta tuomittavasta menettämisseuraamuksesta. Ehdotettua lakia rikkoen käsitelty, kuljetettu, maahan tuotu tai maasta viety liha tai lihatuote voitaisiin 1 momentin mukaan tuomita valtiolle menetetyksi.

Rikoksesta aiheutuvan taloudellisen hyödyn ja rikoksen tekemiseen käytetyn esineen tai muun omaisuuden tuomitsemisessa valtiolle menetetyksi säädetään rikoslain 2 luvun 16 §:ssä. Pykälän 2 momentti sisältäisi tätä koskevan viittaussäännöksen.

7 luku. Erinäiset säännökset

Maksut

50 §. Lihantarkastuksesta, laitosten valvonnasta ja näihin liittyvistä tutkimuksista sekä laitoksen ja sen omavalvontajärjestelmän hyväksymisestä valtiolle aiheutuvat kustannukset ehdotetaan perittäviksi asianomaisilta laitoksilta. Sama koskisi laitosten rakentamissuunnitelmia koskevaa neuvontaa, jos se ei olisi vähäistä. Maksut määräytyisivät valtion maksuperustelain ja valtion maksuperusteasetuksen (211/92) mukaisesti.

Myös voimassa olevan lihentarkastuslain mukaan peritään lihentarkastuksesta ja laitosten valvonnasta laitoksilta maksu.

Edellä tarkoitettut suoritteet ovat valtion maksuperustelain mukaisia julkisoikeudellisia suoritteita, joista perittävä maksu määräytyy suoritteen omakustannusarvon mukaisesti. Valtion maksuperustelain mukainen järjestelmä edellyttää, että jako julkisoikeudellisiin ja muihin suoritteisiin tehdään asianomaisen ministeriön, tässä tapauksessa maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä. Ministeriö päättää myös siitä, mitkä suoritteet hinnoitellaan omakustannusarvon perusteella ja mistä suoritteista peritään kiinteä hinta. Tällä hetkellä asiaa koskee eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen suoritteista perittävistä maksuista annettu maa- ja metsätalousministeriön päätös (626/93).

51 §. Kunta voisi periä maksun sen tehtävänä olevasta lihentarkastuksesta, siihen liittyvistä

tutkimuksista, laitoksen ja sen omavalvontajärjestelmän hyväksymisestä ja EFTA:n valvontaviranomaiselle toimitettavien hyväksymishakemusten tarkastamisesta. Maksu voitaisiin periä myös laitosten rakentamissuunnitelmia koskevasta neuvonnasta, jos se ei olisi vähäistä.

Kunnallishallinnossa noudatetun yleisen periaatteen mukaan on yleinen kunnallinen terveysvalvonta ja siihen liittyvä terveydellisten haittojen ehkäiseminen ja poistaminen viranomaisen kustannuksella suoritettavaa toimintaa. Ehdotetun lain mukaan kunta voisi periä laitoksen valvonnasta maksun silloin, kun valvonta on suoritettava direktiivien mukaisena tai jos viennistä johtuva valvonta ostajamaan vaatimuksesta edellyttää tavanomaista kattavampaa valvontaa. Koska valvonnan suorittamistapa ei tällöin ole kunnan harkittavissa ja valvontaa voidaan joutua suorittamaan tavanomaista laajemmin, tulisi kunnan voida periä laitokselta kyseiset kustannukset.

Tavanomaista laajemmalla valvonnalla tarkoitettaisiin esimerkiksi tilanteita, joissa ostajamaan vaatimuksesta tarkastetaan sellaisia seikkoja, jotka muutoin eivät kuuluisi valvonnan piiriin tai valvontaa jouduttaisiin suorittamaan tavallisuudesta poikkeavina vuorokaudenaikoina.

Nykyisin terveydenhoitolain nojalla valvotujen laitosten valvonnasta kunnat eivät peri maksua. Lihavalmisteiden valmistuksen valvonnasta annetun asetuksen mukaan maksu taas peritään mainitun asetuksen mukaisesta terveystarkastajan suorittamasta valvonnasta.

Maksut määrättäisiin enintään omakustannusarvon mukaisina. Ne olisivat ulosottokelpoisia ilman eri tuomiota tai päätöstä.

52 §. Tuonti- ja vientitarkastuksista perittävien maksujen osalta tulisi valtion maksuperustelain lisäksi huomioon otettavaksi ETA-sopimuksen pöytäkirjan 10 määräykset tarkastuksissa noudatettavista menettelytavoista.

Salassapitovelvollisuus

53 §. Elinkeinonharjoittajan suojaamiseksi tarkastuksissa ja muussa valvonnassa kertyvien tietojen asiattomalta levittämiseltä ja käytöltä ehdotetaan pykälässä säädettäväksi salassapitovelvollisuudesta. Salassapitovelvollisuus koskisi kaikkia niitä, jotka ehdotettua lakia valvossa tai valvontaan liittyvää tutkimustehtävää taikka muuta tehtävää suorittaessaan ovat

saaneet tietoja, jotka koskevat yksityisen tai yhteisön taloudellista asemaa, liike- tai ammatillisaisuutta taikka yksityisen henkilökohtaisia oloja.

Salassapitovelvollisuus ei estäisi antamasta valvonnan kannalta tarpeellisia tietoja ja asiakirjoja valvontaviranomaisille eikä myöskään syyttäjän-, poliisi- ja tulliviranomaisille rikoksen selvittämistä varten taikka muutoksenhakua tutkivalle viranomaiselle. Lisäksi ehdotetaan, että mainittuja tietoja ja asiakirjoja saataisiin Suomen hyväksymän kansainvälisen sopimuksen niin edellyttäessä antaa ulkomaisille toimielimille ja tarkastajille. ETA-sopimuksen mukaiset EFTA:n valvontaviranomaisen suorittamat tarkastukset saattavat edellyttää tiedon saamista muutoin salassapidettävästä seikasta. ETA-sopimuksen 122 artiklassa on määrätty sopimuksen osapuolia koskevasta salassapitovelvollisuudesta.

Laitosrekisteri

54 §. Direktiivien mukaan kaikista hyväksytyistä ja rekisteröidyistä laitoksista on pidettävä kussakin jäsenvaltiossa valtakunnallista rekisteriä. Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos pitäisi rekisteriä kaikista hyväksytyistä laitoksista. Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos antaisi laitoksille myös numeron, jota käytettäisiin tarvittavissa todistuksissa sekä tuotteissa valvontatoiminnan helpottamiseksi.

Laitosnumeron antaminen ja valtakunnallisen rekisterin pitäminen edellyttää, että kunnan valvontaviranomainen pitää rekisteriä hyväksymistään laitoksista. Nämä sen tulisi ilmoittaa eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselle valtakunnalliseen rekisteriin merkitsemistä varten. Valtakunnalliseen rekisteriin tulisi voida tallentaa myös muita valvontaa ja EFTA:n valvontaviranomaisen suorittamia tarkastuksia varten tarvittavia tietoja, kuten laitoksen tuotantosunta, tuotannon suuruusluokka sekä lihan tarkastukseen ja laitoksen elintarvikehygieeniin tasoon liittyviä tietoja.

Valtionosuus

55 §. Kunnan ehdotetun lain nojalla järjestämään toimintaan sovellettaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia (733/92).

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 6 §:ssä on säännökset sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisen suunnitelman sisällöstä. Pykälän 1 momentin 1 ja 2 kohdan mukaan suunnitelma sisältäisi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle asetettavat tavoitteet ja ohjeet sekä laissa olevan valtuutussäännöksen nojalla annettavat määräykset. Tavoitteet, ohjeet ja määräykset ovat kiinteästi yhteydessä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutoimintaan.

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain säätämisen yhteydessä muutettiin useita ympäristöterveydenhuollon alaan kuuluvia lakeja siten, että vaikka kunnan niiden nojalla järjestämään toimintaan sovelletaan muutoin mainittua lakia, ei 6 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohtia sovelleta. Tämä johtui siitä, että ympäristöterveydenhuolto ei ole yksilöön kohdistuvaa palvelutoimintaa niin kuin terveydenhuolto yleensä, vaan se muodostuu pääasiallisesti hallinnollisista ja valvonnallisista tehtävistä. Näiden osalta ei ole tarkoituksenmukaista soveltaa edellä mainittuja säännöksiä valtakunnallisen suunnitelman tavoitteista, ohjeista ja määräyksistä. Vastaava poikkeus ehdotetaan otettavaksi pykälän 2 momenttiin.

Määräystenantovaltuus

56 §. ETA-sopimuksen lihaa ja lihatuotteita koskevien direktiivien edellyttämät yksityiskohtaiset määräykset annettaisiin maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä. Ministeriön määräykset annettaisiin pääosin sellaisina, että ne sisältävät vain ETA-sopimuksen edellyttämät seikat.

Direktiivien edellyttämien määräysten lisäksi ministeriön päätöksiin otettaisiin määräykset vain sellaisista nykyiseen lihan tarkastuslainsäädäntöön sisältyvistä seikoista, joita direktiivit eivät kata, mutta jotka on kuitenkin tarkoituksenmukaista pitää edelleen voimassa. Nämä olisivat esimerkiksi määräykset, jotka koskevat sellaisen sianlihan, jossa todetaan stressin aiheuttamia muutoksia (PSE-liha), ehdollista hyväksymistä sekä lihasikojen sairastavuustietojen seuraamista.

Valtuutussäännökset kerättäisiin selvyiden vuoksi pääsääntöisesti yhteen pykälään. Maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä annettaisiin yksityiskohtaiset määräykset laitosten hy-

väksymisen käytännön toteutuksesta. Ministeriön päätöksellä annettaisiin niin ikään tarkemmat määräykset teurastamoiden, lihankäsittelylaitosten ja kylmävarastojen sekä lihatuotteita käsittelevien ja valmistavien laitosten rakenteellisista ja toiminnallisista vaatimuksista. Määräykset koskisivat esimerkiksi vaadittavia huoneiloja ja laitteita sekä niiden rakenteille ja sijoittelulle asetettavia vaatimuksia. Ministeriön päätöksellä täsmennettäisiin myös sitä, miten laitoksen toiminta on järjestettävä, jotta voidaan varmistaa lihan ja lihatuotteiden hyvä elintarvikehygieeninen laatu. Omavalvonnan toteuttamisesta ja siihen liittyvästä laitoksen henkilökunnan koulutuksesta annettaisiin tarkemmat määräykset myös ministeriön päätöksellä.

Maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä annettaisiin lisäksi tarkemmat määräykset ehdotetun lain 17 §:n mukaisesta laitosten kirjanpitovelvollisuudesta sekä siitä, mitä teurastuksen yhteydessä kerättyjä tietoja laitoksen on ilmoitettava lihan tuottajalle. Ministeriö antaisi yksityiskohtaiset määräykset siitä, mitä tietoja eläinten haltijan tai omistajan on annettava teurastettavan eläimen sairaudesta tai eläintenpitoyksikön eläimistä aiemmin todetuista jämmistä sekä miten nämä tiedot tulee ilmoittaa. Ministeriön päätöksellä annettaisiin myös tarkemmat määräykset siitä kuinka teurastamon tai teurastuspaikan tulisi välittää edellä mainitut tiedot lihan tarkastavalle eläinlääkärille.

Maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä annettaisiin tarkemmat määräykset siitä, kuinka direktiivien edellyttämät eläinten tunnistamiseksi tarvittava merkitseminen tulisi toteuttaa. Samoin annettaisiin määräykset siitä, kuinka paljon ja minkälaisia näytteitä eläintenpitoyksikön eläimistä, rehuista tai ympäristöstä otetaan vierasainetutkimuksia varten.

Maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä annettaisiin edelleen määräykset teuraseläinten kuljetuksesta ja käsittelystä sekä kuljetuksesta siltä osin kuin niissä on kyse lihan laatuun vaikuttavista tekijöistä. Varsinaiset eläinsuojelusäännökset sisältyvät eläinsuojelulakiin ja sen nojalla annettuihin säännöksiin ja määräyksiin.

Maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä annettaisiin tarkemmat määräykset lihan tarkastustekniikasta, lihan tarkastuksen yhteydessä käytettävistä arvosteluperusteista, lihan tarkastuksessa ehdollisesti hyväksytyn ja hylätyn lihan käsittelystä ja säilytyksestä lihan tarkastuksen jälkeen sekä lihan tarkastuskirjanpidosta.

Lihaa ja lihatuotteita koskevat direktiivit liitteineen sisältävät yksityiskohtaiset säännökset lihan ja lihatuotteiden käsittelylle ja kuljetukselle tuotantoketjun aikana asetettavista vaatimuksista. Näitä koskevat tarkemmat määräykset annettaisiin maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä. Määräykset koskisivat esimerkiksi laitteiden, tilojen ja henkilökunnan hygieniää, teurastus-, leikkaamis- ja lihankäsittelyhygieniää sekä lihatuotteiden valmistus- ja käsittelyhygieniää, käärimistä ja pakkaamista sekä säilytystä ja kuljetusta.

Lihaa ja lihatuotteita koskevat direktiivit sisältävät viranomaisvalvonnan toteuttamista koskevia säännöksiä. Maa- ja metsätalousministeriö antaisi päätöksillään direktiivien edellyttämät vähimmäisvaatimukset viranomaisvalvonnan järjestämisestä. Päätöksessä määritettäisiin esimerkiksi siitä, kuinka usein valvontakohteessa on käytävä ja mitä on valvottava. Kunnalle voitaisiin antaa määräyksiä, jotka koskevat sen suorittamaa valvontaa vain siltä osin kuin Euroopan talousalueesta tehtävä sopimus sitä edellyttää.

Tuorelihadirektiivissä ja siipikarjanlihadirektiivissä on erittäin yksityiskohtaiset vaatimukset lihan tarkastuksessa ja laitoksen valvonnassa avustavien henkilöiden pätevyysvaatimuksista. Nämä saatettaisiin voimaan maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä. Kuntien valvontaviranomaisille voitaisiin asettaa pätevyysvaatimuksia ainoastaan ETA-sopimukseen sisällytettyjen direktiivien mukaisesti.

Maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä annettavat lihan ja lihatuotteiden merkintöjä koskevat määräykset voisivat koskea sellaisia merkintöjä, jotka liittyvät tuotteen alkuperälaitoksen tunnistamiseen sekä lihan tarkastuksessa hyväksytyn ja ehdollisesti hyväksytyn tai hylätyn lihan merkitsemiseen. Määräyksiä voitaisiin antaa myös merkinnässä käytettävistä välineistä. Maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä voitaisiin antaa määräyksiä lihaa ja lihatuotteita seuraavista todistuksista ja asiakirjoista kuten vientiasiakirjoista sekä niiden säilytyksestä.

Maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä annettaisiin tarkempia määräyksiä lihan ja lihatuotteiden elintarvikehygieenisestä laadusta. Nämä määräykset koskisivat esimerkiksi mikrobiologista laatua. Lisäksi ministeriön päätöksellä asetettaisiin direktiivien mukaiset vieraiden aineiden sallitut enimmäismäärät. Näitä vieraita aineita olisivat esimerkiksi torjunta-aineet.

Laitosten rekisteröinnin yksityiskohdista ja kuntien eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselle ilmoittamista tiedoista määrättäisiin tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön päätöksessä.

Maahantuonti ja maastavienti

57 §. Pykälä koski lihan ja lihatuotteiden maahantuontia sekä toisesta ETA-valtiosta että ETA:n ulkopuolisesta valtiosta. Pykälän 1 momentin mukaan tuonti olisi sallittu, jos tavara täyttää maa- ja metsätalousministeriön asettamat vaatimukset ja tuonnin yhteydessä esitetään ministeriön määräämät asiakirjat.

Ministeriön päätöksellä asetettavat vaatimukset koskisivat tavarat elintarvikehygieenistä laatua ja sen käsittely- ja valmistusolosuhteita edellytettäviä hygieenisia vaatimuksia sekä näihin liittyviä terveystodistuksia ja muita tuontiasiakirjoja.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että terveydellisten syiden edellyttäessä maa- ja metsätalousministeriö voisi kieltää lihan ja lihatuotteiden maahantuonnin. Kyseeseen tuleva terveydellinen syy voisi olla esimerkiksi alkuperävaltiossa puhjennut sellainen tautiepidemia, joka voi elintarvikkeen välityksellä tarttua ihmiseen. Tällainen tauti on esimerkiksi kolera.

ETA-sopimuksen mukaan lihan ja lihatuotteiden tuonnille ei saa asettaa esteitä, jos tavara täyttää asianomaisissa direktiiveissä määritellyt vaatimukset. Tämän vuoksi ehdotetaan pykälän 3 momenttiin otettavaksi säännös siitä, että ETA-valtioista tuotavan tavarat osalta maa- ja metsätalousministeriön tulisi antaa 1 momentissa mainitut määräykset ETA-sopimuksen mukaisesti.

Siltä osin kuin maa- ja metsätalousministeriön tuonnin edellytyksistä antamat määräykset koskisivat tuontia muista kuin ETA-valtioista, eli niin sanotuista kolmansista maista, tulee ottaa huomioon, että vaikka ETA-sopimuksen mukaan suhteita kolmansiin maihin koskevia EY:n direktiivien säännöksiä ei sovelleta, ei kolmansista maista tapahtuvaan tuontiin kuitenkaan saada soveltaa edullisempia määräyksiä kuin niitä, jotka johtuvat sopimuksen soveltamisesta.

58 §. Lihaa ja lihatuotteita voitaisiin viedä maasta, jos ne täyttävät ehdotetun lain ja sen nojalla annettujen säännösten mukaiset vaatimukset.

Direktiivit edellyttävät, että muihin ETA-valtioihin vietävä tavara merkitään ja sitä seuraa kaupallinen asiakirja tai joissain tapauksissa terveystodistus. Nämä ovat todistuksena siitä, että tuote on direktiivin mukainen muun muassa alkuperältään sekä käsittely- ja valmistusolosuhteiltaan. Terveysmerkintää ja vientiasiakirjoja koskevat direktiivin säännökset ehdotetaan saatettaviksi voimaan maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös siitä, että ETA:n ulkopuolelle vietävän tavaran on täytettävä maa- ja metsätalousministeriön määräämässä laajuudessa ehdotetun lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten vaatimukset sekä lisäksi ostajavaltion asettamat vaatimukset. Jos ostajavaltio asettaa lihalle ja lihatuotteille alhaisemmat vaatimukset kuin mitä ehdotetusta laista johtuu, ei vietävien tuotteiden tarvitsi täyttää kaikkia ehdotetun lain mukaisia vaatimuksia. Vietävien tuotteiden olisi kuitenkin oltava sellaisia, että ne ovat elintarvikkeeksi sopivia.

Jotkut ETA:n ulkopuoliset ostajavaltiot edellyttävät, että laitos, josta liha ja lihatuotteet ovat peräisin, on erikseen hyväksytty kyseisten tuotteiden vientiin. Näissä tapauksissa eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos antaisi tarvittavan hyväksynnän, jos laitos täyttää ostajavaltion asettamat erityisvaatimukset. Käytäntö on osoittanut, että vientiin liittyvät hyväksymisasiat on tarkoituksenmukaisinta hoitaa keskitetysti.

Maa- ja metsätalousministeriö antaisi tarkemmat määräykset vientitarkastusten järjestämisestä. Määräyksiä on tarkoitus antaa lähinnä vientiasiakirjoista ja menettelyistä, joiden avulla vientiä koskevien sopimusmääräysten noudattaminen varmistetaan.

Tuonti- ja vientivalvontaa koskevat yleiset säännökset

59 §. Tuonti- ja vientivalvontaa suorittaisivat nykyiseen tapaan eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos sekä tulliviranomaiset. Valvontaa voisivat eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen lukuun suorittaa nykyiseen tapaan myös sellaiset eläinlääkärit, jotka eivät ole eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen palveluksessa, mutta jotka laitos on tehtävään määrännyt. He saisivat tehtävästään palkkion eläinlääkintä- ja elintar-

vikelaitokselta, joka perisi vastaavasti tarkastusmaksun tavaran tarkastuttajalta.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös siitä, että tuojan ja viejän tulisi antaa tarkastuksessa ja siihen liittyvässä näytteenotossa tarvittava apu. Tällaista apua olisi esimerkiksi tarkastettavien tavaraerien luokse opastaminen, tavaroiden siirtäminen niin, että tarkastus voidaan suorittaa sekä näytteenotossa avustaminen.

60 §. Tuonti- ja vientitarkastuksessa hylättyjen lihan ja lihatuotteiden suhteen olisi menettävä tarkastuksen suorittaneen viranomaisen määräämällä tavalla. Näitä toimenpiteitä voisivat olla tavaran palauttaminen, käyttäminen hyväksyttävänä pidettävään tarkoitukseen tai hävittäminen. Lihan ja lihatuotteiden tuojalla tai viejällä olisi mahdollisuus valita näiden vaihtoehtojen välillä sikäli kuin tähän ei ole terveydellisten seikkojen tai muun lainsäädännön vuoksi estettä.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi tuonti- tai vientitarkastuksen suorittavalle viranomaiselle mahdollisuus tuojan tai viejän kustannuksella teettää ne toimenpiteet, joita tuoja tai viejä ei ole suorittanut.

61 §. Pykälässä asetettaisiin kunnalle velvollisuus järjestää laitosten valvonta siten, että ETA-sopimuksen tai ETA:n ulkopuolisen ostajavaltion edellyttäessä laitosta valvoo ja vientiin tarvittavat kaupalliset asiakirjat hyväksyy tai terveystodistukset antaa eläinlääkäri, joka on virkasuhteessa joko kuntaan tai kuntayhtymään, sen mukaan, kumpi kunnassa huolehtii ehdotetun lain mukaisesta valvonnasta. Kunnat ja kuntayhtymät voisivat 11 §:n 2 momentin nojalla sopia, että tehtävän hoitaa johonkin muuhun kuntaan tai kuntayhtymään virkasuhteessa oleva eläinlääkäri. Tarkoituksena on näin varmistaa ETA-sopimuksen toteuttaminen ja se, että laitoksen vientimahdollisuuksien varmistamiseksi laitoksen viranomaisvalvonta on järjestetty ostajamaan edellyttämällä tavalla.

Jos vientiin ei tarvita terveystodistusta, vaan kaupallinen asiakirja riittää, voi tämän antaa muukin laitosta valvova viranomainen kuin eläinlääkäri.

Laboratoriot

62 §. Pykälä sisältäisi ETA-sopimuksen mukaisia kansallisia vertailulaboratorioita ja eh-

dotetun lain mukaisia tutkimuksia tekevien laboratoriodien hyväksymistä koskevan säännöksen.

Virka-apu

63 §. Pykälä sisältäisi poliisin ja tulliviranomaisten virka-apua koskevan säännöksen.

Muut kansainväliset sopimukset

64 §. Suomen mahdollinen jäsenyys EU:ssa aiheuttaisi sen, että ehdotettua lakia olisi varsin pian sen antamisen jälkeen muutettava siten, että ETA-sopimuksen ja ETA:n sijasta asianomaisissa lainkohdissa olisi viitattava Euroopan unioniin. Lihan ja lihatuotteiden elintarvikehygieniää koskeva EU:n lainsäädäntö sisältyy kuitenkin jo ETA-sopimukseen, jolloin ehdotettua lakia ei olisi tarpeen muuttaa muilta kuin ETA-viittauksia koskevilta osin. Viittausiakaan varten ei olisi tarpeen tehdä erillistä lainmuutosta, jos pykälään otettaisiin säännös siitä, että mitä ehdotetussa laissa säädetään ETA-sopimuksesta tai ETA:sta, koskee vastavasti Suomea sitovia muita kansainvälisiä sopimuksia ja kyseisten sopimusten jäsenvaltioita.

Asetuksenantovaltuus

65 §. Ehdotetun lain 2 §:n 2 momentin mukaan asetuksella säädettäisiin ehdotetun lain soveltamisesta muiden eläinten kuin kotieläiminä pidettävien nauta- ja kavioiden sekä sian, lampaan ja vuohen lihaan ja näiden lihasta saataviin lihatuotteisiin. ETA-sopimuksen edellyttäessä voitaisiin asetuksella poiketa laitoksille, teuraseläinten käsittelylle sekä lihan ja lihatuotteiden elintarvikehygieniselle laadulle ja niiden käsittelylle asetetuista vaatimuksista. Tämä mahdollisuus olisi tarpeen siksi, että esimerkiksi siipikarjan, poron, tarhatun riistan ja luonnonvaraisen riistan lihaa koskevien direktiivien säännökset poikkeavat huomattavastikin kotieläinten lihan tarkastusta koskevien direktiivien vaatimuksista.

Ehdotetun lain 2 §:n 2 momentissa säädetyn poikkeusmahdollisuuden lisäksi tulisi ehdotetun lain säännöksistä lisäksi voida poiketa poronlihan ja luonnonvaraisen riistan lihan osalta eräissä hallinnon järjestämistä ja siipi-

karjanlihan osalta lihan tuottajan velvoitteita koskevissa kohdin. Tätä varten tulisi olla vielä erillinen asetuksenantovaltuutus.

Tarkoituksena on, että lääninhallitukset järjestäisivät edelleen kokonaisuudessaan poronlihan tarkastuksen. Järjestämisvelvoite koskisi myös poronlihan tarkastamista teurastuspaikoissa, mikä ehdotetun lain mukaan olisi muutoin kunnan tehtävänä. Teurastuspaikoissa tarkastettavan poronlihan määrä on varsin pieni, jolloin tehtävän jakaminen valtion ja kuntien kesken ei ole tarpeen. Lääninhallitus hyväksyisi poroteurastamot ja porojen teurastuspaikat sekä järjestäisi niissä lihan tarkastuksen ja valvonnan.

Ehdotetun lain mukaisesta yleisestä järjestelmästä tulisi voida poiketa myös poronlihan tarkastuksesta perittävän maksun osalta. Poronlihan tarkastuksesta perittävä maksu olisi tarkoituksenmukaisinta periä edelleen laitoksen sijasta tarkastusta pyytäneeltä elinkeinonharjoittajalta, lähinnä palikunnalta.

Luonnonvaraisen riistan osalta kunnan tulisi hyväksyä myös riistateurastamot, järjestää niissä suoritettava lihan tarkastus sekä valvoa niitä silloin, kun eläimiä ei teurasteta eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen hyväksymissä teurastamoissa.

Siipikarjanlihadirektiivi asettaa myös teurastettavaksi kasvatettavan siipikarjan pitoon kohdistuvia vaatimuksia. Nämä vaatimukset koskevat muun muassa siipikarjatilojen tarkastuksia sekä siipikarjan lääkityksestä ja ruokinnasta pidettävää kirjanpitoa. Näistä seikoista olisi tarkoituksenmukaisinta säätää asetuksella samoin kuin siipikarjanlihan tarkastamista koskevista muista vaatimuksista.

66 §. Pykälän mukainen asetuksenantovaltuus ja mahdollisuus antaa maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä asetusta tarkentavia määräyksiä koskisivat lain täytäntöönpanon edellyttämiä hallinnollisia ja menettelyllisiä säännöksiä. Pykälän perusteella ei voisi antaa kuntia koskevia säännöksiä.

8 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Voimaantulosäännökset

67 ja 68 §. Ehdotettu laki liittyy ETA-sopimuksen voimaantuloon. ETA-sopimuksen mukaan sopimuksen eläinlääkintämääräykset

tulevat voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1994. Ehdotettu laki tulisi voimaan samana päivänä.

Ehdotetulla lailla kumottaisiin lihan tarkastuslaki siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen. Lihantarkastuslain nojalla annetut maa- ja metsätalousministeriön tai sen eläinlääkintä- ja elintarvikeosaston antamat määräykset jäisivät kuitenkin voimaan, kunnes ne asianomaisessa järjestyksessä muutetaan tai kumotaan.

Siirtymäsäännökset

69—72 §. Ennen ehdotetun lain voimaantuloa vireille saatetut asiat käsiteltäisiin ennen ehdotetun lain voimaantuloa sovellettujen säännösten, eli lihan tarkastuslain ja terveydenhoitolain, mukaisesti. Ehdotetun lain voimaantulon jälkeen ratkaisematta olevat laitosten hyväksymishakemukset käsittelee kuitenkin se viranomainen, jolle laitoksen hyväksyminen ehdotetun lain nojalla kuuluisi. Laitosten hyväksymishakemusten osalta laitos voisi myös pyytää, että hakemus käsiteltäisiin ehdotetun lain mukaisesti. Tällöin laitos välttyisi siltä, että se tulisi vielä erikseen hyväksyttäväksi ehdotetun lain nojalla.

Kaikki laitokset tulisi saattaa ehdotetun lain vaatimukset täyttäväksi asetuksella säädettävän ajan kuluessa. Siirtymäkausi asetettaisiin ETA-sopimuksen mukaisesti. Direktiiveihin sisältyvien siirtymäkausi soveltamisesta EFTA-valtioissa sovitaan osittain ETA:n lisäpöytäkirjassa. Lisäpöytäkirjaa ei ole tätä esitystä annettaessa vielä lopullisesti hyväksytty.

Nykyisin toiminnassa olevat laitokset on hyväksytty joko lihan tarkastuslain nojalla tai terveydenhoitolain nojalla. Koska niillä jo on viranomaisen hyväksyntä, ehdotetaan, että eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen ja vastaavasti kunnan valvontaviranomaisen tulisi ilman eri hakemusta todeta laitos myös ehdotetun lain mukaan hyväksytyksi, jos laitos täyttää tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten vaatimukset. Tällöin eri hyväksymistä ei tarvitsisi erikseen hakea.

Maahantuotujen lihan ja lihatuotteiden tarkastajiksi ennen ehdotetun lain voimaantuloa hyväksytyt eläinlääkärit voisivat edelleen jat-

kaa kyseisessä tehtävässään, ellei eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos toisin määräisi.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Asetuksella säädettäisiin ehdotetun lain soveltamisesta siipikarjan, poron, tarhatun riistan ja luonnonvaraisen riistan lihaan ja näistä saataviin lihatuotteisiin. Asetuksella annettaisiin myös tarkempia valtion lihan tarkastushenkilökuntaa koskevia säännöksiä.

Maa- ja metsätalousministeriö antaisi ehdotetun lain 56 §:n nojalla tarkemmat lihaa ja lihatuotteita koskevien direktiivien täytäntöönpanemiseksi tarvittavat määräykset. Määräykset koskisivat muun muassa laitoksille ja niiden omavalvontajärjestelmille asetettavia vaatimuksia, lihan tarkastusta ja lihan arvosteluperusteita sekä viranomaisvalvontaa. Maa- ja metsätalousministeriö antaisi määräykset myös laitosten hyväksymis- ja rekisteröintimenettelystä sekä lihaa ja lihatuotteita koskevista terveystarkennuksista ja -todistuksista. Ministeriö asettaisi myös lihaa ja lihatuotteita koskevat elintarvikehygieniset vaatimukset ja vieraiden aineiden raja-arvot.

Ehdotetun lain johdosta tulee lihan tarkastuslain ja elintarvikelain nojalla annettua lihaasetusta (898/88) tarkistaa siten, että siitä poistetaan ehdotetun lain kanssa päällekkäiset säännökset.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1994.

Laitoksia koskisi erityinen siirtymäkausi, jonka kuluessa ne olisi saatettava ehdotetun lain vaatimukset täyttäväksi. Siirtymäkaudesta säädettäisiin asetuksella, koska siirtymäkausi-järjestelyt ovat osittain sidoksissa ETA-sopimuksen lisäpöytäkirjaan.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lihahygienialaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

Lain tarkoitus ja soveltamisala

1 §

Tämän lain tarkoituksena on turvata elintarvikkeeksi käytettävien lihan ja lihatuotteiden elintarvikehygieeninen laatu.

2 §

Tätä lakia sovelletaan:

1) kotieläiminä pidettävien nauta- ja kavioiden sekä sian, lampaan ja vuohen lihan tarkastukseen ja siihen liittyvään valvontaan; sekä

2) sellaisten lihatuotteiden, joiden valmistamisessa on käytetty 1 kohdassa mainittujen eläinten lihaa, vähittäismyyntiä edeltävään valmistus- ja käsittelyhygieniaan ja siihen liittyvään valvontaan.

Asetuksella voidaan säätää tämän lain soveltamisesta muiden kuin 1 momentin 1 kohdassa mainittujen eläinten lihaan ja tällaisesta lihasta saatuihin lihatuotteisiin. Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen (ETA-sopimus) niin edellyttäessä voidaan asetuksella tällöin antaa 3, 13—22 ja 24 §:n säännöksistä poikkeavia säännöksiä.

3 §

Tämä laki ei koske lihan tuottajan yksityistaloudessa käytettävää lihaa.

4 §

Tämä laki ei lihentarkastuspakkoa lukuun ottamatta koske lihan eikä lihatuotteiden vähittäismyyntiä.

Maa- ja metsätalousministeriö voi kuitenkin 1 momentin estämättä antaa lihan ja lihatuotteiden kaupanpidon alueellisia rajoituksia:

1) pienimuotoisista laitoksista peräisin olevien lihan ja lihatuotteiden osalta; ja

2) hätäteurastettujen eläinten lihan sekä mahdollisesti hyväksytyn lihan ja tällaisesta lihasta valmistettujen lihatuotteiden osalta.

5 §

Tämä laki ei lihentarkastuspakkoa lukuun ottamatta koske lihan eikä lihatuotteiden käsittelyä:

1) yksityistalouksissa;

2) vähittäismyyntitilojen yhteydessä, silloin kun liha tai lihatuotteet myydään kyseisistä myyntitiloista suoraan kuluttajalle; eikä

3) suurtalouksissa, silloin kun liha tai lihatuotteet myydään tai tarjoillaan suoraan lopulliselle käyttäjälle.

Tätä lakia ei sovelleta lihan eikä lihatuotteiden kuljetukseen tukkukaupasta.

Suhde eräisiin säädöksiin ja määritelmät

6 §

Laitoksissa käytettävän veden laadusta säädetään terveydenhoitolaissa (469/65). Laitosten henkilökunnan terveydentilaa koskevista vaatimuksista säädetään tartuntatautilaissa (583/86).

Siltä osin kuin tästä laista ei muuta johdu, on elintarvikkeista ja elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvista tarvikkeista voimassa mitä niistä säädetään elintarvikelaissa (526/41).

Eläintautien vastustamisesta ja ennalta ehkäisemisestä säädetään eläintautilaissa (55/80). Teuraseläinten kuljetuksessa, käsittelyssä ja teurastuksessa noudatettavista eläinsuojeluväitteistä säädetään eläinsuojelulaissa (91/71).

Eläinten lääkitsemisestä johtuvasta terveyshaittojen ehkäisemisestä säädetään eläinten lääkitsemisestä annetussa laissa (402/90).

7 §

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *lihalla* kaikkia elintarvikkeeksi soveltuvia eläimen osia;

2) *lihatuotteella* joko kokonaan tai osittain lihasta valmistettuja, elintarvikkeeksi tarkoitettuja tuotteita; maa- ja metsätalousministeriö määrittelee Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen mukaisesti tarkemmin sen, mitkä tuotteet ovat lihatuotteita;

3) *laitoksella*:

a) teurastamoa;

b) lihankäsittelylaitosta, jolla tarkoitetaan leikkaamoa sekä jauhelihaa, alle 100 gramman painoisia lihapaloja tai raakalihavalmisteita käsittelevää laitosta;

c) lihaa ja lihatuotteita käsittelevää muuta yksikköä; sekä

d) pienimuotoista laitosta, jolla tarkoitetaan teurastuspaikkaa tai muuta laitosta, jossa teu-

rastettujen eläinten taikka käsiteltyjen lihan tai lihatuotteiden viikoittainen ja vuosittainen määrä ei ylitä maa- ja metsätalousministeriön vahvistamaa enimmäismäärää;

4) *laitoksen valvojalla* valtion tarkastuseläinlääkäriä sekä tämän lain mukaista valvontaa ja tarkastusta laitoksissa suorittavaa kunnan viranhaltijaa; ja

5) *valvontaviranomaisella* maa- ja metsätalousministeriötä, eläinlääkintä- ja elintarvikelaitosta, lääninhallitusta, tulliviranomaisia, 11 §:n 1 momentissa tarkoitettua kunnan valvontaviranomaista ja laitoksen valvojia.

Mitä tässä laissa säädetään laitoksesta koskee vastaavasti pienimuotoisia laitoksia, jollei kyseisessä säännöksessä erikseen toisin säädetä.

2 luku

Viranomaiset

Yleinen toimeenpano

8 §

Tämän lain valtakunnallisesta toimeenpanosta huolehtii maa- ja metsätalousministeriö.

Valvonnan johto ja toteutus

9 §

Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos johtaa tämän lain noudattamisen valvontaa.

10 §

Läänin alueella tämän lain mukaisen valvonnan ja tarkastuksen johto kuuluu lääninhallitukselle.

11 §

Tämän lain mukaan kunnan tehtävänä olevan toiminnan toteuttamisesta huolehtii kunnan määräämä lautakunta tai muu monijäseninen toimielin, jota jäljempänä tässä laissa kutsutaan kunnan valvontaviranomaiseksi. Kunnanvaltuusto voi päättää, että toimielin voi siirtää päätösvaltaansa alaiselleen viranhaltijalle.

Kunnat ja kuntayhtymät voivat sopia, että kunnan tai kuntayhtymän eläinlääkärille tässä laissa säädetty tehtävä annetaan toiseen kuntaan tai kuntayhtymään virkasuhteessa olevan eläinlääkärin hoidettavaksi virkavastuulla.

12 §

Teurastamossa ja sen yhteydessä olevassa laitoksessa suoritettavaa tämän lain mukaista valvontaa ja tarkastusta varten on valtion palveluksessa virkasuhteisia tarkastuseläinlääkäreitä ja työsopimussuhteisia tarkastusapulaisia.

Valtion tehtävänä olevan laitosten valvonnan ja lihan tarkastuksen järjestämisestä säädetään tarkemmin asetuksella.

3 luku

Laitoksille ja niiden toiminnalle asetettavat vaatimukset

Laitoksen hyväksyminen ja laitoksille asetettavat vaatimukset

13 §

Laitos on hyväksyttävä ennen sen käyttöönottoa uutena ja ennen kuin laitoksen toimintaa jatketaan laitoksessa tehtyjen oleellisten muutosten jälkeen. Laitos hyväksytään, jos se täyttää tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten vaatimukset. Teurastuspaikkojen ja pienimuotoisten leikkaamojen osalta laitoksen on kuitenkin saatava myös EFTA:n valvontaviranomaisen hyväksyntä.

Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos hyväksyy teurastamot ja niiden yhteydessä olevat laitokset. Kunnan valvontaviranomainen hyväksyy muut laitokset. Hyväksymistä on haettava.

Teurastuspaikkojen ja pienimuotoisten leikkaamojen osalta tarvittavaa EFTA:n valvontaviranomaisen hyväksymistä koskeva hakemus toimitetaan kunnan valvontaviranomaiselle. Kunnan valvontaviranomainen tarkastaa hakemuksen maa- ja metsätalousministeriön määrämällä tavalla ja lähettää hakemuksen eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselle edelleen EFTA:n valvontaviranomaiselle toimitettavaksi. Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos ilmoittaa laitokselle ja kunnan valvontaviranomaiselle EFTA:n valvontaviranomaisen päätöksestä. Jos EFTA:n valvontaviranomainen on hyväksynyt laitoksen jo ennen laitoksen valmistumista, on kunnan valvontaviranomaisen laitoksen valmistumisen jälkeen tarkastettava laitos ja jos laitos täyttää tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten vaatimukset, hyväksyttävä se käyttöön.

Laitoksen on ilmoitettava toimintansa lopettamisesta eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselle

tai kunnan valvontaviranomaiselle, sen mukaan kumpi laitoksen on hyväksynyt.

14 §

Laitoksen ja sen toiminnan sekä toimintaympäristön on oltava sellaisia, ettei laitoksessa käsiteltyjen lihan ja lihatuotteiden elintarvikehygieeninen laatu heikkene ja että valmistetut lihatuotteet ovat elintarvikehygieeniseltä laadultaan hyviä.

15 §

Laitoksen on huolehdittava siitä, että siellä estetään elintarvikehygieenisten epäkohtien syntyminen. Tässä tarkoituksessa laitoksen on kustannuksellaan laadittava ja toteutettava laitosta valvovan valtion tarkastuseläinlääkärin tai kunnan valvontaviranomaisen hyväksymä valvontajärjestelmä (*omavalvontajärjestelmä*). Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen tehtävänä on avustaa edellä mainittuja viranomaisia omavalvontajärjestelmän hyväksymisessä, jos kyseiset viranomaiset tätä pyytävät.

Laitoksen on huolehdittava siitä, että omavalvonnassa saadut tulokset ovat laitoksen valvojan käytettävissä. Laitoksen on välittömästi ilmoitettava laitoksen valvojalle omavalvonnassa esille tulleet 1 momentissa tarkoitetut epäkohdat. Laitoksen on poistettava markkinoilta sellaiset laitoksesta toimitetut liha ja lihatuotteet, jotka voivat aiheuttaa vakavaa haittaa ihmisen terveydelle.

16 §

Laitoksen hyväksyvän viranomaisen on mahdollisuuksien mukaan annettava pyydettyä neuvoja, jotka ovat tarpeen laitoksen saamiseksi tämän lain ja sen nojalla annettujen määräysten mukaiseksi.

17 §

Laitoksen on kustannuksellaan pidettävä kirjaa laitoksessa teurastetuista eläimistä ja niiden sairastavuustiedoista, lihan tarkastuksen tuloksista sekä laitokseen tuoduista ja laitoksesta viedyistä lihasta ja lihatuotteista. Kirjanpidosta on ilmentävä, mistä teuraseläin, liha tai lihatuote on laitokseen tuotu. Kirjanpidosta on ilmentävä myös laitoksesta toimitetun lihan ja lihatuotteen määränpää.

Teurastamon ja teurastuspaikan on kustan-

nuksellaan ilmoitettava lihan tuottajalle lihan tarkastuksen yhteydessä kerätty, teurastettuja eläimiä koskevat tiedot.

Teurastus ja teuraseläinten käsittely

18 §

Eläin teurastetaan teurastamossa tai teurastuspaikassa, jollei maa- ja metsätalousministeriö hätäteurastuksen osalta muuta määrää.

Eläimiä on käsiteltävä teurastamossa ja teurastuspaikassa sekä niihin kuljettaessa siten, että eläimistä saadaan mahdollisimman hyvälaatuista lihaa. Eläin on teurastettava siten, että siitä saatavan lihan laatu säilyy hyvänä.

Eläimen alkuperä on voitava tarvittaessa selvittää.

19 §

Läänineläinlääkärillä sekä lääninhallituksen ja eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen määräämällä eläinlääkärillä on oikeus muiden vieraiden aineiden kuin lääkkeitä esiintymisen selvittämiseksi ottaa korvauksetta tarvittavia näytteitä eläintenpitoyksikön eläimistä sekä eläintiloista ja rehuista. Heillä on oikeus tätä varten päästä tiloihin, joissa eläimiä pidetään.

Eläimen omistaja tai haltija on velvollinen avustamaan näytteiden ottamisessa ja antamaan näytteiden ottamista ja tutkimusta varten tarvittavat tiedot. Tutkimustulokset on ilmoitettava eläimen omistajalle tai haltijalle.

20 §

Eläimen omistajan tai haltijan on eläimen teurastettavaksi toimittaessaan kirjallisesti ilmoitettava teurastamolle tai teurastuspaikalle seuraavat tiedot:

1) tieto eläimen sairaudesta ja eläimestä saatavan lihan laatuun mahdollisesti haitallisesti vaikuttavasta muusta seikasta;

2) lääkityn eläimen osalta eläinten lääkitsemisestä annetun lain 6 §:n mukainen tieto; ja

3) tieto lihan tarkastuksen yhteydessä tai muussa tutkimuksessa saman eläintenpitoyksikön muusta eläimestä aikaisemmin todetusta vieraasta aineesta.

Teurastamon tai teurastuspaikan on välitettävä 1 momentissa tarkoitettu tieto edelleen lihan tarkastuksen suorittavalle eläinlääkärille.

Jos eläin tarkastetaan elävänä muualla kuin teurastamossa tai teurastuspaikassa, on eläin-

men omistajan tai haltijan ilmoitettava 1 momentissa tarkoitettut tiedot tarkastavalle eläinlääkärille.

Lihan ja lihatuotteiden elintarvikehygieeniselle laadulle sekä niiden käsittelylle, kuljetukselle ja merkitsemiselle asetettavat yleiset vaatimukset

21 §

Lihan ja lihatuotteiden on oltava käyttötarkoitukseensa sopivia eikä niissä saa olla ihmisen terveydelle haitallisia ominaisuuksia. Lihatuotteiden valmistuksessa käytettävän lihan on oltava lihantarkastuksessa hyväksyttyä ja muutoinkin elintarvikkeeksi kelvollista.

Elintarvikkeeksi tarkoitettua lihaa ja lihatuotteita saa käsitellä vain hyväksytyssä laitoksessa. Lihatuotteet on valmistettava hyvää valmistustapaa noudattaen.

Liha ja lihatuotteet on käsiteltävä ja kuljettava siten, että niiden elintarvikehygieeninen laatu säilyy hyvänä.

22 §

Liha on lihantarkastuksen ja leikkaamisen sekä lihatuotteet valmistuksen yhteydessä merkittävä.

Lihan ja lihatuotteiden merkitsemisessä käytettävät leimasimet ja sinetit säilytetään laitoksessa laitoksen valvojan hallussa. Vain laitoksen valvoja saa tilata laitokseen lihan ja lihatuotteiden merkitsemisessä käytettävät leimasimet ja sinetit. Hän valvoo leimasimien ja sinettien käytön lisäksi myös terveystarkinnalla varustettujen etikettien ja kääreiden käyttöä.

4 luku

Lihantarkastus ja laitosten valvonta

Lihantarkastus

23 §

Elintarvikkeeksi tarkoitettu liha on tarkastettava siten kuin tässä laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään.

Asetuksella voidaan säätää poikkeuksia lihantarkastuspakosta. Asetuksella voidaan tällöin säätää myös siitä, miltä osin tätä lakia sovelletaan kyseiseen lihantarkastuspakon ulkopuolelle jäävään lihaan.

24 §

Lihantarkastus suoritetaan teurastamossa tai

teurastuspaikassa, jollei maa- ja metsätalousministeriö lihantarkastukseen sisältyvän eläimen elävänä tarkastuksen osalta muuta määrää.

Teurastamossa lihantarkastuksen suorittaa valtion tarkastuseläinlääkäri. Teurastuspaikassa lihantarkastuksen suorittaa kunnan viranhaltijana oleva laillistettu eläinlääkäri, jota jäljempänä kutsutaan kunnan tarkastuseläinlääkäriksi.

Kunnan tehtävänä on järjestää lihantarkastukseen liittyvä eläimen elävänä tarkastaminen, jos tarkastus suoritetaan 1 momentin nojalla annetun määräyksen mukaisesti muualla kuin teurastamossa tai teurastuspaikassa. Tarkastuksen suorittaa kunnan tarkastuseläinlääkäri.

25 §

Lihantarkastuksen teurastamossa tai teurastuspaikassa suorittavan eläinlääkärin on tarvittaessa huolehdittava myös eläintautilaissa ja eläinsuojelulaissa sekä niiden nojalla annetuissa säännöksissä ja määräyksissä tarkastuseläinlääkärille säädettyjen tai määrättyjen tehtävien hoitamisesta.

Laitosten valvonta

26 §

Teurastamoa ja sen yhteydessä olevaa laitosta valvoo valtion tarkastuseläinlääkäri. Muita laitoksia valvoo kunnan tehtävään määräämä kunnan viranhaltija. Kunnan tehtävänä oleva valvonta on järjestettävä siten, että teurastuspaikkoja, lihankäsittelylaitoksia ja kylmävarastoja valvoo kunnan viranhaltijana oleva laillistettu eläinlääkäri.

27 §

Lihantarkastuksessa ja laitosten valvonnassa voidaan 24 ja 26 §:ssä tarkoitettun virkaeläinlääkärin apuna käyttää avustavaa henkilökuntaa.

28 §

Laitoksen on kustannuksellaan annettava tarkastuseläinlääkäreille ja laitosten valvojille sekä heitä avustavalle henkilökunnalle lihantarkastuksen suorittamista ja laitosten valvontaa varten tarpeelliset aputyövoima, muu apu, välineet sekä toimi- ja sosiaalililat.

Laitoksen on kustannuksellaan otettava valvontaa varten tarvittavat valvontaviranomaisten määräämät näytteet.

Silloin kun eläin tarkastetaan elävänä muu-

alla kuin teurastamossa tai teurastuspaikassa, on 1 momentissa mainittu velvollisuus sillä, joka esittää eläimen tarkastettavaksi.

Valvontaviranomaisten tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus sekä näytteen saanti- ja tutkimisoikeus

29 §

Valvontaviranomaisilla on oikeus saada tämän lain mukaista valvontaa varten tarpeelliset tiedot valtion ja kunnan viranomaisilta sekä elinkeinonharjoittajilta ja henkilöiltä, joita tämän lain velvoitteet koskevat.

Tiedonsaantioikeus koskee myös sellaisia valvontaa varten tarvittavia tietoja, jotka yksityistä liike- tai ammattitoimintaa tai yksityisen taloudellista asemaa taikka terveydentilaa koskevinä muutoin olisivat salassapidettavia.

30 §

Valvontaviranomaisilla on oikeus tehdä valvonnan edellyttämiä tarkastuksia ja tutkimuksia ja sitä varten päästä paikkoihin, joissa harjoitetaan tässä laissa tarkoitettua toimintaa.

Mitä 1 momentissa säädetään Suomen viranomaisten oikeudesta päästä tarkastettavaan laitokseen, koskee myös Euroopan talousalueesta tehdyssä sopimuksessa tarkoitettuja laitosten tarkastajia.

31 §

Valvontaviranomaisilla on oikeus ottaa korvauksetta valvontaa varten tarvittavassa tutkimuksessa tarvittava määrä näytteitä lihasta ja lihatuotteista niiden käsittelyn eri vaiheissa. Valvontaviranomaisilla on myös oikeus tarkastaa toiminnassa käytetyt laitteet, välineet ja tilat.

Näytteiden ottamisessa ja tutkimisessa noudatetaan mitä elintarvikelain (526/41) nojalla säädetään tai määrätään.

Lihantarkastuksen yhteydessä suoritettavasta näytteenotosta määrätään erikseen.

Määräykset ja kiellot

32 §

Jos laitos tai sen toiminta ei täytä tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vaatimuksia, on laitoksen valvojan kehotettava laitosta korjaamaan kyseiset epäkohdat. Laitosta valvova valtion tarkastuseläinlääkäri tai kunnan valvontaviranomai-

nen voi lisäksi antaa terveyshaittojen ehkäisemiseksi tarpeellisia määräyksiä ja kielloja.

33 §

Jos liha tai lihatuote taikka niiden käsittely tai kuljetus taikka näiden aikana vallinneet olosuhteet eivät täytä tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vaatimuksia, voi laitosta valvova valtion tarkastuseläinlääkäri tai kunnan valvontaviranomainen kieltää lihan tai lihatuotteen luovuttamisen elintarvikkeeksi ja niiden käyttämisen elintarvikkeen valmistukseen. Asianomainen viranomainen voi tällöin määrätä, miten kyseisen lihan tai lihatuotteen suhteen on meneteltävä. Määräys on pyrittävä antamaan sellaisena, että omaisuuden omistajan taloudellinen menetys jää mahdollisimman pieneksi.

Kiireellisissä tapauksissa laitosta valvova kunnan viranhaltija voi antaa 32 §:ssä sekä edellä 1 momentissa tarkoitetun määräyksen tai kiellon. Määräyksestä tai kiellosta on välittömästi ilmoitettava kunnan valvontaviranomaiselle.

34 §

Ennen 32 tai 33 §:ssä tarkoitetun päätöksen tekemistä viranomaisen on varattava elinkeinonharjoittajalle tai tämän edustajalle tilaisuus tulla kuulluksi. Kiireellisissä tapauksissa elinkeinonharjoittajalle tai tämän edustajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi vain, jos nämä ovat viivytyksettä tavattavissa. Päätöksestä on ilmoitettava elinkeinonharjoittajalle.

Uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka

35 §

Lääninhallitus voi asettaa valtion tarkastuseläinlääkäriin 32 tai 33 §:n nojalla antaman määräyksen tai kiellon tehosteeksi uhkasakon taikka teettämis- tai keskeyttämisuhan. Kunnan valvontaviranomaisella on vastaava oikeus antamansa tai laitosta valvojan kunnan viranhaltijan antaman määräyksen tai kiellon osalta.

Uhkasakkoa sekä teettämis- ja keskeyttämisuhkaa koskevassa asiassa sovelletaan muutoin, mitä uhkasakkolaissa (1113/90) säädetään.

Lihan tai lihatuotteen haltuunotto

36 §

Laitosta valvova valtion tarkastuseläinlääkä-

ri tai kunnan valvontaviranomainen voi ottaa lihan tai lihatuotteet haltuunsa, jos on syytä epäillä tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisen menettelyn aiheuttavan välitöntä vaaraa ihmisen terveydelle eikä 32, 33 tai 35 §:n mukaisia toimenpiteitä ole pidettävä riittävinä.

Kiireellisissä tapauksissa haltuunotto päätöksen voi tehdä laitosta valvova kunnan viranhaltija. Sen lisäksi, mitä haltuunotosta muutoin tässä laissa säädetään, noudatetaan kiireellisissä tapauksissa lisäksi 33 §:n 2 momentin säännöksiä.

37 §

Haltuunotto on suoritettava todistajan läsnä ollessa. Elinkeinonharjoittajan tai tämän edustajan kuulemisesta ennen haltuunotto päätöksen tekoa sekä päätöksen ilmoittamisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä 34 §:ssä säädetään. Sille, jolta omaisuus on otettu, on annettava todistus, josta ilmenee haltuun otetun omaisuuden määrä ja haltuunoton syy.

Haltuun otetusta omaisuudesta voidaan korvauksetta ottaa näytteitä tutkimuksia varten.

Haltuun otetun omaisuuden säilyttäminen ja käyttäminen

38 §

Haltuun otettu omaisuus voidaan tarvittaessa säilyttää asianomaisessa laitoksessa sopivalla tavalla merkittynä taikka sinetöidyssä tai muutoin merkityssä varastotilassa. Omaisuus on sen elintarvikehygieenisen laadun selvittämiseksi mahdollisesti tarvittavien tutkimusten ajan säilytettävä siten, että sen laatu säilyy mahdollisimman hyvänä.

Haltuunotto päätöksen tehnyt valtion tarkastuseläinlääkäri tai kunnan valvontaviranomainen päättää siitä, mihin tarkoitukseen elinkeinonharjoittajan on haltuunotettu omaisuus käytettävä tai myytävä. Päätös on tehtävä viipymättä haltuunoton jälkeen. Kiireellisissä tapauksissa edellä tarkoitetun päätöksen voi tehdä myös laitosta valvova kunnan viranhaltija 33 §:n 2 momentin ja 34 §:n säännöksiä noudattaen. Jos haltuun otetulle omaisuudelle on tarpeen tehdä sen elintarvikehygieenisen laadun selvittämiseksi tutkimuksia, on päätös tehtävä viipymättä tutkimustulosten selvittyä. Päätös on pyrittävä antamaan sellaisena, että omaisuuden omistajan taloudellinen menetys jää mahdollisimman pieneksi.

Haltuunotto päätöksessä voidaan asettaa

määräaika, minkä kuluessa elinkeinonharjoittajan on toteutettava valtion tarkastuseläinlääkärin tai kunnan valvontaviranomaisen määräämät toimenpiteet. Jos elinkeinonharjoittaja ei noudata määräaikaa, voidaan kyseiset toimenpiteet määrätä teettäväksi elinkeinonharjoittajan kustannuksella. Teettämisestä päättää lääninhallitus valtion tarkastuseläinlääkärin antaman määräyksen osalta ja kunnan valvontaviranomainen antamansa määräyksen osalta.

39 §

Jos esitutkintaviranomainen on pakkokeinolain (450/87) nojalla takavarikoinut laitoksesta lihaa tai lihatuotteita, saa esitutkintaviranomainen myydä omaisuuden vain laitosta valvovan valtion tarkastuseläinlääkärin tai kunnan valvontaviranomaisen hyväksymään tarkoitukseen. Valtion tarkastuseläinlääkäri tai kunnan valvontaviranomainen voi terveydellisten syiden vaatiessa määrätä, että omaisuus on myymisen sijasta hävitettävä.

40 §

Laitosta valvova valtion tarkastuseläinlääkäri tai kunnan valvontaviranomainen määrää siitä, miten haltuun otetun tai takavarikoidun lihan tai lihatuotteiden suhteen on meneteltävä, jos syytetä tämän lain rikkomisesta ei nosteta tai jollei tuomioistuin julista takavarikoitua omaisuutta valtiolle menetetyksi.

Haltuun otettu tai takavarikoitu omaisuus on tällöin määrättävä sellaisenaan omistajalle palautettavaksi, jos tähän ei ole terveydellistä estettä. Muussa tapauksessa omaisuus on luovutettava omistajalle tämän toimesta käytettäväksi tai myytäväksi laitosta valvovan valtion tarkastuseläinlääkärin tai kunnan valvontaviranomaisen hyväksymään tarkoitukseen. Päätöstä tehtäessä on pyrittävä siihen, että omaisuuden omistajan taloudellinen menetys jää mahdollisimman pieneksi.

Laitoksen hyväksynnän peruutus

41 §

Jos olosuhteet laitoksessa tai laitoksen toiminta eivät vastaa tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vaatimuksia eikä epäkohtia ole laitosta valvovan valtion tarkastuseläinlääkärin tai kunnan valvontaviranomaisen kehotuksesta huolimatta korjattu, on laitoksen hyväksyneen viranomai-

sen velvoitettava laitos määrääjassa korjaamaan puutteet. Jos terveydelliset seikat edellyttävät, voidaan laitoksen hyväksyminen peruuttaa väliaikaisesti kokonaan tai osittain asian käsittelyn ajaksi.

Jos korjauskehotusta ei noudateta, on laitoksen hyväksyneen viranomaisen peruutettava laitokselle antamansa hyväksyminen.

Kunnan valvontaviranomaisen on eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen kehotuksesta ryhdyttävä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuihin toimenpiteisiin.

Laitoksessa käytettävää vettä ja laitoksen henkilökunnan terveydentilaa koskevien säännösten valvominen

42 §

Tämän lain mukaiset valvontaviranomaiset varmistavat, että laitoksessa käytettävä vesi ja siellä lihaa ja lihatuotteita käsittelevän henkilökunnan terveydentila täyttävät terveydenhoitolaissa ja tartuntatautilaissa sekä niiden nojalla asetetut vaatimukset.

Mitä tässä luvussa säädetään tämän lain mukaisista vaatimuksista, koskee laitoksessa käytettävän veden sekä laitoksessa lihaa tai lihatuotteita käsittelevän henkilökunnan terveydentilan osalta terveydenhoitolaissa ja tartuntatautilaissa sekä niiden nojalla asetettuja vaatimuksia.

5 luku

Muutoksenhaku

Muutoksenhaku valtion tarkastuseläinlääkärin päätökseen

43 §

Valtion tarkastuseläinlääkärin päätökseen haetaan muutosta valittamalla lääninoikeuteen 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Lihantarkastuspäätös on annettava kirjallisena vain, jos lihan omistaja, haltija tai tuottaja sitä pyytää. Päätöksessä on tällöin ilmoitettava päätöksen perustelut ja siihen on liitettävä valitusosoitus.

Lihantarkastuspäätöksen osalta saavat muu-

tosta hakea lihan omistaja, haltija ja tuottaja. Lihantarkastuspäätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava.

Muutoksenhaku kunnan viranomaisen päätökseen

44 §

Kunnan viranhaltijan tämän lain nojalla antamaan päätökseen ei saa valittamalla hakea muutosta. Päätökseen tyytymättömällä on oikeus saattaa päätös 11 §:n 1 momentissa tarkoitettun lautakunnan tai toimielimen käsiteltäväksi. Tätä koskeva oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta. Päätökseen on liitettävä ohjeet sen saattamiseksi toimielimen käsiteltäväksi.

Edellä 11 §:n 1 momentissa tarkoitettun kunnan lautakunnan tai toimielimen tämän lain nojalla antamaan päätökseen haetaan muutosta muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) säädettyssä järjestyksessä valittamalla lääninoikeuteen 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Sen estämättä, mitä 1 ja 2 momenteissa säädetään, noudatetaan kunnan tarkastuseläinlääkärin antaman lihentarkastuspäätöksen ja sitä koskevan muutoksenhaun osalta 43 §:n säännöksiä. Jos eläin on tarkastettu elävänä muualla kuin teurastamossa tai teurastuspaikassa on eläimen elävänä tarkastamista koskeva päätös kuitenkin aina annettava kirjallisena.

Muutoksenhaku muun viranomaisen päätökseen

45 §

Lääninhallituksen ja eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen tämän lain nojalla antamaan päätökseen haetaan muutosta muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa säädettyssä järjestyksessä valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Tuontitarkastuksen suorittaneen tulliviranomaisen päätökseen haetaan muutosta valittamalla siten kuin siitä erikseen säädetään.

Täytäntöönpano

46 §

Tämän lain 32, 33, 35, 36, 38—41, 43—45 ja

60 §:n nojalla tehtävässä päätöksessä voidaan määrätä, että päätöstä on noudatettava, ennen kuin se on saanut lainvoiman tai ennen kuin oikaisuvaatimus on käsitelty, jollei valitusviranomainen tai vastaavasti oikaisuvaatimuksen käsittelevä viranomainen toisin määrää. Valitus ja oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisinä.

6 luku

Rangaistussäännökset

Rangaistussäännökset

47 §

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) käyttää elintarvikkeeksi taikka käsittelee, kuljettaa, tuo maahan tai vie maasta lihaa tai lihatuotteita tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesti,

2) harjoittaa tämän lain mukaista toimintaa sellaisessa laitoksessa, jota ei ole tämän lain mukaisesti hyväksytty taikka jonka hyväksyntä on väliaikaisesti tai kokonaan peruutettu, tai ilman hyväksyntää omavalvontajärjestelmää,

3) rikkoo viranomaisen tämän lain nojalla antamaa määräystä, kieltoa tai haltuunotto-päätöstä,

4) laitoksen valvojan huomautuksesta huolimatta laiminlyö 17 §:ssä tarkoitetun kirjanpidon pitämisen taikka tietojen ilmoittamisen tai 20 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tekemisen taikka

5) harjoittaa muuta kuin 1-4 kohdassa mainittua, tässä laissa tarkoitettua toimintaa tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesti,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *lihahygienialain rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Valvontaviranomaiset voivat jättää esitutkin-taviranomaiselle ilmoittamatta rikkomuksen, jota kokonaisuuden kannalta on pidettävä il-meisen vähäisenä.

Sitä, joka rikkoo tämän lain nojalla määrättyä, uhkasakolla tehostettua kieltoa tai velvoitetta, ei voida tuomita rangaistukseen samasta teosta.

48 §

Joka tahallaan rikkoo 53 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden, on tuomittava, jollei muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistus-

ta, *lihahygienialaissa säädetyn salassapitovelvol-lisuuden rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa rikoksesta syytettä, ellei asianomistaja ole ilmoittanut sitä syytteeseen pantavaksi.

Virkamiehen ja julkisyhteisön työntekijän salassapitovelvollisuuden rikkomiseen sovelletaan kuitenkin rikoslain 40 luvun 5 §:n säännöksiä.

Menettämisseuraamus

49 §

Vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä käsitelty, kuljetettu, maahan tuotu, maasta viety tai myytävänä pidetty liha tai lihatuote taikka niiden arvo voidaan tuomita kokonaan tai osaksi valtiolle menetetyksi.

Edellä 47 ja 48 §:ssä tarkoitettujen rikosten tuottaman taloudellisen hyödyn ja rikosten tekemiseen käytetyn esineen tai muun omaisuuden tuomitsemisessa valtiolle menetetyksi noudatetaan, mitä rikoslain 2 luvun 16 §:ssä säädetään.

7 luku

Erinäiset säännökset

Maksut

50 §

Valtion tehtävänä tämän lain mukaan olevasta lihintarkastuksesta, laitoksen valvonnasta ja näiden edellyttämistä tutkimuksista sekä laitosten ja niiden omavalvontajärjestelmien hyväksymisestä saadaan periä laitokselta valtiolle maksu. Maksu voidaan periä myös laitosten rakentamissuunnitelmia koskevasta tavanomaista laajemmasta neuvonnasta. Maksujen määräämisessä noudatetaan mitä valtion maksuperustelaisissa (150/92) säädetään, jollei Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu.

51 §

Kunta voi periä laitokselta maksun seuraavien tämän lain mukaisten tehtäviensä suorittamisesta:

1) laitoksen ja sen omavalvontajärjestelmän hyväksyminen sekä EFTA:n valvontaviranomaiselle toimitettavien hakemusiakirjojen tarkastaminen;

2) lihan tarkastus sekä siihen liittyvät tutkimukset ja valvonta;

3) lihan käsittelylaitosten ja kylmävarastojen valvonta siltä osin kuin valvonta ei ylitä maa- ja metsätalousministeriön 56 §:n nojalla antamien määräysten edellyttämää valvontaa;

4) Euroopan talousalueen ulkopuolelle lihaa ja lihatuotteita vievien laitosten valvonta siltä osin, kuin vienti ostajamaan vaatimuksesta edellyttää tavanomaista kattavampaa valvontaa; sekä

5) laitosten rakentamissuunnitelmia koskeva tavanomaista laajempi neuvonta.

Kunta voi periä eläimen tarkastettavaksi esittävältä maksun muualla kuin laitoksessa suoritettavasta lihan tarkastukseen liittyvästä eläimen elävänä tarkastamisesta.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettut maksut peritään kunnan hyväksymän taksan mukaisesti. Maksu saadaan määrätä enintään omakustannusarvon mukaiseksi. Maksut saadaan periä ilman tuomiota tai päätöstä siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosotto- toimin annetussa laissa (367/61) säädetään.

52 §

Tuonti- ja vientitarkastuksista perittävän maksun määräämisessä noudatetaan, mitä valtion maksuperustelaisissa säädetään, jollei Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu.

Salassapitovelvollisuus

53 §

Joka tämän lain noudattamista valvoessaan, valvontaan liittyvää tutkimustehtävää taikka muuta tehtävää tai 19 §:n mukaista tutkimusta suorittaessaan on saanut tietoja yksityisen tai yhteisön taloudellisesta asemasta, liike- tai ammattisalaisuudesta taikka yksityisen henkilökohtaisista oloista, ei saa ilman asianomaisten suostumusta ilmaista sivulliselle tai käyttää yksityiseksi hyödykseen näin saamiaan tietoja.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei estä tietojen ja asiakirjojen antamista:

1) valtion ja kunnan viranomaisille tämän lain mukaisten tehtävien suorittamista varten;

2) syyttäjä-, poliisi- tai tulliviranomaisille rikoksen selvittämistä varten;

3) muutoksenhakua tutkivalle viranomaiselle tämän lain mukaisessa asiassa; eikä

4) Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen edellyttämille ulkomaisille toimielimille ja tarkastajille kyseisen sopimuksen niin edellyttäessä.

Yksityisen henkilön terveydentilaa koskevien tietojen salassapidosta säädetään erikseen.

Laitosrekisteri

54 §

Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos pitää valtakunnallista rekisteriä kaikista hyväksytyistä laitoksista. Kunnan valvontaviranomainen pitää rekisteriä valvomistaan laitoksista. Rekistereihin voidaan tallentaa tämän lain noudattamisen valvonnan kannalta tarpeellisia tietoja.

Kunnan valvontaviranomaisen on ilmoitettava pitämästään rekisteristä eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselle laitoksen määräämät tiedot.

Valtionosuus

55 §

Kunnan tämän lain nojalla järjestämään toimintaan sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia (733/92), jollei lailla toisin säädetä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 6 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohtaa ei sovelleta tämän lain mukaiseen toimintaan.

Tarkemmat määräykset

56 §

Maa- ja metsätalousministeriö antaa tarvittaessa tarkemmat määräykset:

1) laitosten hyväksymisestä, laitoksille, niiden laitteille ja toiminnalle sekä toimintaympäristölle asetettavista elintarvikehygieenisistä vaatimuksista sekä laitoksen toiminnan ja omavalvonnan järjestämisestä ja siihen liittyvästä laitoksen henkilökunnan koulutuksesta;

2) laitosten tämän lain mukaisesta kirjanpito- ja ilmoitusvelvollisuudesta sekä teuraseläin-

mistä kerättävistä tiedoista ja niiden käsittelystä;

3) edellä 20 §:ssä säädetystä ilmoitusvelvollisuudesta;

4) eläinten tunnistamiseksi tarvittavista toimenpiteistä ja 19 §:ssä tarkoitettusta näytteenotosta;

5) teuraseläinten kuljetuksesta ja käsittelystä sekä teurastuksesta;

6) lihan tarkastuksesta, lihan arvostelusta ja lihan tarkastuksessa hyväksytyn ja hylätyn lihan käsittelystä ja säilytyksestä sekä näihin liittyvästä kirjanpidosta;

7) lihatuotteiden valmistukselle sekä lihan ja lihatuotteiden käsittelylle ja kuljetukselle asetettavista elintarvikehygieenisistä vaatimuksista;

8) laitosten valvonnasta ja laitoksissa käytettävistä pesu- ja desinfioimisaineista;

9) eläinlääkäriä lihan tarkastuksessa ja laitosten valvonnassa avustavan henkilökunnan kelpoisuusvaatimuksista;

10) lihan ja lihatuotteiden merkitsemisestä ja merkitsemisessä käytettävistä välineistä;

11) lihaa ja lihatuotteita seuraavista todistuksista ja muista asiakirjoista;

12) lihan ja lihatuotteiden elintarvikehygieenisestä laadusta sekä lihan vieraiden aineiden sallituista enimmäismääristä ja niiden valvonnasta; sekä

13) edellä 54 §:ssä tarkoitettujen rekisterin pitämisestä sekä siihen merkittävistä ja eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselle ilmoitettavista tiedoista.

Kunnan osalta voidaan 1 momentin 8 ja 9 kohdassa tarkoitettuja määräyksiä antaa vain siltä osin, kuin ne ovat tarpeen Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen täytäntöönpanemiseksi.

Maahantuonti ja maastavienti

57 §

Lihaa ja lihatuotteita saa tuoda maahan, jos ne täyttävät maa- ja metsätalousministeriön määräämät vaatimukset ja tuonnin yhteydessä esitetään ministeriön määräämät asiakirjat. Maa- ja metsätalousministeriö antaa lisäksi tarvittavat määräykset maahantuonnissa noudatettavasta tarkastusmenettelystä ja tuontitarkastuspaikoista.

Maa- ja metsätalousministeriö voi kieltää lihan tai lihatuotteiden maahantuonnin, jos siinä valtiossa, josta ne on tuotu tai josta ne

ovat peräisin, vallitsevat terveydelliset epäkohdat tätä edellyttävät.

Euroopan talousalueelta tuotavien lihan ja lihatuotteiden osalta maa- ja metsätalousministeriön on annettava 1 ja 2 momentissa tarkoitettut määräykset ja kiellot Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen mukaisesti.

58 §

Lihaa ja lihatuotteita saa viedä maasta, jos ne täyttävät tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten vaatimukset.

Euroopan talousalueelle vietävä vientierä on merkittävä maa- ja metsätalousministeriön Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen mukaisesti määräämällä tavalla ja erää on seurattava ministeriön mainitun sopimuksen mukaisesti määräämät vientiasiakirjat.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, on Euroopan talousalueen ulkopuolelle vietävien lihan ja lihatuotteiden täytettävä maa- ja metsätalousministeriön määräämässä laajuudessa tämän lain ja sen nojalla annettavien säännösten ja määräysten vaatimukset sekä lisäksi asianomaisen ostajamaan asettamat vaatimukset. Jos asianomainen ostajavaltio edellyttää erityistä vientilaitoshyväksyntää, on laitoksen haettava tätä hyväksyntää eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselta. Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos voi peruuttaa antamansa vientilaitoshyväksynnän, jos laitos ei enää täytä asianomaisen ostajavaltion asettamia vaatimuksia.

Maa- ja metsätalousministeriö antaa tarvittaessa tarkemmat määräykset vientitarkastusten järjestämisestä.

Tuonti- ja vientivalvontaa koskevat yleiset säännökset

59 §

Lihaa ja lihatuotteiden tuonti- ja vientivalvontaa suorittavat eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos sekä tulliviranomaiset.

Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen tehtävänä olevan lihan ja lihatuotteiden tarkastuksen voi suorittaa myös eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen valtuuttama laillistettu eläinlääkäri. Tarkastajaksi valtuutettu eläinlääkäri on tässä tehtävässään eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen ohjauksen ja valvonnan alainen ja toimii virkavastuulla. Tarkastajaksi valtuutetulla eläinlääkärillä on oikeus saada suoritta-

mastaan tarkastuksesta palkkiota ja matkakustannusten korvausta siten kuin siitä erikseen säädetään.

Tuojan on kustannuksellaan annettava tuontitarkastuksessa ja niihin liittyvässä näytteiden ottamisessa tarvittava apu.

60 §

Tuonti- ja vientitarkastuksessa hylätyt liha ja lihatuotteet on eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen tai tulliviranomaisen, sen mukaan kumpi tarkastuksen on suorittanut, määräyksen mukaisesti vietävä maasta, käytettävä tarkastuksen suorittaneen viranomaisen hyväksymään tarkoitukseen tai hävitettävä. Jollei terveydellisistä syistä tai muusta lainsäädännöstä muuta johdu, voi tuoja tai viejä valita, mihin edellä mainituista toimenpiteistä ryhdytään. Tuoja tai viejä vastaa toimenpiteiden toteuttamisesta ja niiden aiheuttamista kustannuksista.

Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos tai asianomainen tulliviranomainen voi tuojan tai viejän kustannuksella määrätä teetetäviksi ne toimenpiteet, joihin tuojan tai viejän on tuonti- tai vientitarkastuksessa hylätyn tavaran osalta ryhdyttävä ja jotka tuoja tai viejä on laiminlyönyt. Teettämisessä noudatetaan soveltuvin osin uhkasakkolain säännöksiä.

61 §

Kunnan on järjestettävä laitosten valvonta siten, että Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen tai Euroopan talousalueen ulkopuolisen ostajavaltion niin edellyttäessä laitosta valvoo ja vientiin tarvittavat asiakirjat antaa virkaeläinlääkäri.

Laboratoriot

62 §

Maa- ja metsätalousministeriö hyväksyy Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen mukaiset kansalliset vertailulaboratoriot lihan ja lihatuotteiden tutkimuksia varten ja määrää niiden tehtävät.

Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos hyväksyy vierasainetutkimuksia ja lihan tarkastukseen liittyviä mikrobiologisia tutkimuksia tekevät laboratoriot. Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos pitää hyväksymistään laboratorioista rekisteriä.

Virka-apu

63 §

Poliisi- ja tulliviranomaiset ovat velvollisia

tämän lain mukaisten valvontaviranomaisten pyynnöstä antamaan valvontaviranomaisille virka-apua tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaisten tehtävien suorittamisessa.

Muut kansainväliset sopimukset

64 §

Mitä tässä laissa säädetään Euroopan talousalueesta tehdystä sopimuksesta ja Euroopan talousalueesta, koskee soveltuvin osin Suomea sitovaa muuta kansainvälistä sopimusta ja sen jäsenvaltioita.

Asetuksenantovaltuus

65 §

Sen estämättä, mitä edellä tässä laissa säädetään voidaan 2 §:n 2 momentissa tarkoitettula asetuksella säätää:

1) että lääninhallitus hyväksyy poroteurastamot ja porojen teurastuspaikat sekä järjestää tämän lain mukaisen lihan tarkastuksen ja valvonnan poroteurastamoissa ja porojen teurastuspaikoissa;

2) että poroteurastamossa ja poron teurastuspaikassa suoritettua lihan tarkastuksesta sekä teurastamon ja teurastuspaikan valvonnasta peritään maksu lihan tarkastusta pyytäneeltä elinkeinonharjoittajalta;

3) että kunta hyväksyy luonnonvaraisen riistan teurastamot ja järjestää niissä lihan tarkastuksen ja valvonnan silloin, kun teurastusta ei suoriteta eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen hyväksymässä teurastamossa; sekä

4) siipikarjaa teurastettavaksi toimittavan tilan tarkastuksista ja siipikarjan kasvatukseen liittyvästä kirjanpitovelvollisuudesta.

66 §

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta voidaan antaa tarvittaessa asetuksella, ei kuitenkaan kunnan viranomaisia koskevasta menettelystä.

Asetuksella voidaan myös säätää, että maa- ja metsätalousministeriö voi antaa 1 momentissa tarkoitettua asetuksen soveltamisesta tarkempia määräyksiä.

8 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset*Voimaantulosäännökset*

67 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1994.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöön panemiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin.

68 §

Tällä lailla kumotaan 25 päivänä maaliskuuta 1960 annettu lihantarkastuslaki (160/60) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Lihantarkastuslain ja sen nojalla annettujen asetusten perusteella annetut maa- ja metsätalousministeriön ja sen eläinlääkintöosaston päätökset jäävät kuitenkin voimaan siihen saakka, kunnes ne muutetaan tai kumotaan.

Siirtymäsäännökset

69 §

Tämän lain voimaan tullessa vireillä olevat asiat käsitellään ennen tämän lain voimaantuloa sovellettujen säännösten mukaisesti. Laitosten hyväksymistä koskevan asian käsittelevä viranomainen määräytyy kuitenkin tämän lain mukaisesti. Laitoksen hyväksymistä koskevan asian osalta laitos voi pyytää, että lihantarkastuslain tai terveydenhoitolain mukaisen menettelyn sijasta laitos hyväksytään tämän lain säännösten mukaisesti.

70 §

Tämän lain voimaan tullessa toiminnassa

olevat laitokset on saatettava tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaiseksi asetuksella säädettävän ajan kuluessa tämän lain voimaan tulosta lukien. Sama koskee laitoksia, joiden hyväksymistä koskeva hakemus on ollut vireillä tämän lain voimaantullessa ja hakemus 69 §:n mukaisesti ratkaistaan lihantarkastuslain tai terveydenhoitolain nojalla.

Asetuksella voidaan säätää myös 1 momentissa tarkoitetuista laitoksista peräisin olevien lihan ja lihatuotteiden vientirajoituksista edellä tarkoitettuna siirtymä kautena.

71 §

Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos tai kunnan valvontaviranomainen toteaa ennen tämän lain voimaantuloa terveydenhoitolain nojalla elintarvikehuoneistoksi hyväksytyn laitoksen tai lihantarkastuslain mukaisesti hyväksytyn laitoksen tämän lain mukaisesti hyväksytyksi varmistuttuaan siitä, että laitos täyttää tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten vaatimukset. Tällöin laitoksen ei erikseen tarvitse hakea tämän lain mukaista hyväksymistä.

Kunnan valvontaviranomaisen on ilmoitettava 1 momentin nojalla ilman hakemusta hyväksymänsä laitokset eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselle valtakunnalliseen rekisteriin merkittäviksi.

72 §

Maahan tuotujen lihan ja lihavalmisteen tarkastajiksi ennen tämän lain voimaantuloa hyväksytyt eläinlääkärit voivat tämän lain voimaan tultua ilman eri valtuutusta edelleen toimia tässä tehtävässä, jollei eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos toisin määrää.

Helsingissä 22 päivänä huhtikuuta 1994

Tasavallan Presidentti
MARTTI AHTISAARI

Maa- ja metsätalousministeri *Mikko Pesälä*